

SISÄISTÄ VOIMAA DRAAMASTA

**Toimintatutkimus draamaprojektista nuorten
voimaantumisen edesauttajana**

Tampereen Yliopisto
Kasvatustieteiden yksikkö
Elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutus
Pro Gradu-tutkielma
Niina Hautala
Kevät 2013

Tampereen Yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö, Elin ikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutus
Hautala, Niina: Sisäistä voimaa draamasta: Toimintatutkimus draamaprojektista nuorten
voimaantumisen edesauttajana
Pro gradu tutkielma, 100 sivua
Kasvatustiede
Toukokuu 2013

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tavoite oli tutkia nuorten voimaantumisen kokemuksia draamakasvatuksen kontekstissa. Tutkimuksen tavoite oli edesauttaa nuorten sisäisen voimantunteen kokemuksia eli voimaantumista draamaprojektin avulla. Tutkimus toteutettiin alkukesästä 2011 toimintatutkimuksena, jonka puitteissa suunnittelin ja toteutin kuuden kerran draamatyöpajan. Draamaprojekti toteutettiin yhteistyössä paikallisen kunnan, nuorisotyön ja alakoulun kanssa. Tutkimushenkilöt olivat 11-13 -vuotiaita varhaisnuoria. Tutkimuskysymykset käsittelivät draamaprojektin luonnetta, sitä miten draamaprosessi on vaikuttanut nuorten voimaantumiseen sekä sitä, minkälaiset tekijät näyttäisivät edesauttavan voimaantumista.

Tutkimuksen aineisto kerättiin järjestetyn draamaprojektin puitteissa. Aineistona käytettiin tutkijan omia havaintoja sekä päiväkirjoja, draamaryhmässä kirjoitettuja nuorten päiväkirjoja, sekä nuorten piirtämiä käsipuita ja ryhmähaastatteluja. Päiväkirjojen sekä käsipuiden avulla muodostettiin draamaprosessista juonellinen kuvaus kertovan muutosselonteon menetelmällä. Ryhmähaastattelut analysoitiin ja teemoiteltiin, ja niiden perusteella muodostin viisi tekijää, jotka näyttivät edesauttavan nuorten voimaantumista.

Pyrin tutkimuksen tavoitteeseen suunnittelemalla draamaprojektille sellaisen sisällön, joka edesauttaisi voimaantumisen kokemuksien syntymistä. Draamaprojektin sisällöt suunniteltiin voimaantumista, nuoruutta, sekä draamaa käsittelevien teorioiden pohjalta. Muodostin pääosin Siitosen (1999) teoriaan pohjautuen neljä voimaantumista edesauttavaa tekijää, joiden perusteella suunnittelin draamaprojektin sisällöt. Tutkimustulosten perusteella draamaprojektissa tapahtui voimaantumista ainakin jossakin määrin. Nuorten voimaantumista näytti edesauttavan ennen kaikkea hyväksyvä, tutuksi ja avoimeksi koettu sosiaalinen ympäristö, jossa sai tehdä mielekästä ja hauskaa draamatoimintaa muiden nuorten kanssa. Tärkeää näytti olevan myös nuorten mahdollisuus vaikuttaa draamaryhmän toimintaan.

Avainsanat: voimaantuminen, nuoret, varhaisnuoret, draamakasvatus, toimintatutkimus, kertovan muutosselonteon menetelmä

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	1
2 NUORUUS.....	3
2.1 Nuoret ja ryhmätoiminta.....	4
2.1.1 Turvallinen ilmapiiri ryhmätoiminnan mahdollistajana.....	4
2.1.2 Nuorten ryhmän ohjaaminen.....	6
2.2 Nuorten voimaantuminen.....	7
3 DRAAMAKASVATUS.....	10
3.1 Draamakasvatus persoonallisen kasvun mahdollisuutena.....	11
3.2 Yhteisöllinen draamakasvatus.....	13
3.3 Oppiminen draaman maailmoissa.....	15
4 . VOIMAANTUMINEN.....	19
4.1 Voimaantuminen yhteisöllisenä prosessina.....	20
4.2 Voimaantuminen yksilöprosessina.....	22
4.3 Miten voimaantuminen tapahtuu?.....	23
<i>Päämäärät.....</i>	<i>25</i>
<i>Kykyuskomukset.....</i>	<i>25</i>
<i>Kontekstiuskomukset.....</i>	<i>27</i>
<i>Emootiot.....</i>	<i>28</i>
<i>Sitoutuminen voimaantumisen katalyyttinä.....</i>	<i>29</i>
4.6 Voimaantumisen päämäärät.....	31
4.7 Miten arvioida onko voimaantumista tapahtunut.....	35
5 TUTKIMUKSEN KULKU.....	38
5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	38
5.2 Ihmiskäsitys tutkimuksen taustalla.....	39
5.3 Toimintatutkimus.....	40
5.3.1 <i>Kertovan muutosselonteon menetelmä.....</i>	<i>42</i>
5.3.2 <i>Tutkijan päiväkirjat.....</i>	<i>44</i>
5.3.3 <i>Ryhmähaastattelut.....</i>	<i>45</i>
5.3.4 <i>Nuorten päiväkirjat.....</i>	<i>46</i>
5.3.5 <i>Käsi puut.....</i>	<i>46</i>
5.5 Aineiston analyysi.....	48
6 DRAAMAPROJEKTIN MUUTOSKERTOMUS.....	49
6.1 Avauskertomus.....	51
6.2 Draamaryhmän muodostuminen.....	52

6.3	Draamaprojektin aloitus.....	54
6.4	Toinen draamakerta ja nuorten levottomuus.....	58
6.5	Kolmas draamakerta ja tunnetaidot.....	62
6.6	Neljäs draamakerta ja toiminnan uudelleen ohjaus.....	65
6.7	Viides draamakerta, vieraita ja tarinoita.....	69
6.8	Viimeinen draamakerta	72
6.9	Draamaprosessin päättäminen.....	74
7	VOIMAANTUMISTA EDESAUTTAVAT TEKIJÄT DRAAMAPROSESSISSA.....	78
7.1.	Draamaryhmän yhteisöllisyys.....	79
7.2	Draamaryhmässä opitut tiedot sekä taidot.....	80
7.3	Motivaatio ja sitoutuminen.....	81
7.4	Nuorten kykyuskomuksien vahvistuminen.....	83
7.5	Ohjaajan kannustava rooli.....	85
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	87
8.1	Draamaprosessin muutoskertomuksen tulokset.....	87
8.2	Draamaprosessin ryhmähaastattelujen tulokset.....	89
8.3	Yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista.....	89
9	POHDINTA.....	92
9.1	Tutkijan kaksoisrooli.....	92
9.2	Tutkimuksen luotettavuuden arviointia	92
9.3	Tutkimuksen merkitys.....	94
	LÄHTEET	96

1 JOHDANTO

Idea graduni aiheesta syntyi, kun huomasin pohtivani voisiko draaman avulla edesauttaa nuorten voimaantumista. Olin aloittanut draamakasvatuksen sivuaineopinnot, kun aloin huomaamaan yhtymäkohtia draaman, sekä pitkäaikaisen kiinnostuksen kohteeni voimaantumisen välillä. Olin kiinnostunut voimaantumisesta jo opintojeni alkuvaiheessa, ja kiinnostus draamakasvatukseen oli syttynyt muutamaa vuotta aiemmin. Huomasin, että voimaantumisen ja draamakasvatuksen tavoitteet ovat samat eli ihmisen henkisen kasvun ja hyvinvoinnin tavoittelemine. Draama painottaa opetusmenetelmänä monia voimaantumisessa keskeisiä tekijöitä, kuten oman ajattelun vapautta, ilmapiirin turvallisuutta ja kannustavaa henkeä, sekä mahdollisuutta olla aktiivinen toimija sekä mahdollisuutta vaikuttaa omaan ympäristöön.

Voimaantuminen on ollut pitkään muotiasana, joka monimutkaisen luonteensa vuoksi on saanut monien korvissa kyseenalaisen kaiu. Nähdäkseni voimaantumisen käsitteellä on ollut vaikeuksia vastata odotuksiin, ja tämä on johtanut epäluottamukseen voimaantumista kohtaan. Siitosen (1999) yleinen voimaantumisteoria kuvaa voimaantumista realistisemmin. Voimaantuminen nähdään konteksti- ja tilanneriippuvaisena ilmiönä, jota ei voi luoda toisen puolesta. Voimaantuminen kuvataan henkilökohtaisena prosessina, jota voidaan edesauttaa luomalla voimaantumista edesauttava, sosiaalinen konteksti. Voimaantuneen täytyy kuitenkin viime kädessä voimaantua itse. Voimaantunut ihminen on löytänyt omat sisäiset voimavaransa ja pitää oman elämänsä ohjaksia omilla käsissään. (Siitonen, 1999.)

Nähdäkseni voimaantumisen kokemuksista hyötyvät erityisesti nuoret. Tähän tulokseen olen tullut omien kokemusteni pohjalta muun muassa työskenneltyäni nuorten parissa. Nuoruus on monien mullistusten aikaa, ja erityisen haasteellinen elämänvaihe. Nuoruudessa rakennamme identiteettimme, omaa käsitystä itsestämme. Muiden palautteilla on valtava merkitys sille miten näemme itsemme ja kohtaamme suuria odotuksia ja elämänmuutoksia. Näiden muutosten tuulissa nuoret hyötyvät jokaisesta positiivisesta kokemuksesta, ystävien kannustuksesta ja aikuisten antamasta tuesta, jotka voimaantumisprosessin kontekstissa voidaan nuorille tarjota.

Näen draamakasvatuksen hyvänä ympäristönä luoda sellainen konteksti, jonka avulla edesauttaa nuorten voimaantumista. Draamakasvatus perustuu moniin samoihin tekijöihin kuin voimaantumisprosessi. Draamakasvatus perustuu omaan aktiivisuuteen, yhteistoiminnalliseen

oppimiseen, maailman tutkimiseen ja persoonalliseen kasvuun (Heikkinen 2007).
Tutkimusstrategiaksi valitsin toimintatutkimuksen. Toimintatutkimus sopi erinomaisesti tutkimukseeni paitsi käytännönläheisen tutkimusotteensa puolesta, myös siksi, että toimintatutkimuksen tavoite on edesauttaa tutkittavien voimaantumista. (Heikkinen 2006, 20).

2 NUORUUS

Nuoruus ja nuoret ovat tässä tutkimuksessa tärkeässä osassa, sillä tutkimukseni kohteena ovat nimenomaan nuoret. Koen tärkeänä käydä hieman läpi nuoruuden elämänvaihetta, jotta voimme paremmin ymmärtää tutkimukseni kohderyhmää, sekä syitä, joiden vuoksi valitsin nuoret tutkimukseni kohderyhmäksi.

Nuoruus nähdään usein lapsuuden ja aikuisuuden välisenä ajanjaksona, jolloin nuori käy elämässään läpi suuria muutoksia ja rakentaa omaa identiteettiään. Nuoruusiän aikana nuori käy Vilkkö-Riihelän (2003, 244) mukaan läpi erilaisia haasteita eli kehitystehtäviä. Nämä haasteet ovat niin biologisia kuin psyykkisiä ja niiden tarkoitus on auttaa nuorta kehittymään ja kypsymään aikuiseksi ja hyväksymään itsensä. Nuoruutta värittää vahvasti kuohuntavaihe, jossa nuori irrottautuu kotoaan ja itsenäistyy kapinoinnin ja protestoinnin avulla. (Vilkkö Riihelä, 2003, 245-246.) Nuoruus voidaan nähdä kasvuprosessina kohti elämän hallintaa ja itsenäistymistä. (Kivelä & Lempinen 2010, 7). Tässä tutkimuksessa nuoruuden kasvuprosessi nähdään tärkeänä matkana kohti aikuisuutta. Nuoret kaipaavat usein tukea uudenlaisen identiteetin rakentamiseen, ja tämän vuoksi valitsin juuri nuoret tutkimukseni kohderyhmäksi.

Nuoruusiässä koettavat muutokset, identiteetin rakentaminen, sekä itsetutkiskelu koetaan yhä useammin vaikeiksi tehtäviksi, sillä perheiden ja nuorten arki on muuttunut entistä nopeatempoisemmaksi ja ennalta arvaamattommaksi. Yhteiskunnassamme ei ole enää selkeitä roolimalleja tai itsenäistymisriittejä, mutta silti nuoret kohtaavat aikuistumisen paineet yhä aikaisemmin. Kaikilla nuorilla ei välttämättä ole keinoja selviytyä nuoruusiän asettamista haasteista, ja silloin nuori tarvitsee tukijoita rinnalleen. Tukea nuorelle voivat antaa nuoren sosiaaliset verkostot. Sosiaalinen tuki on erityisen tärkeää jos nuori kohtaa elämässään yllättäviä muutoksia, joiden kohtaamiseen hänellä ei ole valmiiksi selviytymiskeinoja. (Helminen 2005, 23, 27-28.)

Jokaisen nuoren kasvuprosessin tukeminen on tärkeää nuoren elämäntilanteesta riippumatta. Vaikka nuoren sosiaaliset verkostot ja elämäntilanne olisivatkin tasapainossa, tilanne saattaa muuttua yllättäen. Joskus asiat myös voivat olla näennäisesti hyvin, mutta nuoren sisällä voi kuohua vaikeita prosesseja. Tämän takia en halunnut tässä tutkimuksessa suunnata voimaantumista edesauttavaa toimintaa pelkästään tietyille nuorten joukolle, enkä halunnut rajata tutkimuksesta ketään pois heidän elämäntilanteensa perusteella. Näen että sisäisen voimantunteen vahvistuminen edesauttaa

jokaisen nuoren kykyä selviytyä haasteista, jotka nuoruuden kasvuprosessi tuo tullessaan

Tässä tutkimuksessa tutkimushenkilöt olivat 11-13 -vuotiaita, eli varhaisnuoria. Varhaisnuoruus sijoittuu Rami Saarniahon (2005) mukaan ikähaarukkaan 11-16. Varhaisnuoruutta värittää halu päättää omista asioistaan ja vastuun ja vapauden aiheuttama ristiriita. Toisaalta varhaisnuori haluaa vastuuta, mutta hän tarvitsee myös rajoja perheeltään ja muilta aikuisilta. Nuori peilaa itseään aikuisiin, ystäviin ja vanhempiinsa, ja tarvitsee aikuisilta selkeät rajat jotta pystyy rakentamaan oman identiteettinsä. Varhaisnuoruuden tärkeä tehtävä on oppia tunnistamaan omia tunteitaan, jotta nuori voi hallita tunne elämäänsä ja muodostaa syviä ja aitoja ihmissuhteita (Vilkko-Riihelä 2003, 147-248.)

2.1 Nuoret ja ryhmätoiminta

Nuoruuteen liittyviä itsenäistymisen tavoitteita voidaan tukea erityisen hyvin ryhmätoiminnan kautta. Erityisesti nuorten kasvuprosessia voidaan tukea sellaisella ryhmätoiminnalla, jossa tuetaan nuoren aktiivista toimijuutta, sekä voimaantumista kokemuksellisen toiminnan ja reflektion avulla. (Kivelä & Lempinen 2010, 7, 18-19). Ryhmätoiminta voidaan nähdä ryhmässä tapahtuvana toimintana, jossa joukko ihmisiä tavoittelee yhteistä tavoitetta ja toimii vuorovaikutuksessa keskenään. (Kivelä & Lempinen 2010, 28).

Tässä tutkimuksessa toimitaan draamaryhmässä, joka on toiminnallisiin menetelmiin perustuvaa ryhmätoimintaa. Draamatoiminnan tarkoitus on aktivoida osallistujia toiminnan ja yhteisen reflektion kautta. Tutkimuksessa selvitetään sopiiko draamatoiminta ryhmätoimintana nuorten kasvun tukemiseen. Seuraavaksi tarkastelen minkälainen ryhmätoiminta tukee parhaiten nuorten persoonallista kasvua.

2.1.1 Turvallinen ilmapiiri ryhmätoiminnan mahdollistajana

Toimivalle nuorten ryhmälle tärkeimpiä tekijöitä on ryhmän ilmapiirin turvallisuus. Turvallisessa ilmapiirissä ihminen voi tulla omaksi itsekseen, ja omana itsenään ihminen on selviytymiskykyisin ja tyytyväinen elämässään. Turvallisessa ryhmässä nuoret voivat kokea itsensä hyväksytyksi ja näin ollen he uskaltavat ilmaista itseään rehellisesti. Jos taas ryhmän ilmapiiri on turvaton, nuori ei

uskalla olla rehellisesti oma itsensä. Tällöin nuoret kohtaavat suuremman riskin jäädä ympäristön viettäväksi sen sijaan, että he kokisivat olevansa oman elämänsä ohjaksissa. (Aalto 2001, 9, 15-19, 32.) Turvallinen ilmapiiri on myös läheisesti yhteydessä voimaantumisen kanssa (Siitonen 1999,145-146). Jotta nuorten ryhmä voi tukea nuorten persoonallista kasvua, ryhmässä on siis vallittava turvallinen ilmapiiri, joka sallii nuoren tulla omaksi itsekseen. Mutta minkälainen on turvallinen ilmapiiri?

Turvallisen ryhmän tarkoitus on taata jäsenilleen turvallinen sosiaalinen ympäristö, jossa jokainen voi tuntea tulevansa hyväksytyksi, välitetyksi ja arvostetuksi. Turvallisessa ryhmässä itsetunto voi vahvistua ja ryhmän jäsenet voivat kokea olevansa oma itsensä. Tämä puolestaan mahdollistaa tyytyväisyyden ja toimii hyvän olon lähteenä. (Aalto 2001, 17.) Jotta ryhmä voi olla turvallinen, täytyy ryhmän ilmapiirin olla turvallinen. Turvallinen ilmapiiri koostuu Aallon mukaan (2000, 16) viidestä eri komponentista. Ensimmäinen näistä on luottamus. Luottamus tarkoittaa sitä, että ryhmän jäsenet uskaltavat olla avoimia ja laittaa itsensä likoon henkisesti ja fyysisesti pelkäämättä haavoitetuksi tulemisesta. Kun nuoret uskaltavat tehdä näin, ryhmän ilmapiiri voidaan kokea turvalliseksi.

Toinen komponentti turvallisuuden syntymiseksi on hyväksyntä. Kun ryhmän jäsenet kokevat itsensä hyväksytyiksi haavoitetuksi tulemisen sijaan, herää turvallisuuden tunne. Kolmas komponentti on avoimuus, eli uskallus ilmaista itseään eri tasoilla. Mitä turvallisemmaksi ryhmä koetaan, sitä avoimempia uskalletaan olla omista tunteista kokemuksista ja mielipiteistä. Avoimuus myös kasvattaa luottamuksen syntyä. Neljäs komponentti turvallisuuden synnyssä on tuen antaminen. Tuen antaminen tarkoittaa viestiä, jolla välitetään muille, että he kykenevät selviytymään edessään olevista haasteista. Erityisesti turvallinen ilmapiiri edesauttaa ryhmän jäsenten kykyä antaa tukea toisilleen. Viides komponentti on halukkuus yhteistyöhön eli sitoutuminen. Sitoutuminen puolestaan viestittää luottamuksesta ryhmään, sekä halua saavuttaa päämäärä juuri kyseisen ryhmän kanssa. (Aalto, 2001, 16.)

Turvallista ryhmää voidaan rakentaa, kun syyllisyyttä, arvottomuuden tunteita ja pelkoa pyritään minimoimaan ryhmässä. Turvallista ilmapiiriä synnyttävät myös luottamus ja avoimuus, sillä tällöin on mahdollista ilmaista itseään aidosti ja voi luottaa, että tulee hyväksytyksi omana itsenään. (Aalto 2001, 19-23.) Turvallisen ilmapiirin tärkein piirre on osallistujien tuleminen aidosti omaksi itsekseen. Itseksi tuleminen on tärkeää, sillä silloin voidaan jättää turhat energioita kuluttavat roolit ja olla rehellisiä itselle ja muille.(Aalto 2001, 21-24.)

Turvallinen ilmapiiri nuorten ryhmässä näyttäisi siis tarjoavan nuorille yhteisön, jossa nuoret voivat kokea tulevansa hyväksytyiksi omana itsenään. Hyväksytyksi tuleminen puolestaan mahdollistaa persoonallisen kasvun ja omaksi itseksi tulemisen. Seuraavaksi käsittelen sitä, millä tavoin nuorten ryhmään on mahdollista luoda toimivaa ja hyvää ilmapiiriä aikuisen eli ryhmän ohjaajan näkökulmasta.

2.1.2 Nuorten ryhmän ohjaaminen

Ryhmän ohjaajan tehtävä on rakentaa ryhmässä hyvä me henki ja luoda hyväksyvää ilmapiiriä, jotta nuoret voivat toimia ryhmässä parhaiten. Ohjaaja voi luoda hyvää ilmapiiriä jakamalla omia kokemuksiaan sekä kannustamalla ryhmän jäseniä jakamaan omia tunteuksiaan. (Repo-Kaarento 2007, 55, 60-62.) Ohjaaja voi hoitaa ryhmän tunneilmapiiriä myös oman myönteisen asenteensa avulla. Eli kun ohjaajan asenne nuoriin ja toimintaan on positiivinen, se herättää nuorissa positiivisia tunteita. Negatiivinen asennoituminen nuoriin puolestaan aiheuttaa negatiivisia reaktioita ja tunteita. (Aalto, 2001, 75.) Ohjaajan kannattaa siis pyrkiä suhtautumaan nuoriin avoimesti.

Ohjaaja voi luoda hyvää ilmapiiriä ja turvallisuutta ryhmässä myös omalla olemuksellaan. Aallon (2000, 74) mukaan ohjaaja heijastaa nuoriin omaa suhtautumista itseensä. Jos ohjaajalla on turvallinen suhde itseensä, tämä heijastuu myös nuoriin. Jos ohjaaja puolestaan suhtautuu itseensä epäillen, epävarmuus tarttuu helpommin myös ryhmän jäseniin. Myös Repo Kaarenon (2007, 60-62.) mukaan ohjaajan persoona ja asenne vaikuttavat ryhmän ilmapiiriin, mutta ohjaaja voi vaikuttaa ilmapiiriin myös ryhmän organisoinnin kautta. Ohjaaja voi edesauttaa hyväksyvän ilmapiirin syntymistä valitsemalla sellaisia tehtäviä, jotka tukevat hyvän yhteishengen syntymistä ja tehtäviä jotka ovat kannustavia ja saavat kaikki työskentelemään keskenään.

Ohjaajan tehtävä on myös osoittaa arvostusta ja kannustusta nuoria kohtaan. Tämä onnistuu selkeästi myönteisen palautteen antamisen kautta. Ohjaajan kannattaa antaa palautetta mahdollisimman monenlaisista eri asioista, sillä toiminnalliset menetelmät antavat tähän mahdollisuuden. Lisäksi nuoret saavat esimerkiksi koulumaailmassa pitkälti tiettyjen tietojen tai käytöksen kautta myönteistä palautetta, ja on hyvä saada palautetta myös muunlaisista asioista joita arkielämässä ei huomata antaa myönteistä palautetta. (Aalto, 2001 75-76.) Aina kuin mahdollista

ohjaajan kannattaa siis kiinnittää huomiota mitä pienimpiin positiivisiin kehunaiheisiin, ja muistaa kannustaa ja kehua nuoria.

Ohjaajalta vaaditaan siis monenlaisia taitoja, kuten kykyä kannustaa nuoria, sekä halua hyväksyä ja tukea nuorten itseilmaisua. Nämä vaativat kykyä kohdata nuori tasavertaisena ja arvostettuna yksilönä. Minua kiinnosti edelleen, millä tavalla pystyisin kehittämään taitojani nuorten kohtaamisessa. Näyttäisi siltä, että Aallon (40, 2000) mukaan nuorten kohtaamisen avain on oikeanlainen suhtautuminen nuoriin.

Ohjaajan asennoituminen nuoriin tulee Aallon (2000, 40) mukaan olla avoin ja lähteä halusta tutustua nuoriin ja ymmärtää heitä. Vain ymmärryksen kautta ohjaaja voi pyrkiä ymmärtämään, miten hän voi tukea nuorta. Ohjaajan on myös oltava nöyrä ja sisäistettävä, että hänellä on aina uutta opittavaa ihmisiltä. Vain näin hän voi suhtautua avoimesti muihin ihmisiin. Myös ohjaaja on siis tutkimusmatkalla maailmassa. Oikeanlainen suhtautuminen muihin ihmisiin herättää ohjaajassa halun ymmärtää ja auttaa sekä kuunnella muita.

2.2 Nuorten voimaantuminen

Kuten aikaisemmin todettiin, nuoret käyvät läpi elämässään suuria muutoksia matkalla kohti aikuisuutta. Mutta onko tälle matkalle sisäisen voimantunteen kokemuksella erityistä annettavaa? Vastaus näyttäisi olevan myöntävä. Kannustavissa ja turvallisissa yhteisöissä nuoret voivat turvallisesti käydä läpi nuoruuden kuohuntavaihetta, ja voivat turvallisesti luoda identiteettiään. On tärkeää tukea nuoren kasvuprosesseja, joissa nuori oppii tunnistamaan omia tunteitaan ja tarpeitaan, sekä minäkuvaansa ja kehittämään itseluottamustaan.

Nuoren itseluottamuksen tukeminen on tärkeää, sillä itsestään epävarma nuori ei pysty ilmaisemaan omia tarpeitaan ja mielipiteitään, eikä ole sinut itsensä ja todellisten tarpeidensa kanssa. Tämä puolestaan aiheuttaa pahoinvointia, häiriökäytöstä sekä mielenterveysongelmia. (Aalto 2001, 28-29.) On siis tärkeää tukea nuorten persoonallista kasvua kasvattamalla heidän sisäisen voiman tunnetta, eli edesauttamalla nuorten voimaantumista.

Koska tutkimukseni kohteena ovat nuoret, olen luonnollisesti erityisen kiinnostunut juuri nuorten voimaantumisprosessista ja aikuisten roolista prosessissa. Aihetta ovat tutkineet Cargo, Grams,

Ottoson, Ward & Green (2003). He loivat tutkimuksessaan nuorille voimaannuttavia, fyysisiä ja sosiaalisia ympäristöjä, ja tutkivat voisivatko nuoret voimaantua osallistumalla oman elämänlaatunsa parantamiseen. Tutkimustulokset osoittivat, että nuorten voimaantuminen on mahdollista, kun aikuisen ja nuoren välillä vallitsee lämmin ja aito kumppanuussuhde, jossa suhtaudutaan nuoreen avoimesti ja annetaan nuorelle mahdollisuus ottaa aktiivinen ja oma-aloitteinen rooli.

Cargon ym. (2003) tutkimuksen valossa nuoren voimaantumisosprosessi jaetaan kahteen osaluokkaan, joista ensimmäisen luovat aikuiset, ja toisen luovat nuorten oma aktiivisuus. Aikuisten tehtävä on luoda voimaannuttava ilmapiiri, johon nuoret voivat kokea olevansa tervetulleita. Aikuisten on luotava välittävä, kunnioittava ja kannustava ilmapiiri, jossa nuori voi toimia ryhmässä luottavaisin mielin. Lisäksi aikuisten tehtävä on tarjota nuorille tilat ja resurssit sekä opetusta ja palautetta, jotta nuori voi saada taidot, tiedot ja resurssit joiden avulla hän voi muuttaa elämäänsä haluamaansa suuntaan. Aikuisten rooli voimaantumisosprosessissa on erityisen keskeinen siksi, että aikuisen tarjoama kannustus sekä palaute auttaa nuorta onnistumaan erilaisissa haasteissa. Onnistumisen kokemusten avulla nuoren luottamus itseensä ja omiin taitoihinsa kasvaa ja tämä edesauttaa voimaantumisen kokemusta. (Cargo ym. 2003.) Aikuisella on siis tärkeä rooli vahvistaa ja huomioida nuorten onnistumisen kokemuksia. Haastavaa voi olla kiinnittää jokaisen nuoren onnistumisen kokemuksiin tasapuolisesti ja yhtä paljon huomiota. Tämä on silti tavoite, jota ei pidä unohtaa.

Aikuisten rooli voimaantumisosprosessissa on tärkeä myös siksi, että nuorilta puuttuu monenlaisia ryhmätyö- sekä päätöksentekoon ja suunnitteluun liittyviä taitoja. Näitä taitoja aikuinen voi tarjota nuorille opettamalla, mentoroimalla antamalla palautetta, sekä resursseja nuorille. Aikuisten keskeisen tehtävä voimaantumisosprosessissa on toimia ohjaavana henkilönä, joka tukee, opastaa, auttaa sekä opettaa nuoria. On tärkeää, että nuoret kokevat saavansa apua ja tukea koko prosessin ajan. On myös elintärkeää, että ohjaaja ei "huseeraa", vaan tarjoaa nuorille puitteet, joissa nuoret voivat aidosti vaikuttaa ja tehdä päätöksiä. Ohjaajan on siis tiedusteltava eri tavoin, mihin suuntaan nuoret haluavat mennä, minkälaisia ideoita, sekä suunnitelmia nuorilla on. Opetusmetodeista käytännön kautta oppiminen sekä mallioppiminen sopivat erityisen hyvin voimaantumiseen. (Cargo ym. 70-71.)

Myös Aallon (2000, 149) mukaan toiminnalliset ja kokemukselliset menetelmät sopivat erityisesti elämisen taitojen opetteluun, sillä ihminen oppii elämisen taitoja paremmin tekemällä kuin

kuuntelemalla. Lisäksi toiminta ja kokemus mahdollistavat aidon elämyksen tutkittavasta aiheesta, ja elämykset mahdollistavat asenteen muutoksen tunnekokemukset ja oivallukset. Lisäksi elämän taitojen opettelu vaatii turvallisen ryhmän jossa tutkia ja peilata maailmaa.

Cargon ja kumppaneiden mielestä ohjaajan merkitys nuorten ryhmässä on tärkeä, sillä ohjaajan on osattava aistia, milloin puuttua nuorten työskentelyyn ja milloin seurata sivusta. Toisin sanoen on tärkeää antaa nuorten oppia virheistään. Tällöin palautteen merkitys tulee tärkeäksi, joskin palaute on annettava neuvojen sekä ehdotusten muodossa. Erityisesti positiivinen palaute onnistumisissa on tärkeää. (Cargo ym. 2003, 72) Nuorten sitouttaminen toimintaan ja nuorten saaminen aktiiviseksi tekijöiksi on tärkeää. Aikuisen tuen ja kannustuksen havainnoitiin mahdollistavan nuoren onnistumisen. Myös haasteet ovat tärkeä tekijä nuorten voimaantumisessa, sillä niiden avulla nuori kokee osaavansa ja oppivansa käyttämään uusia taitojaan sekä resurssejaan. Tärkeitä onnistuneen onnistumiskokemusten kannalta olivat positiivinen reflektio sekä palaute. (Cargo ym. 2003, 73.)

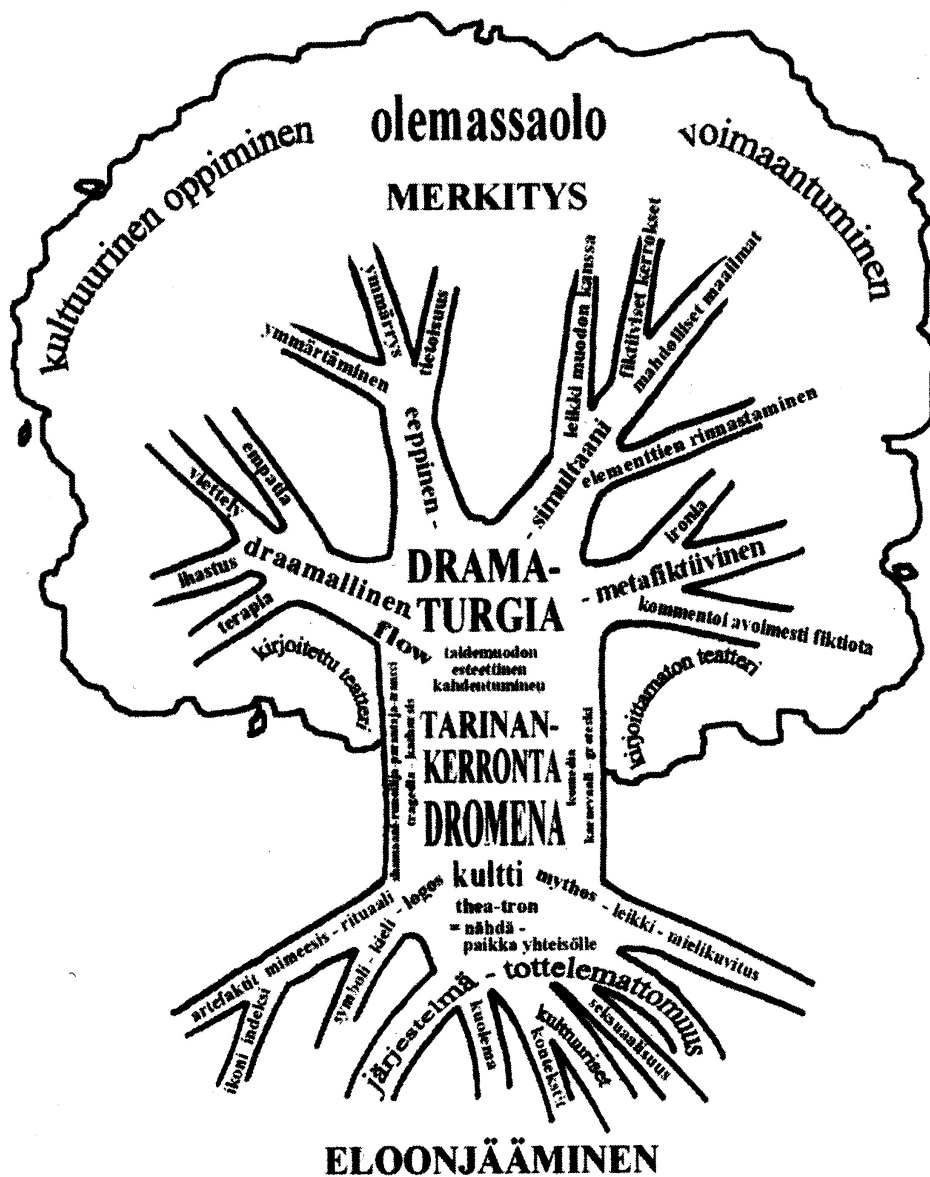
Kun aikuinen on hoitanut osansa hyvin ja on luonut lämpimän, kannustavan ilmapiirin, nuoren on mahdollista aktivoitua ja tulla aktiiviseksi tekijäksi ryhmässään tai yhteisössään. Kun nuori on kohdannut haasteita sekä ottanut vastuuta ja tehnyt päätöksiä, hänen itseluottamuksensa on kasvanut ja nuori on löytänyt potentiaalinsa. (Cargo ym. 2003, 75.)

Tiivistetysti voi sanoa, että nuorten voimaantumisen tukemisessa on aikuisella tärkeä rooli. Aikuisen tehtävä on luoda turvallinen ilmapiiri ja puitteet, jotka auttavat nuoria oppimaan sellaisia taitoja, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan elämäänsä, kokea onnistumisia ja näin voimaantua.

Mutta minkälainen konteksti aikuisen kannattaa luoda, jotta voidaan edesauttaa voimaantumisen syntymistä? Minkälaisia taitoja, resursseja, sekä sosiaalisia ympäristöjä voimme rakentaa, jotta edesauttaisimme nuorten sisäisen voimantunteen syntyä? Tässä tutkimuksessa pyritään vastaamaan näihin kysymyksiin nuorille suunnatun draamaryhmän avulla.

3 DRAAMAKASVATUS

Draamakasvatus on taide- ja kulttuurikasvatusta, joka tukee ihmisen persoonallista kasvua. Draamakasvatus on myös sosiaalista ja kokemuksellista kasvatusta, jossa luodaan ja tutkitaan aktiivisesti ympäröivää maailmaa ja kulttuuria. Draamakasvatuksessa opitaan itse draamasta, sekä draaman kautta omasta itsestä, muista ja opetuksen sisällöstä. Oppiaineena Draamakasvatus perustuu yhteisölliseen oppimiseen sekä osallistavaan ja tutkivaan taiteeseen. (Heikkinen 2007.)

Kuva 1: Droména-puu (Korhonen, Østern 2001, 25).

Kuvassa 1 on Droména-puu, joka kuvaa teatterin ja draaman kehitystä. Alun perin draama on saanut alkunsa kenties ihmisten halusta kertoa tarinansa muille. Sittenkin tarinankerronnan perinne on löytänyt uusia tasoja, jotka ovat johtaneet erilaisiin esityksiin ja esitystapoihin. Lopulta draaman avulla on mahdollistunut kulttuurinen oppiminen ja voimaantuminen. (Korhonen & Østern 2001, 25). Yllä oleva kuva käsittelee monia eri näkökulmia, joista draamakasvatusta ja draaman historiaa voidaan käsitellä.

Suomessa draamakasvatus on melko uusi käsite. Aikaisemmin suomessa on puhuttu ilmaisukasvatuksesta sekä draamapedagogiikasta. Draamakasvatus kuitenkin eroaa näistä kummastakin käsitteestä, sillä draamakasvatus on ennemminkin tila, jossa voidaan tutkia ja luoda kulttuuria kuin pedagoginen opetusmetodi. (Heikkinen 2007, 13, 25-30) Draamakasvatus eroaa myös teatteri-ilmaisusta, sillä draama on ennemminkin asioiden tutkimista vapaasti kuin esiintymistä. Teatteri on toki oleellinen osa draamakasvatusta, sillä se on draaman muoto ja kieli, jonka avulla voidaan kertoa ja luoda tarinoita muiden kanssa. Teatteri itsessään ei kuitenkaan ole draamakasvatuksessa itseisarvo. (Heikkinen 2002, 115, 117.)

Koska draamakasvatuksen käytännöt perustuvat teatteriin, ovat draamakasvatuksen työtapoja esimerkiksi: improvisaatio, prosessidraama, osallistava teatteri, tarinakerronta, esitysten tekeminen ja poikkitaiteellinen työskentely. (Heikkinen 2002, 116.) Draamakasvatuksessa opitaan siis draaman ja teatterin käytännöistä ja muodosta, mutta kasvatuksen näkökulmasta draama on myös kasvuprosessi. Etenkin omien kokemusten analysointi ja reflektio ovat draamassa merkityksellinen osa oppimista (Heikkinen 2002, 118-122). Heikkisen mukaan draamakasvatus on nimenä kömpelö, ja sen voisi lyhentää myös pelkästään draamaksi (Heikkinen 2007, 32). Myös tässä tutkimuksessa käytetään draamakasvatuksen ja draaman käsitteitä usein synonyymeinä.

3.1 Draamakasvatus persoonallisen kasvun mahdollisuutena

Draama on niin perustavanlaatuinen osa kulttuuriamme ja yhteiskuntaamme, että se on kuulunut elämäämme aina. Draama on ollut olemassa aina siitä lähtien, kun olemme pyrkineet ymmärtämään maailmaa, sekä ilmaisemaan kokemuksiamme ja ajatuksiamme tanssimalla tai maalaamalla. Lapset puolestaan ovat käyttäneet draamaa luonnostaan ensimmäisistä leikeistä lähtien. (Owens & Barber 1998, 12.) Yksi keskeistä syistä, miksi draamaa käytetään, perustuu leikin merkitykseen. Leikki on

lapsille luontaista, ja siitä ei pitäisi pakottaa pois, vaan leikki pitäisi erityisesti huomioida mahdollisuutena oppia. (Owens & Barber 1998, 10.)

Leikillisuus voidaan nähdä energiaa tuovana elementtinä, joka parhaimmillaan ohjaa oppimista (Heikkinen 2007, 48). Leikkien avulla opimme maailmasta ja kehitämme ajatteluumme, kieltä, sekä luovuutta ja ongelmanratkaisutaitoja. Leikkien, draaman ja teatterina avulla kerromme myös tarinoita toisistamme, itsestämme ja maailmasta, jossa elämme. Tarinoiden avulla puolestaan pyrimme ymmärtämään itseämme ja ympäristöämme. (Heikkinen 2007, 57, 58-59.)

Draamakasvatuksen kontekstissa siis käytetään leikin ja leikillisyyden tuomia mahdollisuuksia oppia, sekä keinoja kertoa tarinoita itsestämme ja maailmastamme sisäisen kasvun tukena. Olen samaa mieltä Owensin, Barberin ja Heikkisen kanssa, että leikki on ihmiselle luontainen tapa hahmottaa maailmaa ja oppia. Leikki on meille synnynnäistä, joten sillä on valtava merkitys kehityksellemme. Leikin avulla voimme simuloida maailmaa eli tutkia, miten maailma toimii turvallisesti. Siksi leikin ja draaman yhteen kietoutunut luonne on hyvä ympäristö maailman tutkimiselle.

Draaman avulla voimme kokoavasti hahmottaa ja tutkia yhteiskuntaa, kulttuuria ja identiteettiä ja löytää rohkeutta heittäytyä uusiin kokemuksiin (Heikkinen 2002, 111). Draamakasvatus ei ole Heikkisen mukaan kuitenkaan perinteistä kasvatusta, sillä draaman avulla ei pyritä ensisijaisesti kasvattamaan yhteisössä vallitseviin arvoihin tai taitoihin. Sen sijaan Heikkinen kuvaa draamakasvatuksen tilaksi, jossa voidaan aktiivisesti hahmottaa ympäröivää maailmaa ja luoda kulttuuria. Maailmaa tutkimalla hahmotamme vaihtoehtoja kuvaa tulevaisuudesta ja tutkimme uudenlaisia mahdollisuuksia ja näkökulmia maailmasta. (Heikkinen 2002, 15.) Uusia näkökulmia ja toimintatapoja puolestaan luomme, kun pyrimme ymmärtämään ja refleктоimaan omia kokemuksiamme. Omien kokemuksiemme tutkiminen draamassa edesauttaa kasvuamme ihmisinä. (Rainio 2009, 9.)

Koska draamassa on mahdollista tutkia kaikenlaisia näkökulmia maailmaan, draamassa sallitaan myös sellaisten tunteiden ja ajatusten tutkiminen, jotka perinteisesti ovat koulumaailmassa kiellettyjä. Draamakasvatuksen avulla on siis mahdollista tutkia erilaisia todellisen elämän ongelmatilanteita ja ratkaisumalleja turvallisesti fiktion kautta. (Heikkinen 2007, 23.)

Kun kannustamme nuoria vapaaseen omaan ajatteluun, ei draamaan osallistuvilla tarvitse syntyä ahdistusta ainoan oikean vastauksen löytämisestä. Tällöin avautuu mahdollisuus tutkia aidosti omia

näkemyksiä ja oman maailmakuvan hahmottaminen helpottuu. Draama kannustaa siis aitoon henkiseen kasvuun. Mutta miten tarkalleen voimme tukea nuoren persoonallista kasvua draamakasvatuksen avulla? Miten draamakasvatuksen kontekstissa voidaan auttaa toisia tutkimaan erilaisia näkökulmia ja tutkimaan maailmaa vapaasti?

Draamakasvatus mahdollistaa maailman ja kulttuurin tutkimisen, sillä draamassa voidaan kokeilla turvallisesti erilaisia rooleja, sekä tarkastella todellisen maailman ilmiöitä verhotusti ja turvallisesti. Tämä on mahdollista, koska draamassa pystymme piiloutumaan kuvitteellisen roolin taakse (Heikkinen 2002, 134-123.) Esimerkiksi koulukiusaamista voidaan käsitellä draamassa tekemällä aiheesta, vaikka pieniä näytelmiä tai improvisaatioesityksiä. Kun nuori näkee tai eläytyy tilanteeseen, hän voi käsitellä kiusaamisen herättämiä tunteita ja seurauksia turvallisesti fiktion kautta. Heikkisen mukaan fiktiiviset tilanteet, joihin eläydymme, ja jotka peilaavat todellisuutta ovat draaman maailmoja (Heikkinen 2007).

Draaman maailmat tarkoittavat, että draaman avulla voimme ottaa kuvitteellisen roolin ja astua toiseen todellisuuteen, jossa voimme kokea tilanteita, joita emme omassa elämässämme kohta. Draaman toisissa maailmoissa saamme tutkia erilaisia näkökulmia vapaasti. (Heikkinen 2002, 125.) Kun astumme draaman maailmaan, muutamme esimerkiksi luokkahuoneen fiktiiviseksi maailmaksi (Heikkinen 2007, 89). Toiseen, fiktiiviseen maailmaan astumista kutsutaan esteettiseksi kahdentumiseksi. Esteettinen kahdentuminen tarkoittaa, että astumme toiseen rooliin, ja tiedämme että emme ole roolissa itse, vaikka myös samalla olemme. Tiedostamme, että fiktiivinen todellisuus on eri todellisuus kuin oikea, reaali todellisuutemme. Todellisuuden koululuokka voi draaman maailmassa muuttua, vaikka keskiaikaiseksi linnaksi. Samoin kellonaika voi olla draaman maailmassa aivan eri kuin todellisessa maailmassa. (Heikkinen 2001, 97-99.) Draaman mahdolliset maailmat suovat meille mahdollisuuden itsetutkiskeluun ja maailman tutkimiseen, sekä tätä kautta persoonalliseen kasvuun (Heikkinen 2002, 125-126).

3.2 Yhteisöllinen draamakasvatus

Draama tapahtuu aina ryhmässä, joten Heikkisen (2007, 126) mukaan draamakasvatus on ennen kaikkea yhteisöllistä oppimista. Draamassa jokaisen ryhmän jäsenen panos on tärkeä, ja jokainen on vastuullinen draamaryhmän toiminnasta. Ryhmässä myös pohditaan ja arvioidaan toimintaa yhdessä ja kehitetään omia vuorovaikutustaitoja. Draamakasvatus on siis lähtökohtaisesti ryhmässä

tapahtuvaa toimintaa, joka lähtee liikkeelle ryhmästä. Ryhmän työtavat tulisi myös valita sen mukaan minkälaisia valmiuksia ryhmällä on (Koskenniemi 2007, 67-68).

Lyhyesti kuvattuna yhteisö tarkoittaa ihmisten välisten suhteiden verkostoa, joka voi olla esimerkiksi perhe, työtovereiden muodostama työyhteisö tai uskonnollinen yhteisö. Yhteisöt tarjoavat osallisilleen tietoja, sekä sosiaalista turvaa, jotka muodostuvat yhteisön jäsenten välisessä vuorovaikutuksessa. Yhteisössä voidaan siis kokea positiivisia, lämpimiä tunteita ja rakentaa ihmissuhteita, jotka tuovat mielekkyyttä elämään. Yhteisöjen merkitys voidaan nähdä jopa ihmisen hyvinvoinnin perustana, kun taas yhteisöllisyyden puute ja yksinäisyys voivat olla ihmiselämän rappeuttajana. (Jaari 2007, 46-49.)

Draamakasvatuksen yhteisöllisyys syntyy vuorovaikutteisesta toiminnallisuudesta, kuten pelien ja leikkien sekä osallistavien työtapojen käytöstä. Yhteisen toiminnan, leikin ja luomisen kautta ryhmän jäsenet voivat kokea tulevansa ryhmän jäseniksi sekä hyväksytyiksi, mikä auttaa jokaista tulemaan aktiiviseksi osallistujaksi ryhmässä. Yhteisöllisen draamatoiminnan kautta on mahdollista oppia kasvaa, sekä voimaantua. (Rainio 2009, 11.)

Koskenniemen (2007, 29-30) mukaan yksi yhteiskuntamme suurista ongelmista suomessa on yhteisöllisyyden puute. Yhteisöllisyys edesauttaa onnellisuuden kokemusta yhteenkuuluvuuden, arvostuksen jaettujen arvojen ja läheisyyden kokemusten kautta. Näiden yhteisöllisten kokemusten puute puolestaan aiheuttaa yksinäisyyttä syrjäytymistä ja masentuneisuutta. Yhteisöllisyyden puutteeseen Koskenniemi tarjoaa draama ja teatteria, joiden puitteissa voidaan kokea yhteisöllisyyden kokemuksia ja tarjota kohtaamisen tiloja.

Yhteisöllinen, ryhmässä tapahtuva draamatoiminta voi siis tarjota jäsenilleen turvallisuutta, läheisyyttä ja hyväksyntää. Draaman yhteisöllisyyden voidaan myös nähdä edesauttavan henkilökohtaista kasvua. Mutta miten draamaryhmä voidaan rakentaa yhteisölliseksi?

Draamaryhmässä ensimmäinen tavoite on luoda ryhmään turvallinen ilmapiiri, sillä turvallisessa, tutussa ja luottamuksellisessa ryhmässä osallistujat voivat epäonnistua turvallisesti. Epäonnistuminen puolestaan on kaiken uuden syntymisessä oleellista, sillä epäonnistumisen kautta löydetään ja opitaan uusia asioita niin draamassa kuin vaikkapa tieteessäkin. Draamassa esimerkiksi pelit ja leikit opettavat epäonnistumista, sillä ilman epäonnistumista ne eivät olisi mahdollisia. (Leikkonen 2009, 168-169.) Myös motivaation ja yhteisöllisyyden kokeminen

ryhmässä vaatii ryhmältä kykyä sietää jäseniltään epäonnistumisia. (Reeve 2009, 159).

Epäonnistumisten hyväksyminen on siis avainasemassa, jotta draamatoiminta voi olla mahdollista, mutta miksi? Reeven (2009, 159) mukaan epäonnistumisen pelko on myrkkyä motivaatiolle osallistua ja toimia ryhmässä. Tämä johtuu siitä, että epäonnistumisen pelko ajaa ihmisen välttelemään epäonnistumisen kokemuksia. Jotta voidaan tavoitella onnistumisen kokemuksia ja sitoutua tekeillä olevaan tehtävään, ympäristön on kyettävä sietämään epäonnistumisia jäseniltään. Virheiden tekeminen on hyväksyvässä ilmapiirissä jopa motivoiva tekijä. Kun yksilö asennoituu niin, että virheistä oppii enemmän kuin onnistumisista, hän kykenee sietämään virheitä ja ottamaan riskejä onnistuneesti.

3.3 Oppiminen draaman maailmoissa

Kuten kaikessa inhimillisessä toiminnassa, myös draamassa tapahtuu kaiken aikaa oppimista. Ennen kaikkea draama on yhteistoiminnallista oppimista, jossa oppiminen on aktiivinen ja luova prosessi. (Heikkinen 2007, 126-127.) Draama on oppimisen kannalta etenkin motivoivaa, ja se edistää syvempää eli laadullista oppimista erityisen hyvin. Draamassa opitaan paikallaan istumisen ja tiedon varastoinnin sijaan monenlaisilla eri tavoilla. Draaman avulla voidaan välttää oppilaiden motivaation tukahtuminen, mutta toisaalta draama ei ole ainoa tapa oppia. (Owens & Barber 1998, 10-11.)

Draamakasvatus on persoonallista kasvamista, mutta luonnollisesti myös oppimisprosessi. Draaman maailmojen avulla voidaan oppia maailmasta, mutta mitä tarkalleen ottaen draaman kontekstissa voidaan maailmasta oppia?

Draaman kontekstissa voidaan Heikkisen (2001, 91) mukaan oppia esimerkiksi seuraavia asioita:

1. Draaman sisällöstä eli draaman avulla käsiteltävästä asiasta ongelmasta tai ilmiöstä.
2. Itsestä, eli osallistujasta itsestään. Tavoitteena on lisätä osallistujan omaa henkistä kasvua.
3. Sosiaalisista taidoista. Draaman avulla on tarkoitus oppia toimimaan yhdessä muiden kanssa
4. Draamasta, eli draamakasvatuksen työtavoista ja menetelmistä.

Gavin Bolton (1984, 50-62) on pyrkinyt määrittelemään mitä draaman avulla opetetaan ja voidaan oppia. Boltonin mukaan draaman avulla voidaan oppia sekä tietoja, että taitoja syvemmällä tasolla

kuin perinteisten opetusmenetelmien avulla. Tämä on mahdollista, sillä draama perustuu tunnetasolla tapahtuvaan oppimiseen. Draama koskettaa, ja lisää ymmärrystä maailmasta, sillä draama synnyttää meissä tunnekokemuksia. Pohjimmiltaan kasvatuksellinen draama siis mahdollistaa arvostuksen muutoksen. Boltonin mukaan draaman arvo piilee siinä, että draaman avulla osallistujien tunteita sekä tunneaktioita arvostetaan, ja niitä pidetään tärkeänä osana ihmistä, toisin kuin perinteisissä opetusmenetelmissä, joissa tunteet eivät kuulu opetukseen, ja niitä voidaan peräti karttaa. Boltonin mukaan älyllisten sisältöjen opetus ei sinällään ole riittävää, vaan opettajan vastuuseen tulee kuulua myös tunneasteikon laajentaminen. (Bolton, 1984, 50-62.)

Boltonin näkemys oppimisesta draamassa näyttäisi sopivan kokemuksellisen oppimisen piiriin. Kokemuksellisen oppimisen mukaan laadullisesti tehokas ja pysyvä oppiminen tapahtuu parhaiten merkityksellisten kokemusten kautta (Beard & Wilson 2006, 1). Myös Heikkinen (2007, 127-128) toteaa draamakasvatuksen olevan kokemuksellista oppimista, jossa oppiminen koostuu kokemuksista, toiminnasta ja niiden refleктоimisesta. Seuraavaksi käsittelen tarkemmin kokemuksellista oppimista ja sen yhteyttä draamaan.

Kokemuksellinen oppiminen on lyhyesti kuvattuna kokemuksen kautta oppimista.

Kokemuksellisessa oppimisessa muodostetaan merkityksellisiä oppimiskokemuksia, jotka herättävät mielenkiinnon, ja johtavat pitkäkestoisiin oppimistuloksiin. (Colin & Wilson 2006, 1-2). Heikkinen (2007, 126-128) näkee draamakasvatuksen kokemuksellisena oppimisena, jossa oppiminen tapahtuu omia kokemuksia ja toimintaa refleктоimalla. Tämän reflektion kautta voidaan sisäistää parempia toimintamalleja, sekä asioiden syvempää ymmärrystä. Pelkkä tekeminen ei riitä, vaan tarvitaan myös toiminnan prosessointia reflektion kautta.

Colin & Wilson (2006) ovat kehittäneet kokemuksellisesta oppimisesta yhdistelmälukko (combination lock) -mallin, jossa kuvataan kokemuksellisen oppimiskokemuksen kuusi osaa.

Ensimmäinen kokemuksellisen oppimisen osista on ympäristön merkitys oppimiselle.

Oppimisympäristön nähdään vaikuttavan paljon oppimiskokemukseen. Toinen tärkeä tekijä oppimiselle on motivaatio. Ilman motivaatiota, kaikki kokemukset eivät johda välttämättä oppimiseen, mikäli motivaatio oppia omista kokemuksista puuttuu (Colin & Wilson 2006, 6, 110.)

Motivaatio on mahdollista synnyttää, kun tiedetään, mitä yksilö haluaa oppia. Se mitä oppilas haluaa oppia, voidaan selvittää esimerkiksi tutkimalla yksilön elämäntarinaa tai käyttämällä esinettä yksilön sisäisten ajatusten selvittämiseen. Tämä on mahdollista tekniikalla, jossa yksilö valitsee esineen, joka vetoaa häneen eniten. Kertoessaan esineen väristä tai ominaisuuksista, yksilö tulee

kertoneeksi omista ajatuksistaan tai tunnetiloistaan. (Colin & Wilson 2006, 113, 125.)

Draamakasvatuksessa esineillä kertominen on yksi draamassa käytetyissä tekniikoista, jossa on tarkoitus saada osallistujia kertomaan esimerkiksi itsestään tai tuntemuksistaan symbolien kautta eli verhotusti.

Kolmas ulottuvuus toiminnallisessa oppimisessa on aistien merkitys. Ympäristön ärsykkeet vaikuttavat jokaiseen kaiken aikaa, ja ympäristöä aistiessa aivoissa syntyy uusia neurologisia kytköksiä, joiden ansiosta kokemuksemme ovat eläviä ja helpommin saavutettavia. Toisin sanoen opimme syvemmin ja pitkäkestoisemmin, mitä enemmän osallistumme oppimistilanteessa. Tämän eri aisteja kannattaa käyttää mahdollisimman paljon oppimistilanteissa. (Colin & Wilson 2006, 55, 7.) Draamakasvatus perustuu aktiiviseen toimijuuteen, jossa käytetään eri aisteja oman toiminnan kautta, sekä myös kuvittelun ja leikin kautta. Draamaleikissä voidaan esimerkiksi kuvitella, miltä vastapaistunut pulla tuoksuu, vaikka tuoksua ei todellisuudessa olisikaan.

Neljäs ulottuvuus kokemuksellisessa oppimisessa ovat tunteet. Tunteita on pidetty kautta historian järkevän elämän häiriötekijänä. Tunteiden kokeminen on kuitenkin olennainen osa inhimillistä kokemusta, sekä tyydyttävää ja stimuloivaa elämää. Tunteet koetaan usein häiritsevinä, sillä ihminen voi joutua voimakkaiden tunnekokemusten valtamaan väärään aikaan tai väärässä paikassa. Tämän vuoksi on tärkeää oppia tunnistamaan, sekä hallitsemaan omia tunteitaan ja tunnetaitojen oppiminen on yksi kokemuksellisen oppimisen keskeisimmistä tavoitteista. Esimerkiksi ristiriitatilanteissa on tärkeää osata hillitä negatiivisia tunteita kuten vihaa ja kiukkua. Tunnetaitojen avulla voidaan myös vaikuttaa esimerkiksi yhteisön ilmapiiriin, yhteistoiminnallisuuteen, sekä ristiriitojen vähenemiseen ja tätä kautta, energian säästymiseen. (Colin & Wilson 2006, 173-174.) Tunnetaidot ovat draamakasvatuksessa keskeisiä oppimisalueita, sillä taidekasvatus pohjaa aina pitkälti tunteisiin ja tunteiden merkitykseen (Koskenniemi 2007, 33). Kun harjoitellaan tunnetaitoja, on hyvä muistaa harjoitella ennen kaikkea omien tunnekokemusten tunnistamista ja hyväksymistä niiden tukahduttamisen tai piilottelun sijaan.

Viides ulottuvuus toiminnallisessa oppimisessa on mielen ja älykkyyden merkitys. Colin & Wilson (2006, 218) toteavat, että älykkyyttä on hyvin monenkaltaista aina matemaattisesta ja musikaalisesta älykkyydestä luovaan ja moraaliseen älykkyyteen. Kokemuksellisen oppimisen kautta eri älykkyyden muotoja voidaan kehittää erilaisten kokemusten ja toiminnan kautta, jolloin voidaan myös luopua ajatuksesta, että olisi vain yhtä älykkyyden muotoa, jota kannattaa kehittää. (Colin & Wilson 2006, 238). Kuudes ja viimeinen kokemuksellisen oppimisen ulottuvuus on

oppiminen ja muutos, eli minkälaisiin muutoksiin oppiminen johtaa. Kokemuksellinen oppiminen nähdään prosessina, jossa uudet ja vanhat kokemukset ja tiedot linkittyvät toisiinsa reflektion kautta. Kun uudet kokemukset on omaksuttu, on muutos omassa käytöksessä ja tiedoissa mahdollista. (Colin & Wilson 2006, 264, 262.)

Draamakasvatus on selvästi toiminnallista oppimista, jossa voidaan hyödyntää Colinin & Wilsonin (2006) yhdistelmälukko mallia. Draaman kontekstissa kiinnitetään jo valmiiksi paljon huomiota tunnetaitojen opetteluun, luovuuteen ja älykkyyden eri osa alueisiin kuten myös moniaistillisuuteen ja ympäristön merkitykseen (esim. rekvisiitat ja draaman maailmat). Ennen kaikkea draamakasvattajan on hyvä muistuttaa itseään reflektion merkityksestä. Kuten Colin & Wilson (2006, 264, 262) kertovat, eletyt kokemukset on tärkeää jäsentää ja yhdistää jo olemassa oleviin käsityksiin maailmasta yhteisen pohdinnan ja reflektion kautta.

4. VOIMAANTUMINEN

Voimaantuminen on moniulotteinen käsite, jota voidaan lähestyä yksilön sisäisenä tai yhteisöllisenä prosessina. Esimerkiksi Thomas & Velthouse (1999) kuvaavat voimaantumisen psykologisen prosessin, joka tapahtuu ihmisen sisällä. Toisaalta Rappaport (1987) ja Zimmerman (1990) pitävät voimaantumista prosessina, joka tapahtuu yhteisöissä ja yhteisöille. Tämä asetti minut valinnan eteen. Tarkastelisinko tutkimuksessani voimaantumista yksilölähtöisenä vai yhteisökeskeisenä prosessina?

Yksi yksilökeskeisen voimaantumiskäsityksen puolestapuhuja on Järvisen (2007, 61) mukaan Juha Siitonen. Voimaantumista tutkinut Siitonen (1999, 82-83) kuvaa voimaantumisen (Empowerment) käsitteeksi, jota ei voida määritellä yksiselitteisesti. Kirjallisuuden perusteella voimaantumisen määritelmät ovat hyvin hajanaisia, joten käsitteestä ei voida muodostaa teorian valossa yksiselitteistä määritelmää. Voimaantumiseen kolme vuotta perehdyttyään, Siitonen päätyi käyttämään Empowerment käsitteestä suomenkielisenä vastineena sanaa; voimaantuminen.

Olen törmännyt itsekin useisiin eri sanamuotoihin, joita sisäisestä voimantunteesta on käytetty, mutta päädyin Siitosen tavoin tässä tutkimuksessa käyttämään ilmiötä kuvaavana käsitteenä sanaa voimaantuminen. Siitonen (1999, 93) määrittelee voimaantumisen prosessiluonteen seuraavalla tavalla:

”Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi: voimaa ei voi antaa toiselle. Se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, jota ei tuota tai aiheuta toinen ihminen. Voimaantuminen on prosessi tai tapahtumasarja, jonka kannalta toimintaympäristön olosuhteet (esim. valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri) voivat olla merkityksellisiä, ja tämän vuoksi voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa.” (Siitonen 1999, 93.)

Voimaantuneen ihmisen Siitonen (1999, 93) puolestaan määrittelee seuraavalla tavalla:

”Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa. Hän on itse itseään määräävä ja ulkoisesta pakosta vapaa. Voimaantumisprosessissa toinen ihminen ei ole häntä voimaannuttanut, vaan hän on itse tullut voimaantuneeksi.” (Siitonen 1999, 93.)

Siitosen mukaan voimaantuminen on siis prosessi, jossa yksilö löytää omat sisäiset voimavaransa. Tämä tapahtuu sellaisessa sosiaalisessa ilmapiirissä, joka on kannustava, turvallinen tasa-arvoinen ja hyväksyvä. Voimaantuminen on täten Siitosen mukaan sekä yksilöllinen, että sosiaalinen prosessi. Voimaantuminen johtaa Siitosen mukaan sekä yksilön, että hänen ympäristönsä jäsenten hyvinvointiin, joten tekijät, jotka mahdollistavat voimaantumisen, kuten vapaus, luottamus, minäkuva, onnistuminen ja ilmapiiri, ovat myös yhteydessä yksilön hyvinvointiin (Siitonen 161-162.)

Rodwell (1996, 309) puolestaan kokee, että ennen kaikkea voimaantumisprosessissa on osansa yhteisöllä ja muilla ihmisillä, sillä hän näkee voimaantumisen ennen kaikkea auttamisprosessina. Auttamisen tarkoitus on saada voimaantuva kokemaan, että hän voi muuttaa omaa elämäänsä. Tämä tapahtuu opettamalla yksilöille taitoja sekä tarjoamalla heille resursseja sekä mahdollisuuksia, joiden avulla muutos on mahdollista toteuttaa. Voimaantumisen päämäärinä on kehittää positiivinen minäkuva ja itseluottamus, sekä uskoa omaan tulevaisuuteen.

Lyhyesti voimaantuminen on Rodwellin (1996, 309) mukaan:

1. Auttamisprosessi
2. Kumppanuussuhde, jossa kunnioitetaan itseä ja muita
3. Yhteisten päätösten tekoa, resurssien käyttöä ja mahdollisuuksia
4. Vapautta tehdä omia päätöksiä, sekä vastuunottoa

Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin yhteisökeskeistä ja yksilökeskeistä näkökulmaa voimaantumiseen.

4.1 Voimaantuminen yhteisöllisenä prosessina

Yhteisön voimaantumisen eli community empowermentin toi Eklundin (1999, 41) mukaan ensimmäiseksi esiin Rapaport. Rappaportin (1987, 130) mukaan voimaantunut ihminen kokee olevansa oman elämänsä hallinnassa, mutta voimaantuminen on myös demokraattista osallistumista omassa yhteisössä, kuten naapurustossa, seurakunnassa tai koulussa. Rappaport (1987) pitää voimaantumista yhteisöpsykologian keskeisenä intressinä, ja täten voimaantumisen tehtävä on ennen kaikkea voimaannuttaa yhteisöjä, ei vain yksilöjä. Voimaantuminen ei siis ole Rappaportin mukaan missään nimessä vain yksilössä tapahtuva psykologinen prosessi. Voimaantuminen on

myös organisatorinen, ekonominen, poliittinen, sosiologinen ja henkinen prosessi. (Rappaport 1987, 130). Rappaport ja Zimmerman (1988, 746) ovat todenneet, että voimaantunut yksilö on liittynyt yhteisöön, jonka toiminnan hän kokee merkitykselliseksi. Lisäksi voimaantunut yksilö osallistuu yhteisönsä toimintaan. Se, johtuuko yksilön osallistuminen voimaantumisen vai voimaantuminen osallistumisesta on Rappaportin ja Zimmermannin mukaan tosin arvoitus.

Zimmermann (1990) puoltaa yhteisöllisen voimaantumisen merkitystä, jopa niin paljon, että hän suorastaan vastustaa yksilön voimaantumisen käsitettä (individual empowerment). Hänen mukaansa voimaantumisen on turha edes puhua, mikäli hylätään voimaantumisen tärkein anti, jota ovat sosiaalisen ympäristön ja yhteisön merkitys. Zimmermann myöntää tosin yksilön voimaantumisen olemassaolon, josta hän käyttää käsitettä: psychological empowerment. Zimmermannin (1990) mukaan psykologinen voimaantuminen tapahtuu kuitenkin aina kontekstissa, joten ympäristö on otettava huomioon. Kontekstilla Zimmerman ei tarkoita mitään tahansa sosiaalista kontekstia, vaan organisaatiota tai yhteisöä. Yksilön on mahdollista muuttaa elinympäristöään paremmaksi, liittymällä yhteisöön, joka tähtää ympäristönsä muuttamiseen. (Zimmermann 1990.) Sen lisäksi, että olemme kiinnostuneita yksilöstä voimaantumisen kohteena, meidän tulisi siis kiinnittää huomiota myös yhteisöihin voimaantumisen kohteena.

Yhteisöllisen voimaantumiskäsityksen mukaan voidaan siis todeta, että ihminen ei voi voimaantua ikään kuin ”tyhjiössä”, ilman sosiaalista ympäristöä. Olen samaa mieltä Zimmermannin ja Rappaportin kanssa siitä, että yhteisöllä on merkitystä voimaantumisen prosessille. Minua kuitenkin kiinnostaa, onko yksilön aina pakko kuulua johonkin organisaatioon tai yhteisöön, kuten työyhteisöön, seurakuntaan tai poliittiseen puolueeseen voimaantumiseksi? Ennen kaikkea onko voimaantuminen mahdollista vain silloin, kun ihminen sitoutuu johonkin laajaan, usein aatteelliseen tai poliittiseen tavoitteeseen?

Välttämättä asian ei tarvitse olla näin. Järvinen (2007) ja Thomas Velthouse (1990) pitävät voimaantumista yksilöprosessina. Heidän mukaansa voimaantuminen tapahtuu sosiaalisessa kontekstissa, mutta voimaantuminen ei johda välttämättä yhteisön voimaantumiseen. On siis mahdollista, että voimaantunut yksilö ei välttämättä kuulu tiettyyn yhteisöön tai organisaatiotyyppiin.

4.2 Voimaantuminen yksilöprosessina

Yhteisöllisestä voimaantumiskäsityksestä huolimatta, Järvisen (2007, 69) mukaan voimaantuminen on ollut lähiaikoina esillä ennen kaikkea yksilöprosessina. Yksilöprosessina voimaantuminen merkitsee ennen kaikkea muutoksia, jotka tapahtuvat yksilön motivaatiossa, tunteissa, kognitiivisissa prosesseissa ja oman kykenevyyden uskossa. Tällaista näkemystä voimaantumisesta Järvinen kutsuu luontaiseksi (intrinsic) tai psykologiseksi voimaantumiseksi. (Järvinen 2007, 69.)

Järvisen mukaan Siitonen on yksi luontaisen voimaantumisen puolestapuhuja (Järvinen 2007, 61). Siitosen mukaan voimaantuminen on ennen kaikkea ihmisen sisäinen prosessi, joka lähtee yksilöstä itsestään. Voimaantuminen liittyy ihmisen käsitykseen itsestään ja omasta kykenevyydestään. Voimaantuminen tapahtuu kuitenkin sosiaalisessa ympäristössä, sillä vuorovaikutuksesta saatu palaute vaikuttaa yksilön käsityksiin itsestään ja omista mahdollisuuksistaan. Tämän vuoksi on mahdollista tukea toisen yksilön voimaantumista hienovaraisesti, mutta toista ei ole mahdollista voimaannuttaa yksipuolisesti. (Siitonen 1999, 117-118.)

Voimaantuminen voidaan nähdä motivaatiota synnyttävänä tekijänä. Tällöin nähdään, että voimaantumista tukevalla toiminnalla voidaan kehittää yksilön oman hallinnan kokemusta, selättää pelkoja, sekä kasvattaa itseään koskevia tehokkuususkomuksia. (Reeve 2009, 241.) Seuraavaksi kuvailen hieman motivaation määritelmää, ja sitten esittelen muutaman yksilökeskeisen voimaantumisteorian, jotka perustuvat motivaatioon.

Motivaatiolla tarkoitetaan ihmisen pyrkimyksiä, kuten haluja sekä tavoitteita. Motivaatioita tutkimalla pyritään selvittämään miksi haluamme sitä mitä haluamme, ja miksi teemme kuten teemme. (Reeve 2009.) Motivaatioon vaikuttavat sosiaaliset tekijät eli ympäröivät yhteisöt ja ihmiset. Sosiaalinen ympäristö, jossa huomioidaan yksilön tarpeet ja tavoitteet johtavat suurempaan persoonalliseen kasvuun ja motivoivat toimimaan enemmän kuin turhautumisen ja hylätyksi tulemisen tunteet. (Reeve 2009, 19.)

Yksi motivaation sosiaalista aspektia ovat pohtineet: Koberg, Boss, Senjem & Goodman. Kobergin ym. (1999) mukaan yksilön motivaatio on tärkeässä osassa voimaantumisprosessissa, sillä se vaikuttaa esimerkiksi yksilön työpanokseen. Sisäisesti motivoitunut henkilö on myös todennäköisimmin voimaantunut. Kobergin ym. (1999, 75-76, 71) mukaan voimaantuminen ei ole

kuitenkaan kiinni ainoastaan yksilön ominaisuuksista, vaan voimaantumiseen vaikuttavat myös ryhmän luonne ja käytös. Voimaantumisen kannalta on oleellista, että ryhmässä vallitsee avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri, ja että ongelmat ratkaistaan yhdessä. Yksilö on myös tehokkaampi ja tyytyväisempi, kun hän kokee ryhmässään kannustusta, pysyvyyttä ja arvostusta.

Myös Thomas & Velthouse (1999) korostavat motivaation merkitystä voimaantumisprosessissa. He kritisoivat, että voimaantumista koskevat teoriat ovat keskittyneet liian usein ihmisen ulkopuolisiin tekijöihin. Tämän vuoksi Thomas ja Velthouse kuvaavat voimaantumisen ihmisen sisäisenä psykologisena prosessina. (1999, 668.) Thomasin ja Velthousen mukaan voimaantuminen tapahtuu, kun ihmisen motivaatiossa tapahtuu muutos. Voimaantuminen tapahtuu tarkemmin kuvattuna sisäisen tehtävämotivaation (Intrinsic task motivation) kautta. Toisin sanoen ihminen voi voimaantua, kun hän saa positiivisia kokemuksia erilaisten tehtävien suorittamisesta. (1999, 671.)

4.3 Miten voimaantuminen tapahtuu?

Voimaantumisteorioiden valossa toista ei pysty voimaannuttamaan, mutta pystymme edesauttamaan toisten voimaantumista. Miten sitten voimaantumisen edesauttaminen on mahdollista? Rodwellin (1996, 310) mukaan voimme edesauttaa muiden voimaantumista tarjoamalla heille voimaantumista edesauttavia taitoja, resursseja sekä mahdollisuuksia. Tällä tavoin toisessa voi syntyä motivaatio ja halu osallistua sekä halu sitoutua voimaantumisprosessiin. Nämä kaikki ovat oleellisia tekijöitä voimaantumisprosessin synnylle. Voimaantuminen vaatii ennen kaikkea yksilön oman panoksen ja pyrkimyksen omaan henkiseen kasvuun. Kukaan toinen ei voi synnyttää tätä halua muutokseen, mutta sen syntymiseen voidaan vaikuttaa tarjoamalla toiselle voimaantumiseen tarvittavia resursseja. (Rodwell 1996, 310.)

Voimaantumisprosessi edellyttää Rodwellin (1996, 310) mukaan seuraavia asioita:

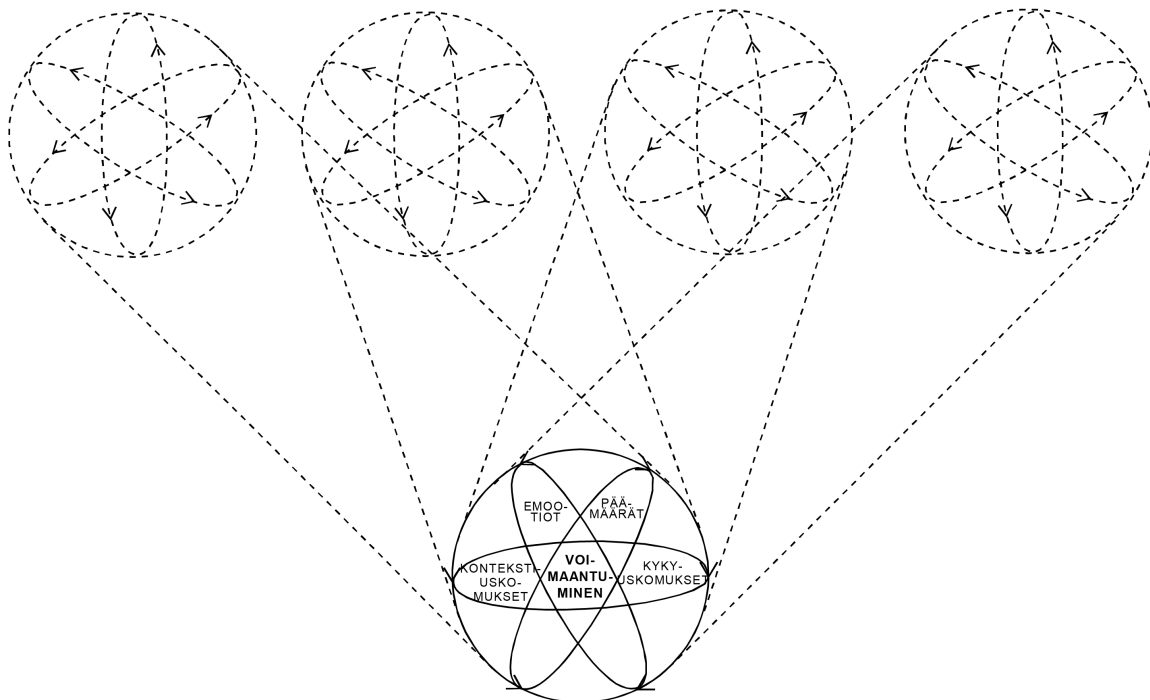
1. Keskinäinen luottamus ja kunnioitus
2. Koulutus ja tuki
3. Osallistuminen ja sitoutuminen

Rodwellin kanssa osittain samoilla linjoilla on Siitonen (1999), joka on tutkinut voimaantumista empiiristä aineistoa, sekä voimaantumista käsittelevää teoriaa analysoimalla. Hän on päätenyt näkemykseen yleisestä voimaantumisteoriasta, jonka mukaan voimaantumisprosessi koostuu

neljästä premissistä. Nämä premissit eli voimaantumisosatekijät ovat vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa keskenään. (Siitonen 1999, 116, 161.)

Siitonen (1999, 118) näkee voimaantumisen lähtevän ihmisestä itsestään. Myös Siitonen näkee, että toisen voimaantumista voidaan edesauttaa voimaantumisosatekijöiden ehtoja, eli premissijä toteuttamalla. Siitonen kuitenkin painottaa, etteivät premissit ole yleismaailmallisia, joten ne eivät päde samalla tavalla jokaiseen ihmiseen ja jokaisessa kontekstissa eli tilanteessa ja ympäristössä. (Siitonen 1999, 119). Kuten oheisesta kuvasta nähdään, voimaantumisosatekijä koostuu neljästä osa-alueesta eli premissistä. Nämä ovat: päämäärät, kontekstiuskomukset, kykyuskomukset ja emootiot (Siitonen 1999, 118).

PÄÄMÄÄRÄT	KYKYUSKOMUKSET	KONTEKSTIUSKOMUKSET	EMOOTIOT
<ul style="list-style-type: none"> * Toivotut tulevaisuuden tilat - henkilökohtaisten päämäärien asettaminen - halu ymmärtämiseen - halu menestyä - osallistuminen yhteisten päämäärien asettamiseen * Vapaus - valinnanvapaus - vapaaehtoisuus - itsemäärääminen - autonomisuus * Arvot 	<ul style="list-style-type: none"> * Minäkäsitys - minäkuva - itsetunto - identiteetti * Itseluottamus, itsearvostus * Tehokkuususkomukset ja itesäätely * Vastuu 	<ul style="list-style-type: none"> * Hyväksyntä - tervetulleeksi kokeminen * Arvostus, luottamus ja kunnioitus * Ilmapää - turvallisuus - avoimuus - ennakkoluulottomuus - rohkaiseminen - tukeminen * Toimintavapaus - oma kontrolli * Autenttisuus * Yhteistoiminta, kollegiaalisuus ja tasa-arvoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> * Säätävä ja energisoiva toiminta * Positiivinen lataus - innostuneisuus * Toiveikkaus * Onnistuminen ja epäonnistuminen * Eettisyys - ihmisen äänen kuunteleminen

Kuva 2: Voimaantumiseen vaikuttavat premissit (Siitonen 1999, 158)

Päämäärät

Ensimmäinen Siitosen voimaantumisprosessin premisseistä on päämäärät kategoria. Päämäärät kategoria on merkityksellinen, sillä Siitosen mukaan ihminen pyrkii elämässään aina päämääriin, ja niiden asettaminen ja tavoittelemine motivoi ihmistä pyrkimään elämässään eteenpäin ja edesauttaa näin voimaantumista. Päämäärät kategoria koostuu kolmesta alaluokasta. Ensimmäinen alaluokka on toivotut tulevaisuuden tilat, joka merkitsee, sitä että yksilöllä on oltava vapaus asettaa ja tavoitella unelmia, jotta hän voisi motivoitua pyrkimään omiin päämääriinsä. (Siitonen 1999, 119-120.)

Myös Reeve (2009, 148) pitää autonomiaa eli mahdollisuutta päättää omasta toiminnastaan yhtenä tärkeänä psykologisena tarpeena, joka motivoi ihmistä. Ihmiselle on ominaista päättää omista päämääristään ja mikä on tärkeää ja mikä ei (Reeve 2009, 145). Toisen autonomiaa pystyy tukemaan omaksumalla toisen näkökulman ja arvostamalla toisen henkilökohtaista kasvua. Tätä kautta on mahdollista luoda sellainen ympäristö, jossa voidaan ottaa toisen toiveet ja autonominen motivaatio huomioon (Reeve 2009, 148-149.) Nuorten vaikutusmahdollisuuksien ja omien päämäärien tukeminen ovat siis voimaantumista edesauttavaa toimintaa.

Siitonen määrittelee päämäärien kolmanneksi alaluokaksi vapauden, sillä voimaantukseen, ihmisellä on Siitosen mukaan oltava itsemääräämisoikeus. Itsemääräämisoikeuden kautta yksilö voi motivoitua sitoutumaan päämääriinsä. Myös Reeve (2009, 147) pitää vapautta tärkeänä, sillä vapauden avulla yksilö voi kokea saavansa päättää omista asioistaan. Siitonen (1999, 128-129) määrittelee päämäärät premissin kolmanneksi alaluokaksi arvot. Mahdollisuuden toteuttaa omia arvoja nähdään vaikuttavan esimerkiksi omien päämäärien asettamiseen, sekä vapauden ja itsemääräämisoikeuden kokemukseen.

Kykyuskomukset

Toinen kategoria Siitosen voimaantumisteoriassa on kykyuskomukset - kategoria. Kykyuskomukset tarkoittavat yksilön näkemyksiä ja uskomuksia itsestään ja omasta kykenevyydestään saavuttaa tavoitteita ja päämääriä. (Siitonen 1999, 129.) Reeve kuvaa tätä motivaatiolle oleellista tekijää kompetenssiksi, jonka hän kuvaa olevan myös yksi ihmisen perustarpeita. Reeven (2009, 155) mukaan kompetenssi on ihmisten kokemus omasta edistymisestä, osaavuudesta, sekä onnistumisen

kokemuksista. Kompetenssin kokemuksia voidaan saada optimaalisesta haasteista, sekä kyvystä sietää epäonnistumisia sekä positiivisen palautteen ja edistymisen seurannan kautta. Kompetenssin tarve on yksi ihmistä sisäisesti motivoivista tekijöistä (Reeve 2009, 155.) Nuorten uskomuksia omasta kykenevyydestään voidaan siis tukea asettamalla nuorille sopivia haasteita, joista selviytyminen kasvattaa nuorten uskoa itseensä.

Siitosen kykyuskomukset kategoriassa myös minäkäsityksellä on keskeinen merkitys, sillä minäkäsityksen avulla ihmisen nähdään määrittelevän itseään. Minää koskevat uskomukset puolestaan vaikuttavat siihen minkälaisia mielikuvia ja odotuksia yksilö muodostaa omasta tulevaisuudestaan. (Siitonen 1999, 129-130.) Yksilön minäkuvaa voidaan vahvistaa itsetuntoa, sekä identiteettiä tukemalla (Siitonen 1999, 134-135). Nuorten voimaantumista tukiessa on siis pyrittävä vahvistamaan nuorten identiteettiä, minäkuvaa ja itsetuntoa.

Kykyuskomukset kategoriaan kuuluu oleellisesti myös itseluottamuksen, sekä itsearvostuksen käsitteet. Näiden muodostuminen riippuu Siitosen mukaan oleellisesti toimintaympäristöstä ja erityisesti hyväksyvistä ja turvallisesta sosiaalisesta ilmapiiristä. Turvallisessa ilmapiirissä yksilön on mahdollista ottaa riskejä, jotka onnistuessaan tuovat onnistumisen kokemuksia ja kasvattavat näin itseluottamusta sekä itsearvostusta. (Siitonen 1999, 136-139.) Myös Cargon ym. (2003) mukaan onnistumisen kokemukset ovat edellytyksenä voimaantumisen kokemuksen syntymisessä.

Merkityksellisiä voimaantumisen edellytyksiä ovat myös itseä ja omia mahdollisuuksia koskevat asenteet, eli tehokkuususkomukset ja itsesäätely. Ihmisen uskomukset omasta kykenevyydestä sekä tehokkuudesta vaikuttavat positiivisen asenteen muodostumiseen sekä itseluottamuksen vahvistumiseen (Siitonen 1999, 139-140.) Tehokkuususkomukset ovat Reeven (2009, 233) mukaan ihmisen käsityksiä ja odotuksia siitä kuinka hyvin tai huonosti hän kykenee toimimaan eri tilanteissa. Mikäli uskomus omasta kykeneväisyydestä on negatiivinen eli epäilevä, tämä herättää epäilystä omiin kykyihin sekä epävarmuutta ja ahdistusta. Negatiiviset kykyuskomukset vaikeuttavat tämän vuoksi omien taitojen soveltamista, sekä vaikeuttavat kykyä käsitellä stressiä. (Reeve 2009, 234.) Tukemalla nuorten positiivisia tehokkuususkomuksia voidaan siis edesauttaa nuorten itseluottamuksen kasvua sekä kykyä käsitellä stressiä.

Viimeinen Siitosen kykyuskomukset kategorian osa-alue on vastuu, eli yksilön kyky ottaa ja kantaa vastuuta. Vastuun ottaminen omasta elämästä, sekä oman yhteisön hyvinvoinnista on todettu liittyvän voimaantumisen kokemuksen syntymiseen. (Siitonen 1999, 141-142.) Vastuun ottaminen

omasta elämästä ja teoista edesauttaa voimaantumisen kokemusta, tuo uskoa omaan kykenevyyteen ja kykyyn selvitä erilaisista haasteista ja vaatimuksista.

Kontekstiuskomukset

Kolmas Siitosen voimaantumisteorian pääluokista on kontekstiuskomukset. Kontekstiuskomukset ovat Siitosen (1999, 142-143) mukaan käsityksiä, jotka yksilö muodostaa toimintaympäristöstään. Kontekstiuskomukset ovat merkityksellisiä, sillä niiden perusteella päätämme, voimmeko tavoitella päämääriämme. Esimerkiksi kireä ilmapiiri saattaa Siitosen mukaan johtaa päämääriemme hylkäämiseen. Päinvastoin luottamuksellinen ja turvallinen ilmapiiri lisää voimaantumisen mahdollisuutta (Siitonen 1999, 143).

Ilmapiirin turvallisuus ja luottamuksellisuus ovat Siitosen (1999, 144) mukaan yhteydessä molemminpuoliseen hyväksyntään. Hyväksytyksi tulemisen kokemus on yhteydessä tervetuulleeksi tulemisen kokemuksen kanssa, ja nämä yhdessä edesauttavat luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä, ja tätä kautta voimaantumista. Reeven (2009 161) mukaan kolmas ihmisen psykologinen perustarve ja yksi ihmistä motivoivista tekijöistä on tarve kuulua ja tulla hyväksytyksi. Tämän vuoksi ihmiset tarvitsevat ihmissuhteita, joissa he voivat kokea tulevansa hyväksytyiksi. Ihmiset myöskin hakeutuvat tilanteisiin, joissa he voivat olla tekemisissä muiden kanssa positiivisesti. Positiiviset sosiaaliset kokemukset siis motivoivat ihmisiä, ja tyydyttävät heidän psykologisen tarpeensa kuulua. (2009, Reeve 162.)

Siitosen kontekstiuskomukset kategoriaan kuuluvat myös arvostuksen, luottamuksen ja kunnioituksen kokemukset. Arvostuksen ja kunnioituksen kokemukset ovat tärkeitä, sillä niiden seurauksena syntyy vastuullisuus, ja halu toimia luottamuksen arvoisesti. (Siitonen 1999,144-145.) Myös Rodwell on todennut tutkimuksessaan, että molemminpuolinen kunnioitus ja luottamus vahvistaa osallistumista ja sitoutumista (Rodwell 1996, 310).

Toimintavapaus on Siitosen mukaan merkityksellinen osa kontekstiuskomukset-kategoriaa, sillä kokemus omasta kontrollista vaikuttaa yksilön motivaatioon, ja tätä kautta käsityksiin omista kyvyistä, sekä vastuun ottamiseen ja luottamuksen syntymiseen. (148-149) Niin ikään myös autenttisuus, eli aitouden kokemus on yhteydessä ilmapiirin ja voimaantumisen kokemuksen kautta. Tämä johtuu siitä, että merkitykset ja kokemukset sisäistetään helpommin kun ne ovat autenttisia.

Aidoista tilanteista selviäminen lisää myös uskomusta omiin kykyihin. (Siitonen 1999, 149.) Myös autenttisia tilanteita simuloivat, eli jäljittelevät tilanteet voivat valmentaa aitoa tilannetta varten. Esimerkiksi ennen varsinaisen näytelmän esittämistä, pidetään kenraalinharjoitukset, puhumattakaan lukuisista harjoituskerroista, joiden tarkoitus on tuoda itse esitystilanteeseen varmuutta.

Viimeinen alakategoria kontekstiuskomukset kategoriassa on yhteistoiminta, kollegiaalisuus, sekä tasa-arvo. (Siitonen 1999,150). Voimaantumisen synnyn kannalta on tärkeää, että yhteisössä vallitsee tasa-arvoisuus, joka puolestaan mahdollistaa yhteistyön tekemisen. Mikäli yhteistyö ja vapaus omista päätöksistä uupuu, ei voimaantumisen kokemuksen synty ole todennäköistä. (Siitonen 1999, 150-151.)

Emootiot

Siitosen voimaantumisteorian viimeinen pääkategoria on Emootiot - kategoria. Emootiot vaikuttavat Siitosen (1999, 151-152) mukaan siihen, miten yksilö uskoo saavuttavansa tavoitteensa. Siitosen mukaan toiveikkuus sekä positiivinen asennoituminen ovat tässä suhteessa merkityksellisiä. Siitonen kuvaa emootiot kategorian muodostuvan viidestä osaprosessista: Säätelevästä ja energisoivasta toiminnasta, positiivisesta latauksesta, toiveikkuudesta, onnistumisesta ja epäonnistumisesta sekä, eettisyydestä.

Ensimmäinen osaprosessi, säätelevä ja energisoiva toiminta merkitsee ihmisen kykyä arvioida omien emootioiden perusteella muiden ihmisten emootioita. Toinen osaprosessi eli positiivinen lataus on Siitosen mukaan mahdollista, kun yksilö on arvioinut ympäristönsä emootioiden perusteella turvalliseksi, hyväksyväksi ja kannustavaksi, eli voimaantumisen mahdollistavaksi. (Siitonen 1999, 152-153.)

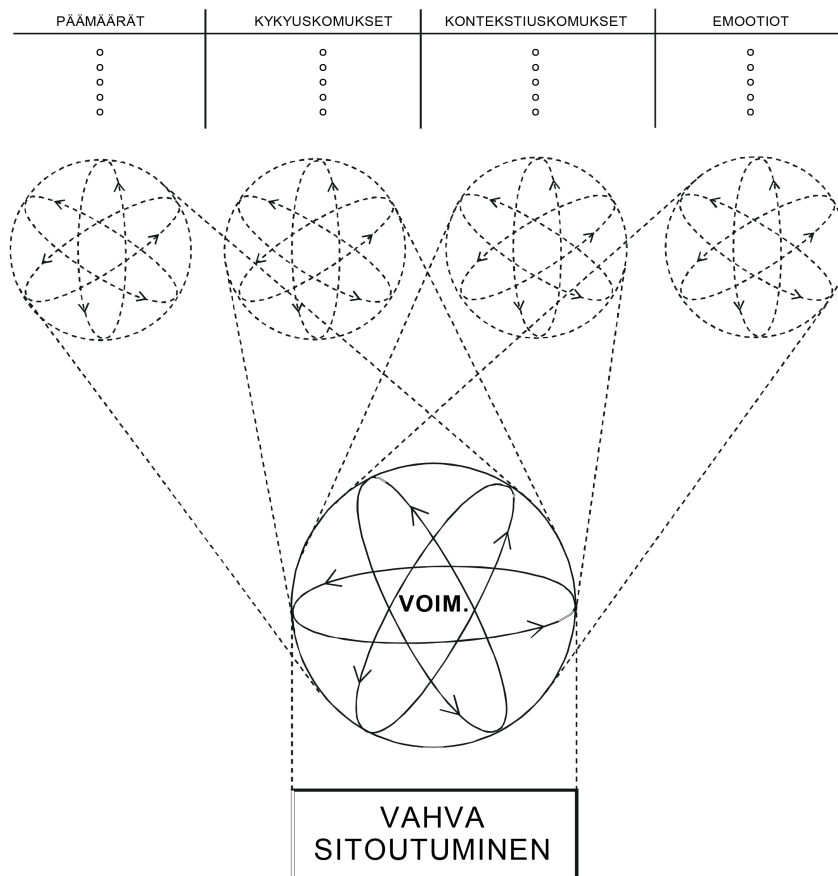
Kolmas osaprosessi eli toiveikkuus, merkitsee puolestaan elämänmyönteistä asennetta. Toiveikkuus vapauttaa ihmisen voimavarjoa, vaikuttaa positiivisesti vuorovaikutukseen muiden kanssa ja näin ollen edesauttaa voimaantumista. (Siitonen 1999 153-154.) Toiveikkuus muodostuu Reeven mukaan kahdesta tekijästä; kun ihmiset ovat motivoituneita tavoittelemaan jotakin päämäärää ja kokevat tietävänsä keinoja noiden päämäärien tavoittelemiseen. Silloin toiveikkuus on mahdollista. Toiveikkuus motivoi, tukee itse tunnon sekä positiivisten kykyuskomusten kasvua sekä optimistista

asennoitumista. Toiveikkaus on siis kokonaisuutena voimaantumista vahvasti tukeva ja motivoiva tekijä (Reeve 259-260.)

Onnistuminen ja epäonnistuminen ovat Siitosen mukaan erittäin arvokkaita kokemuksia. Onnistumisen kokemukset liittyvät läheisesti hyväksyntään, luottamukseen ja ilmapiiriin, ja ne synnyttävät mm. minäkuvan, itsetunnon ja itsearvostuksen rakentumiseen. (Siitonen 1999, 151-155.) Siitonen on muodostanut emootiot kategoriassa yhteyden myös eettisyyden ja voimaantumisen välillä. (Siitonen 1999, 156). Vastuullisuuden ja eettisten arvojen eli omantunnon kuunteleminen on havaittu olevan osana voimaantumisprosessin syntyä. Toisaalta myös sisäisen voimantunteen synnyn on havaittu heijastuvan vastuullisuutena ja eettisyytenä (Siitonen 1999, 156.)

Sitoutuminen voimaantumisen katalyyttinä

Siitonen tulee voimaantumista koskevassa tutkimuksessaan siihen tulokseen että sisäinen voimantunne ja sitoutuminen ovat yhteydessä toisiinsa (Siitonen 1999, 158). Sitoutuminen toimii Siitosen mukaan voimaantumisprosessissa katalyyttinä tavoin. Toisin sanoen voimaantumisen tuloksena ihminen on sitoutunut. Mikäli henkilö on siis vahvasti sitoutunut, hän on luultavasti myös vahvasti voimaantunut ja toisin päin. (Siitonen 1999,159.) Tästä voidaan siis vetää johtopäätös, että myös sosiaalisen kontekstiin sitoutuneet ovat kokeneet voimaantumista.

*Kuva 3: Sitoutuminen voimaantumisen katalyyttinä
(Siitonen 1999, 160)*

Repo Kaarennon (2007, 58) mukaan sitoutuminen ryhmän kontekstissa on tärkeä tekijä hyvän ilmapiirin syntymisessä. Jos ryhmän jäsenet eivät ole sitoutuneita osallistumaan ryhmän toimintaan, se voi aiheuttaa ryhmän jäsenissä ahdistusta ja huonontaa sosiaalisen ilmapiirin laatua. Toisaalta jos ryhmän koko on pieni, ryhmän jäsenet ovat entistä arvokkaampia ja ryhmähenki voi muodostua entistäkin intensiivisemmäksi. Repo Kaarennon (2007, 59) mukaan ryhmän sitoutumista voidaan lisätä synnyttämällä luottamusta ryhmässä. Tämä johtuu siitä, että luottamus ryhmässä synnyttää hyvää ilmapiiriä, ja hyvä ilmapiiri synnyttää sitoutumista ryhmään.

Sitoutuminen on myös Reeven (2009, 11) mukaan intensiivistä ja henkilökohtaista panostusta johonkin toimintaan tai asiaan. Sitoutuminen ilmenee positiivisena kiinnostuksena sitoutumisen kohteeseen. Reeven (2009, 13-14) mukaan sitoutuminen ja motivaatio ovat yhteydessä toistensa kanssa, koska motivaatio ohjaa kiinnostusta ja valmistaa toimintaan. Motivoituminen vaatii kuitenkin myös kannustavat olosuhteet

4.6 Voimaantumisen päämäärät

Tässä tutkimuksessa tavoitteena on edesauttaa nuorten voimaantumista draamaprosessin avulla. Mutta minkälaisiin päämääriin kannattaisi draamaprosessissa pyrkiä, jotta voimaantumista voisi tapahtua? Rodwellin (1996, 310) mukaan voimaantumisen päämäärät ovat seuraavat:

1. Positiivinen itsetunto (self esteem)
2. Kyky asettaa ja saavuttaa päämääriä
3. kokemus oman elämän hallinnasta ja kyvystä muuttaa omaa elämää
4. toiveikkaus tulevaisuuden suhteen

Seuraavaksi avaam Rodwellin voimaantumisen päämääriä erilaisista näkökulmista

Positiivinen itsetunto

Reeven (2009, 267) mukaan itsetunto on motivaatiomme perusta, ja itsetuntoamme kehittämällä kehitämme myös motivaatiotamme toimia maailmassa. Myönteinen itsetunto auttaa siis ohjaamaan toimintaamme ja motivaatiotamme. Sen sijaan alhainen itsetunto aiheuttaa ihmiselle ahdistusta ja altistaa masennukselle. (Reeve 2009, 266-267) Myönteinen itsetunto kehittyy silloin, kun yksilö kykenee saavuttamaan tavoitteet, jotka hän on asettanut itselleen, tai jotka hänelle on asetettu. Perusitsetunto määräytyy sen mukaan miten hyvin yksilö selviää epäonnistumien kokemuksista. Hyvän itsetunnon omaavat selviytyvät epäonnistumisista luonnollisesti paremman kuin huonomman itsetunnot omaavat. (Jaari 2007, 76-77.) Hyvä itsetunto siis auttaa nuoria tulemaan aktiivisesti osaksi yhteiskuntaa, ja suojaa masennukselta ja ahdistukselta. Miten sitten voimme vahvistaa nuorten itsetuntoa?

Minäkuvaa ja itsetuntoa voidaan vahvistaa, vaikka tämä onkin vaikea ja pitkä prosessi. Perustava edellytys nuoren itsetunnon muutokselle on kasvattajan panos, sekä usko, että muutos on mahdollinen. Itsetunnon tukeminen vaatii vuorovaikutustilanteita, joissa yksilö oppii ymmärtämään itseään sekä arvostuksiaan ja asenteitaan. Yksilön itsetunnon vahvistaminen tai voimaannuttaminen tapahtuvat viiden ulottuvuuden avulla. Ensimmäinen näistä ulottuvuuksista on perusturvallisuus. Turvallinen sosiaalinen ympäristö mahdollistaa ilmapiirin, jossa ei tarvitse pelätä esimerkiksi pilkan tai ulkopuolelle jäämisen uhkaa. Turvallisuuden tunne voidaan luoda luomalla muihin

luottamukselliset suhteet. (Aho & Laine 1997, 48-49.)

Toinen itsetunnon vahvistamisen ulottuvuus on itsensä tiedostaminen, joka merkitsee yksilön tietoisuutta itsestään. Ongelmat itsensä tiedostamisessa johtavat yleensä negatiiviseen käsitykseen itsestä. Tämän vuoksi kasvattajan on tärkeää pyrkiä opettamaan nuorelle keinoja arvioida ominaisuuksiaan. Tunnetaitojen opettelu on yhteydessä itsetuntemukseen, sillä itsetuntemukseltaan ongelmalliset yksilöt eivät usein osaa ilmaista tunteitaan. Tunteiden käsittely eri tavoilla on tällöin tarpeellista. (Aho & Laine 1997, 51-53.)

Kolmas itsetunnon vahvistamisen ulottuvuus on yhteenkuuluvuus. Yhteenkuuluvuus on tärkein ominaisuus ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Yhteenkuuluvuuden tunne auttaa nuorta tuntemaan itsensä hyväksytyksi. Jos yhteenkuuluvuuden tunnetta ei ole, seurauksena on yleensä huono itsetunto, joka voi oireilla esimerkiksi kerskailuna tai häirintänä. Yhteenkuuluvuuden tunnetta voidaan vahvistaa lisäämällä koheesiota ryhmässä. Tämä voidaan tavoittaa esiemrekiki yhteisen tavoitteen ymmärtäminen ja yhteistoiminta sekä sosiaalisten taitojen harjoittelu. (Aho & Laine 1997, 54-55.)

Neljäs itsetunnon vahvistamisen ulottuvuus on tehtävätietoisuus, joka merkitsee itseohjautuneisuutta. Toisin sanoen yksilö kykenee asettamaan itselleen tavoitteita sekä toteuttamaan ja arvioimaan toimintaansa. Heikon tehtävätietoisuuden omaava nuori voi olla ikävystynyt ja epämotivoitunut sekä turhautunut. Tehtävätietoisuutta voidaan vahvistaa harjoittelemalla vaihtoehtojen havaitsemista, ratkaisujen löytämistä sekä päätöksentekoa. (Aho & Laine 1997, 55.)

Viides itsetunnon vahvistamisen ulottuvuus on pätevyys. Pätevyys tarkoittaa sitä, kun ihminen kokee olevansa arvokas, taitava ja tärkeä muille. Pätevä on voimaatunut ja tietää mitä haluaa elämältään. Sen sijaan puutteellisesti pätevyyttä kokeva kokee olevansa kelvoton silloinkin kun on taitava. Lisäksi hän vähättelee suorituksiaan ja lannistuu helposti. Pätevyyden tunteiden vahvistaminen vaatii saavutusten arviointia kasvattajan kanssa, sekä itsensä kehumisen taidon opettelua. (Aho & Laine 1997, 57-58.)

Edellä kuvattujen viiden itsetunnon osa-alueen vahvistaminen on siis kasvattajan, eli tässä tapauksessa draamak kasvattajan tehtävä. Nuoren itsetuntoa vahvistamalla, ohjaajan on mahdollista edesauttaa nuoren voimaantumisen kokemusta.

Kyky asettaa ja saavuttaa Päämääriä

Toinen Rodwellin (1996, 310) määrittelemä tavoite voimaantumisen syntymisessä on kyky asettaa päämääriä. Päämäärien määrittelemisen omassa elämässä on yksi voimaantumisen edellytyksistä, mutta miksi päämäärillä on niin merkityksellinen rooli ihmisen elämässä? Jaarin (2007, 235-236) mukaan päämäärien ja haaveiden asettaminen itselle on merkityksellistä, sillä ne tuovat ihmiselle innostusta ja motivaatiota muuttaa omaa elämäänsä paremmaksi. Tavoitteet antavat elämälle tarkoituksen, mutta epärealististen päämäärien asettaminen voi olla lannistavaa. Tämän vuoksi on tärkeää asettaa itselle päämääriä, jotka ovat mahdollisia. Päämäärät ovat voimantunteen kasvamisen vuoksi tärkeitä, sillä ilman haaveita ja päämääriä, ihminen ei näe tulevaisuuttaan positiivisena tai koe tarvetta muuttaa sitä.

Kokemus oman elämän hallinnasta

Kolmas Rodwellin (1996, 310) voimaantumisen päämääristä on kokemus elämän hallinnasta. Elämänhallinta on Jaarin (2007, 193) mukaan henkilökohtainen kokemus oman elämän merkityksellisyydestä ja mielekkyydestä. Elämänhallinnan kokemus on voimavara, joka kannattelee yksilöä haasteiden, vastoinkäymisten ja paineiden yli. Elämänhallinnan kokemukseen liittyvät yksilön usko itseensä ja kyky tehdä valintoja, itsetunto ja minäkäsitys. Elämänhallintaa kokeva henkilö pitää oman elämänsä ohjaksia käsissään ja kykenee vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa omilla päätöksillään. Henkilö, jonka elämänhallintataidot ovat puutteelliset, kokee puolestaan huonoa itsetuntoa ja ajelehtimisen sekä irrallisuuden tunteita. (Jaari 2007, 194.)

Jotta elämänhallinnan kokemus voi syntyä, on kasvattajan tarjottava nuorelle mahdollisuus vaikuttaa aidosti omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin (Keltikangas-Järvinen 1996, 230-232). Elämänhallinnan puute, sekä ajelehtimisen tunne omassa elämässä johtavat oman elämän suunnan kadottamiseen ja tarkoituksettomuuden tunteeseen. Tämä johtaa kyvyttömyyteen selviytyä ongelmatilanteista sekä huonoon itsetuntoon, syklisyyden sekä häpeäntunteisiin. Ajelehtimisen riskinä on myöskin luottamuksen katoaminen muihin ihmisiin, ja näin ollen syrjäytyminen. (Jaari 2007,198.) Irrallisuuden ja ajelehtimisen ehkäisemiseksi ihmisellä on hyvä olla elämässään päämääriä, joiden avulla voidaan kokea elämässä olevan tarkoituksenmukaisuutta, sekä kokea onnistumisen kokemuksia.

Toiveisuus tulevaisuuden suhteen

Neljäs Rodwellin (1996, 310) kuvaama päämäärä voimaantumisessa on ihmisen kyky muodostaa positiivisia odotuksia tulevaisuutensa suhteen. Kuten aikaisemmin todettiin, toiveisuus tulevaisuuden suhteen motivoi, tukee itsetunnon sekä positiivisten kykyuskomusten kasvua sekä optimistista asennoitumista (Reeve 2009, 259-260). Ihmisen muodostamat odotukset tulevaisuutensa suhteen muodostuvat perimmiltään sen perusteella, minkälaisia kokemuksia meillä on takanamme. Se muodostammeko positiivisia vai negatiivisia odotuksia tulevaisuutemme suhteen riippuu siitä selitämmekö epäonnistumisemme pysyvin, vai tilapäisin syin. Kun uskomme epäonnistumisemme johtuvan tilapäisestä syystä esimerkiksi huonosta onnesta, voimme syyttää epäonnistumistamme jotakin muusta kuin itseämme. Jos taas uskomme epäonnistumisemme johtuvan pysyvästä syystä, uskomme epäonnistumisen toistuvan, sillä siihen ei voida vaikuttaa. (Aho & Laine, 1997, 95.)

Tällaisen negatiivisen uskomuksen kanssa kulkee usein käsikädessä huono itsetunto. Jos yksilö omaa huonon itsetunnon, hän luultavasti uskoo, ettei voi vaikuttaa epäonnistumisiinsa, jolloin hän myös pelkää riskiä epäonnistua. Positiivisen itsetunnon omaava yksilö puolestaan uskoo onnistumisten johtuvan omasta itsestään, kun taas epäonnistumisen johtuvan ulkoisista syistä. (Aho & Laine 1997, 95-96.) Tiivistetysti voisi sanoa, että hyvä itsetunto kulkee käsikädessä tulevaisuuden toiveisuuden kanssa. Kun yksilö uskoo omiin mahdollisuuksiinsa onnistua elämässään, hänen tulevaisuutensa näyttää valoisalta. Huonon itsetunnon omaava yksilö puolestaan näkee tulevaisuuden sarjana epäonnistumisia. Jotta tällainen henkilö voitaisiin auttaa näkemään oma tulevaisuutensa positiivisempänä, tulisi vahvistaa hänen itsetuntoaan ja uskoa omiin kykyihinsä selviytyä tulevaisuuden haasteista.

Voimaantuminen on kokonaisuudessaan päämäärä, jonka tarkoitus on vahvistaa voimaantuvien kokemusta oman elämän kontrollista ja vapaudesta sekä vahvistaa heidän itsetuntoaan ja kykyuskomuksiaan. Kysymykseksi kuitenkin nousee kuinka mahdollista on edesauttaa näin laajan ja vaikuttavan prosessin syntyä? Kun pyritään muuttamaan ihmisen uskomuksia itsestään, elämästään ja omasta kykenevyydestään, kyseessä on valtava mullistus, joka vie useimmiten paljon aikaa ja työtä, eikä välttämättä onnistu siltikään.

Voimaantumista ei myöskään voi luoda toisen puolesta, sillä voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, joka tulee käydä läpi yksin (Siitonen 117, 1999). Tämän vuoksi toisen voimaantumista ei

voi mitenkään taata. Jopa voimaantumista tukevan sosiaalisen yhteisön, toiminnan ja resurssien järjestäminen ei takaa voimaantumista. Kannattaako voimaantumiseen pyrkiä siis lainkaan? Voimaantumisen saavuttaminen voi olla haastavaa, ja sitä ei voida taata, mutta voimaantumista tukeviin tekijöihin, kuten arvostavaan ympäristöön, pyrkiminen ei koskaan mene hukkaan. Voimaantumista ei kannata siis pitää itsestään selvänä lopputuloksena, mutta sitä voidaan pitää ihanteellisena, joskin haastavana päämääränä.

4.7 Miten arvioida onko voimaantumista tapahtunut

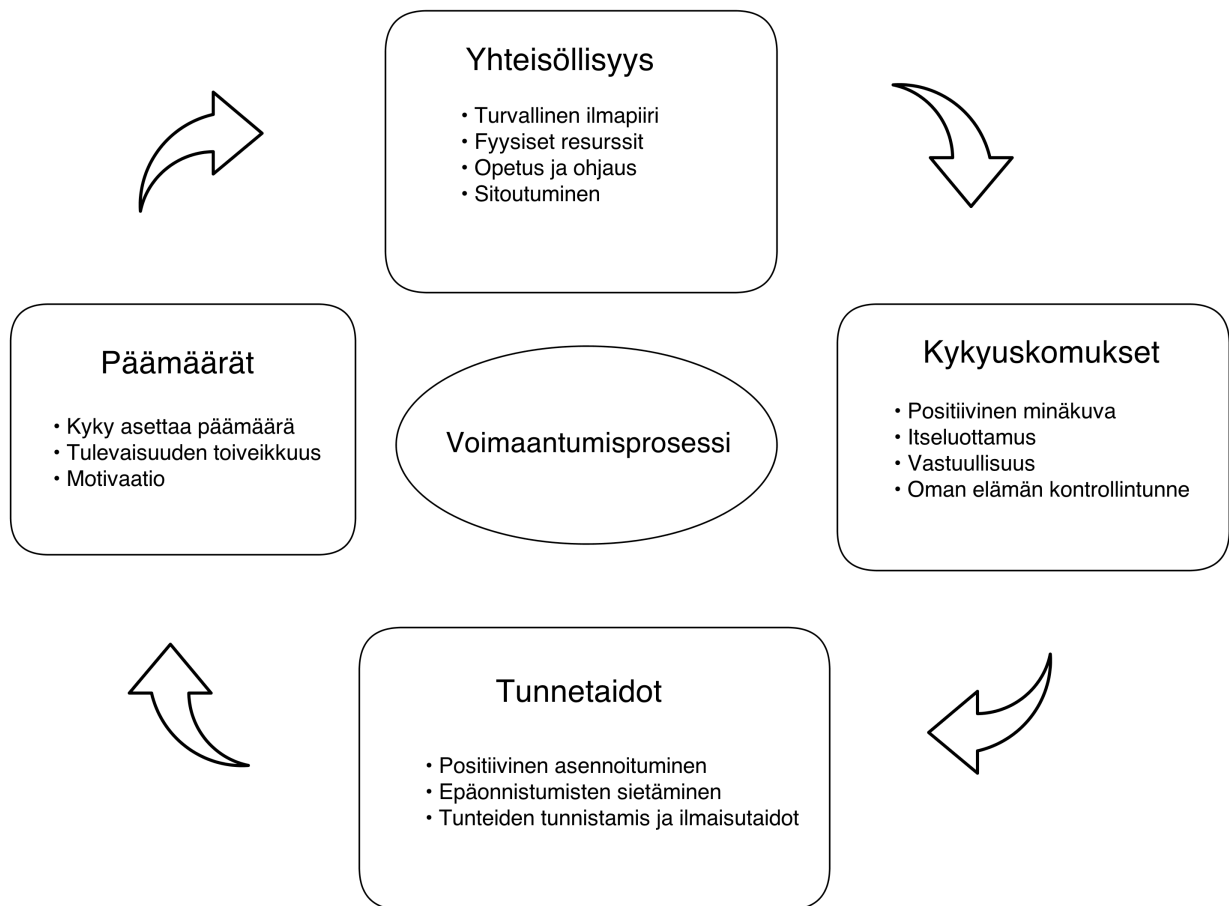
Olen kiinnostunut tutkimuksessani siitä, voidaanko draamakasvatuksessa käytettävien menetelmien avulla edesauttaa nuorten voimaantumista. Kun lähdin pohtimaan aihetta, törmäsin auttamatta kysymykseen, miten arvioida onko voimaantumista tapahtunut, ja voiko voimaantumista ylipäätään arvioida? Zimmermanin (2005, 585) mukaan meidän on määriteltävä, mitä voimaantuminen merkitsee, ennen kuin voimme arvioida onko voimaantumista tapahtunut. Toisin sanoen on määriteltävä minkälainen on voimaantunut nuori.

Zimmermanin mukaan globaalia eli yleismaailmallista voimaantumista mittaavaa teoriaa ei kuitenkaan voida rakentaa. Tämä johtuu siitä, että voimaantuminen on subjektiivinen ilmiö, joka vaihtelee yksilöstä ja ajan kulumisen mukaan. Esimerkiksi raskaana olevalle teiniäidille ja tehdastyöläiselle voimaantuminen on erilaista. Heille myös voimaantumiseen tähtäävien taitojen ja resurssien on oltava erilaisia, sillä heidän lähtökohtansa ovat tyystin erilaisia. (Zimmerman 1995, 585-587.) Miten sitten voimaantumisen syntyä voidaan tutkimuksessa arvioida mitenkään? Zimmermanin (1995) mukaan jokaisessa tutkimuksessa tulisi lähestyä voimaantumista tutkimuksen omista lähtökohdista.

Voimaantumista arvioitaessa on keskeistä koehenkilöiden sisäinen kokemusmaailma, kuten myös heidän käytöksensä sekä sosiaaliset rakenteet. Zimmermanin (1995, 595) mukaan on oleellista, että voimaantumista arvioitaessa, on kuunneltava koehenkilöiden kokemuksia. Lisäksi on tärkeää, että voimaantumista tutkitaan myös prosessina, eikä pelkästään tulosten summana (Zimmerman 1995, 583). Voimaantumisprosessin tulisi olla sellainen, jossa ihmisille annetaan mahdollisuus vaikuttaa elämäänsä koskeviin päätöksiin, jotta he voivat saada paremman käsityksen elämänsä päämääristä ja keinoista savuttaa nämä. Zimmermanin mukaan voimaantuminen on prosessi, joka vaatii

toteutuakseen tukiryhmän sekä mahdollisuuksia oppia voimaantumista edesauttavia taitoja, resurssien hallintaa ja yhteistyötaitoja. (Zimmerman 1995, 583-584.)

Voimaantumisen arviointi on siis vaikeaa, ja kontekstisidonnaista. Tässä tutkimuksessa pyrin kuitenkin tarkastelemaan, onko tutkimusprosessin aikana tapahtunut voimaantumista, ja millä tavoin. Jotta voin tutkia onko voimaantumista tapahtunut, minun on määriteltävä ensin, mitä voimaantuminen tässä tutkimuksessa on. Tässä tutkimuksessa määrittelen voimaantumisen sisäisen voiman tunteen kokemukseksi, joka muodostuu useista osaprosesseista. Olen yhdistellyt edellä käsittelemäni kirjallisuuden, ja etenkin Siitosen voimaantumisteorian (1999) pohjalta kuvassa 4 esitetyn käsityksen voimaantumisprosessiin vaikuttavista tekijöistä.

Kuva 4: Voimaantumisprosessiin vaikuttavat tekijät kirjallisuuteen pohjaten

Alussa kuvasin kahta, yksilö ja yhteisö keskeistä näkökulmaa voimaantumiseen.

Päätin tässä tutkimuksessa valita kultaisen keskitien yhteisöllisen ja yksilökeskeisen voimaantumisteorian väliltä. Toisin sanoen päätin tarkastella voimaantumista yksilössä tapahtuvana psykologisena prosessina, joka kuitenkin edellyttää sosiaalisen kontekstin tapahtuakseen. Myös Kobergin ym. (1999, 87) tutkimuksen mukaan sosiaalinen konteksti vaikuttaa yksilön voimaantumiseen vähintäänkin yhtä paljon kuin yksilön läpikäymät psykologiset prosessit. Myös Siitosen (1999) mukaan voimaantuminen on mahdollista ainoastaan sosiaalisessa ympäristössä.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan voimaantumisen yksilöllistä ulottuvuutta, mutta otetaan huomioon myös sosiaalisen ympäristön ja yhteisön merkitys yksilön sisäiselle voimaantumisprosessille draamatyöpajan kontekstissa.

5 TUTKIMUKSEN KULKU

Halusin tutkimuksessani tarkastella voidaanko nuorten voimaantumista edesauttaa draamakasvatuksen avulla, ja jos voidaan niin minkälaiset tekijät edesauttavat nuorten voimaantumista draaman kontekstissa. Päätin toteuttaa tutkimukseni toimintatutkimuksena, sillä draama on kokemuksellista, käytännössä tapahtuvaa toimintaa, jota mielestäni voidaan parhaiten myös tutkia toiminnan kautta. Toimintatutkimus voidaan nähdä sosiaalisena prosessina, jossa tutkija toteuttaa ja suunnittelee käytännössä tutkimisen kohteena olevaa toimintaa. (Heikkinen ym. 2006).

Tässä tutkimuksessa, kuten toimintatutkimuksissa aina, olin itse tutkijana aktiivisessa roolissa. Toteutin tutkimuksen puitteissa varhaisnuorille draamatyöpajojen kokonaisuuden, jonka tavoite oli tukea nuorten voimaantumista. Käytin aineistonkeruumenetelminä niin omia havaintojani kuin nuorilta tulevia kokemuksia. Tutkimukseni kohteena olivat 11-13 vuotiaat varhaisnuoret, ja tutkimus toteutettiin n. 5000 asukkaan kylässä suomessa. Ryhmä toteutettiin tutkijan, kunnan nuorisotyön, sekä alakoulun yhteistyönä. Tutkimuksen analyysi tehtiin kertovan muutosselonteon menetelmällä.

Järjestin nuorille kuuden draamatyöpajan kokonaisuuden. Valitsin draamakertojen teemoiksi kirjallisuuden perusteella valitsemani voimaantumista edesauttavat osaprosessit. Toimin itse draamaryhmän ohjaajana, sekä yhtä aikaa tutkijana, jolloin pystyin, sekä ohjaamaan draamakerrat, että toimimaan yhtä aikaa aktiivisena toimijana, sekä tutkijana.

5.1. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoite

Toimintatutkimuksen prosessissa kulkee mukana aina jokin tavoite eli kehittämistehtävä. Tämän tutkimuksen kehittämistehtävänä oli luoda sellainen draamatyöpajojen kokonaisuus, joka edesauttaisi nuorten voimaantumista.

Tutkimuskysymykset

On tavallista, että tutkimuskysymykset muokkaantuvat tutkimusprosessin aikana. Myös oman tutkimukseni alussa huomasin kysymyksieni muuttuvan ja tarkentuvan pitkin matkaa. Aluksi minulla oli monia kysymyksiä, joihin kaipasin vastausta, ja vasta tutkimuksen edetessä ymmärsin, että minun oli rajattava kysymyksistä vain muutama. Lisäksi päädyin yhdistämään monista kysymyksistä kolme laajempaa kysymystä.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Minkälainen tämän tutkimuksen draamaprosessi on luonteeltaan?
2. Miten tämä draamaprosessi on vaikuttanut nuorten voimaantumiseen?
3. Minkälaiset tekijät näyttävät edesauttavan voimaantumista.

5.2 Ihmiskäsitys tutkimuksen taustalla

Jokaisen tutkimuksen taustalla toimii aina tutkijan käsitys ihmisestä. Tutkijan ihmiskäsitys ohjaa tutkimuksen kulkua, sekä tulkintoja tutkittavien toiminnan taustalla olevista syistä. (Laine 2001, 26.) Ihmiskäsitys tarkoittaa Rauhalan (1991, 32-33) mukaan tutkijalla olevia oletuksia ihmisestä. Tässä tutkimuksessa ihminen nähdään aktiivisena, itseohjautuvana ja itsensä toteuttamiseen pyrkivänä olentona. Näkemysni ihmisestä näyttäisi sopivan Rauhalan käsitykseen humanistisesta ihmiskäsityksestä. Rauhalan mukaan (1991, 50) humanistisessa ihmiskäsityksessä ihminen nähdään ennen kaikkea kykenevänä ainutkertaiseen, luovaan ja itseohjautuvaan toimintaan. Ihminen nähdään vapaana toteuttamaan itseään, ja tulemaan itsekseen.

Rauhala (1991) tarkastelee humanistista ihmiskäsitystä erityisesti holismin näkökulmasta. Holistisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on monimutkainen kokonaisuus. Ihminen koostuu Rauhalan mukaan kolmesta eri olemassaolon muodosta, joista ensimmäinen on kehollisuus. Ihmisen kehollisuus tarkoittaa, että ihminen on aina kehollinen, fyysinen ja orgaaninen olento, mutta kehollisuus itsessään ei selitä olemassaoloamme, kuten kykyämme olla tiedollisia olentoja. Tämän vuoksi olemme myös tajunnallisia, joka tarkoittaa psyykkis-henkistä olemustamme. Tajunnallisuus tarkoittaa, että olemme kykeneviä ajattelemiseen, tunteisiin ja kokemuksiin.

Tajunnallisuuteen kuuluvan henkisyiden avulla pystymme käsittelemään psyykkisiä kokemuksiamme, kuten tunteita. Henkisyys puolestaan mahdollistaa henkisen kasvun, kuten kyvyn asettaa itsellemme arvoja, sekä kyvyn ottaa vastuuta. (Rauhala 1991, 35-39.)

Kolmas ja viimeinen olemassaolon muotomme on situationaallisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen toimii aina suhteessa johonkin fyysiseen ja henkiseen ympäristöön. Toisin sanoen olemme aina jossakin elämäntilanteessa, johon vaikuttavat esimerkiksi kulttuuri, maantieteelliset olot, yhteiskunnalliset olot toiset ihmiset, arvot jne. Emme voi olla olemassa erillään elämäntilanteestamme. (Rauhala 1991, 40-42.)

Tämän tutkimuksen taustalla voidaan nähdä humanistinen ja holistinen ihmiskäsitys eli käsitys ihmisestä kokonaisuutena. Koen, että ihminen elää yhtä aikaa monessa eri ulottuvuudessa holistisen ihmiskäsityksen mukaan. Mielestäni ihmistä ei voida eikä kannata tutkia ainoastaan fyysisenä tai psyykkisenä tai sosiaalisena olentona, sillä toimimme näiden kaikkein ulottuvuuksien vuorovaikutuksessa. Toisin sanoen ihminen on aktiivinen, luova ja moniulotteinen kokonaisuus, jota kannattaa myös tarkastella ainutlaatuisena ja holistisena olentona.

5.3 Toimintatutkimus

Päätin toteuttaa tämän tutkimuksen toimintatutkimuksena. Halusin tehdä ennen kaikkea toimintatutkimuksen, sillä halusin tutkia nuorten voimaantumista draaman avulla nimenomaan toiminnan kautta. Toisekseen toimintatutkimus jo itsessään tähtää tutkittavien sisäisen voiman tunteen synnyttämiseen (Heikkinen 2006, 20.) joten se sopi mielestäni todella hyvin tutkimukseni strategiaksi tai metodiksi. Mutta mitä tarkalleen ottaen toimintatutkimus on?

Toimintatutkimus voidaan nähdä väljänä tutkimusstrategiana enemmän kuin perinteisenä tutkimusmetodina (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 35). Toimintatutkimus on kuitenkin ennen kaikkea reflektiivinen prosessi, jossa tähdätään muutokseen. (Aaltola & Syrjälä 1999, 18). Juurikin muutoksen tavoittelemisen oli syy, jonka takia päädyin itse toteuttamaan tutkimukseni toimintatutkimuksena. Tavoitteeni oli paitsi tutkia voimaantumista, myös tehdä muutos nuorten voimaantumisen tilassa. Muutoksen synnyttäminen edellytti puolestaan minua tutkijana ottamaan

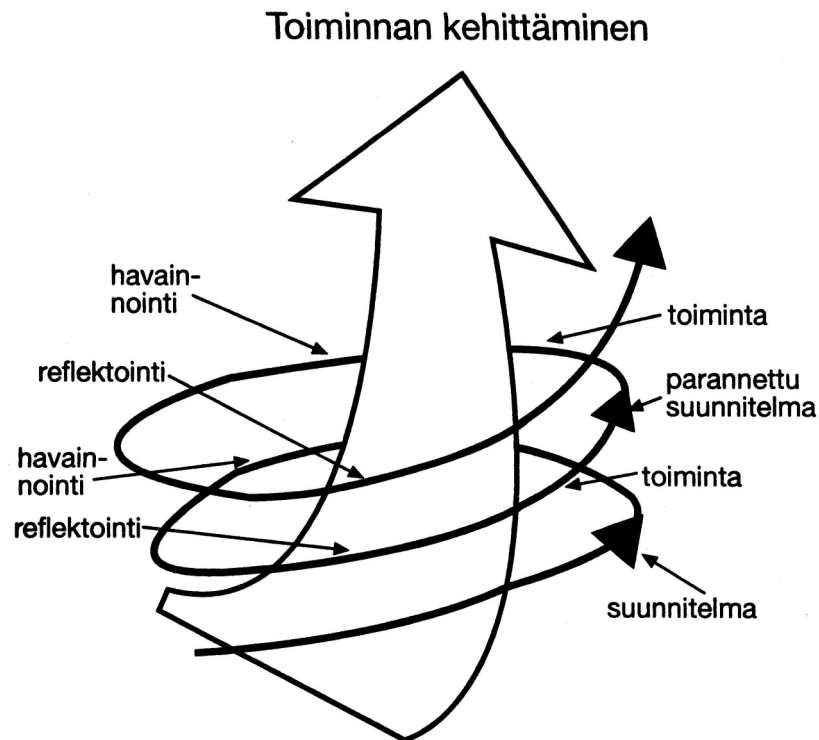
aktiivisen roolin muutosprosessissa. Tutkijan rooli toimintatutkimuksessa onkin hyvin keskeinen, sillä tutkija itse on tutkimusväline, jonka avulla löydetään uutta tietoa tutkimuskohteesta (Kiviniemi 2001, 75).

Tavoitteeni synnyttää muutos nuorissa konkretisoitui, kun järjestin draamatyöpajojen kokonaisuuden. Draamatyöpajojen kontekstissa pyrin edesauttamaan voimaantumisen syntyä. Draamatyöpajojen kokonaisuus vaikutti sopivan voimaantumista edesauttavan tutkimuksen kontekstiksi, sillä Cargon ym. (2003, 69) mukaan nuorten voimaantumista voidaan edesauttaa parhaiten, kun nuorille tarjotaan voimaantumista edesauttava ympäristö, jossa tarjotaan hyväksyvä ilmapiiri, koulutusta ja resursseja.

Toimintatutkimuksen tarkoitus on kehittää ja suunnitella uusia toimintatapoja, sekä kehittää erilaisia käytäntöjä paremmiksi. Tämän vuoksi toimintatutkimuksessa tutkitaan ihmisten toimintaa sekä vuorovaikutusta. (Heikkinen, Rovio ja Syrjälä, 2007, 16-17.) Toimintatutkimuksessa tutkijan rooli on aktiivinen, sillä hän pyrkii tekemään muutoksen, eli intervention tutkimuksen kuluessa. Toimintatutkimuksessa tutkijan ei tule olla perinteisen roolin mukaan neutraali, vaan tutkijan tulee rohkaista tutkittavia kehittämään itse. Toisin sanoen tutkijan tulee edesauttaa tutkittavien voimaantumista. (Heikkinen ym. 2007, 19-2.) Tämä on yksi niistä syistä, joiden vuoksi toimintatutkimus sopii erityisen hyvin juuri oman tutkimukseni aihepiiriin.

Perinteisestä tutkimuksesta toimintatutkimus eroaa erityisesti siinä, että toimintatutkimuksessa omat kokemukset ja havainnot ovat osa tutkimusaineistoa (Heikkinen ym. 2007, 20). Toimintatutkimus voidaan määritellä myös lähestymistavaksi, jossa pyritään muuttamaan kohteena olevia käytäntöjä. Kolme keskeistä piirrettä toimintatutkimuksessa ovat ongelmakeskeisyys, pyrkimys muutokseen, sekä ongelmakeskeisyys. (Kuula, 1999, 19.)

Toimintatutkimuksessa myös reflektion merkitys on erityisen tärkeä, sillä toimintatutkimuksessa pyritään kehittämään toimintaa jatkuvan havainnoinnin ja muutoksen kautta. Toimintatutkimus on ennen kaikkea prosessi, jossa laaditaan suunnitelma, jota toteuttamalla pyritään muutokseen. Tätä muutosta tarkastellaan ja arvioidaan, jonka jälkeen suunnitelmaa voidaan parantaa, ja sykli jatkuu. Kuva 5 selventää toimintatutkimuksen prosessimaista luonnetta: (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 36-37.)

Kuva 5: Toimintatutkimuksen spiraali (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 37).

Kyseistä kuviota on kritisoitu, siitä, että se antaisi liian yksinkertaistetun ja selkeän kuvan toimintatutkimuksen etenemisestä. Yleensä toimintatutkimuksen eri syklit lomittuvat ja esimerkiksi toiminnan ja suunnittelun vaiheet saattavat tapahtua jatkuvasti lomittain. Toimintatutkimuksen spiraalia ei näin ollen tarvitsekaan toteuttaa käytännössä orjallisesti. Spiraali antaa kuitenkin hyvän yleiskuvan toimintatutkimuksen toteutumisesta käytännössä. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 37-38.) Käytin omassa tutkimuksessani spiraalin prosessinomaista muotoa inspiraationa. Draamaprosessin aikana reflektoin oma toimintaani ohjaajana, sekä pyrin muokkaamaan toimintaa aina parempaan suuntaan. Seuraavaksi kuvaan tarkemmin, miten analysoin toimintatutkimuksen prosessia muutosselonteon menetelmän avulla.

5.3.1 Kertovan muutosselonteon menetelmä

Päädyn toteuttamaan toimintatutkimukseni kertovan muutosselonteon menetelmän avulla. Kertovan muutosselonteon menetelmän tavoitteena on tutkia ihmisten sosiaalista vuorovaikutusta, sekä ihmisten tekemiä tukintoja arkielämästä. Kertovan muutosselonteon menetelmä sopii erittäin

hyvin erilaisten sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden tutkimiseen ja kehittäminen. (Eskola & Suoranta 1998, 132.) Kertovan muutosselontekoon menetelmä sopi siis hyvin myös omaan tutkimukseeni.

Kertovan muutosselonteon menetelmässä tutkimuksessa tapahtuva muutosprosessi nähdään keskeisenä tarkastelun kohteena. Prosessi nähdään tärkeänä osana tutkimusta, sillä pelkästään tutkimuksen aloitusta ja lopputuloksia tarkasteltaessa, saatetaan ohittaa täysin, millä tavoin lopputuloksiin ollaan päädytty. Tällöin menetetään mahdollisuus oppia tutkimuksessa läpikäydystä prosessista. (Laitinen 1999, 2.)

Muutosselonteon menetelmän taustalla on Harrén ja Secordin (1972) kehittämä selontekojen menetelmä. Lisäksi menetelmän taustalla on, historian tutkimuksen, elokuvakerronnan sekä etnografian lähestymistapoja. Selontekojen menetelmän taustalla on etogeniaksi kutsuttu sosiaalipsykologinen suuntaus. (Laitinen 1999, 2-3.) Etogeniassa on tarkoitus tutkia ihmisten elämää heidän omasta näkökulmastaan. Analyysiyksikkönä etogeniassa on episodi mikä voi tarkoittaa mielekkäästi jäsenettyjä tekoja esimerkiksi jäätelönostotilannetta tai opiskelukurssin suorittamista. (Eskola & Suoranta 1998, 132-133.)

Episodin määrittävät Harré ja Secord (1972) kahdella eri tavalla. Ensinnäkin episodi voi olla mikä tahansa katkelma sosiaalisesta elämästä. Toiseksi episodi voi olla mikä tahansa jakso tapahtumia, jotka muodostavat jonkinlaisen kokonaisuuden ja joihin ihmiset sitoutuvat. (Laitinen 1999, 3.) Keskeisiä käsitteitä selontekojen menetelmässä ovat episodin lisäksi selonteko sekä neuvottelu. Selonteko tarkoittaa ihmisten omasta toiminnastaan antamia selityksiä. Neuvottelu puolestaan on analyysin jälkeen tehtävä vaihe, jossa tutkimuksen tuloksista neuvotellaan tutkittavien kanssa. (Laitinen 1999, 3.)

Tässä tutkimuksessa neuvottelu-vaihe on jouduttu jättämään pois. Tämä johtuu siitä, että aineistonkeruu vaiheessa en tiennyt vielä päätyväni analysoimaan aineistoa muutosselonteon menetelmällä. Tästä johtuen en myöskään sopinut tutkittavien kanssa neuvotteluvaiheesta. Lisäksi aineistonkeruun ja analyysin valmistumisen väliin jäi niin paljon aikaa (2 vuotta), että tutkimushenkilöiden jäljittäminen olisi ollut vaikeaa. Kaksi vuotta aineiston keruun jälkeen on

luultavaa, että tutkimushenkilöiden muistikuvat ryhmästä saattaisivat olla erittäin hatarat, jolloin neuvotteluvaihe ei olisi palvellut enää tarkoitustaan. Olisi tosin erittäin kiinnostavaa keskustella tutkimushenkilöiden kanssa, ja nähdä oliko ryhmällä pitkäaikaisia vaikutuksia heidän elämäänsä. Tässä tutkimuksessa tämä ei ollut mahdollista, mutta nuorten näkökulmat tulevat esille tutkimuksessa heidän omien päiväkirjojensa, haastattelujen, sekä käsipuiden avulla.

Muutuskertomus aloitetaan yleensä avauskertomuksella, joka on lainattu etnografiasta. Avauskertomuksessa kuvataan tutkijan astuminen tutkimuksen kentälle. Avauskertomuksen jälkeen kuvataan tutkimuksen konteksti eli tutkimuspaikka, jossa tutkimus on tapahtunut, sekä mahdollinen organisaatio. Varsinaisen muutosprosessin kuvauksessa tuotetaan tapahtumista ja muutoksista episodinen etenemiskuvaus. Ensin kuvausta varten kerätään asiaan liittyvää aineistoa, joista poimitaan oleellisia episodeja. Näistä episodeista muodostetaan kronologisesti etenevä tarina. (Laitinen 1999, 4-5.)

Kun episodinen etenemiskuvaus on valmistunut, kerätään tutkimukseen osallistuneilta tavallisesti selontekoja tapahtumista. (Laitinen 1999, 4). Tässä tutkimuksessa haastateltavien selontekoina käytin nuorten päiväkirjamerkintöjä, joiden kautta tarkastelin heidän näkökulmiaan. Lisäksi käytin apunani nuorten haastatteluja. Kun kirjoitetaan varsinaista muutuskertomusta, käytetään pohjana episodista etenemiskuvausta, jota täydennetään selontekojen avulla (Laitinen 1999, 5). Tässä vaiheessa selontekoja, dokumentteja havaintoja sekä muita mahdollisia aineistoja käsitellään rinnakkain ja niiden pohjalta luodaan kertomus, jonka tarkoitus on kuvata mahdollisimman hyvin prosessissa tapahtunutta muutosta (Laitinen 1999, 6).

Aineiston keruu tapahtui kesä-toukokuussa 2011. Aineisto kerättiin draamatyöpajoissa, joita järjestettiin kuusi kertaa. Aineistona kerättiin joka kerran päätteeksi nuorten kirjoittamat päiväkirjamerkinnät, sekä ohjaajan omat päiväkirjat, jotka nauhoitin ja litteroin. Ryhmän loppuun vedin kaksi ryhmähaastattelua. Draamatyöpajojen aluksi ja loppuun nuoret myös laativat käsipuut, joiden avulla pyrin kartoittamaan nuorten voimaantumisen tasoa prosessin lopussa sekä lopussa.

5.3.2 Tutkijan päiväkirjat

Toimintatutkimuksen aineiston keruussa tärkeimpiä työkaluja ovat haastattelujen lisäksi tutkijan havainnot, sekä havainnoista muodostettu tutkimuspäiväkirja. Tutkimuspäiväkirjaan voidaan tallettaa niin tutkijan havaintoja, kokemuksia kuin keskustelujakin. Tutkimuspäiväkirjan avulla

tutkija kokoaa tietoja sekä tunnelmia tutkimuksen etenemisestä ja voi jäsentää omia ajatuksiaan. Päiväkirjan laatimista ohjaavat tutkimusongelmat. (Huovinen & Rovio 2006, 104-108.)

Koska tutkimuspäiväkirjaa voidaan pitää oleellisena osana toimintatutkimuksen aineiston keruuta, päädyin myös omassa tutkimuksessani kuvaamaan jokaista draamakertaa päiväkirjatyyppisesti. Koin kuitenkin kirjoittamisen liian hitaaksi tavaksi kuvata mahdollisimman laajasti kokemuksiani, havaintojani ja tunteitani, joten päätin nauhoittaa ajatukseni, kokemukseni ja oivallukseni jokaisen draamakerran päätteeksi. Lisäksi kirjoitin draamatoiminnan lomassa lyhyitä huomioita kokemuksistani, jotka niin ikään olivat osa tutkimuspäiväkirjojeni.

Kun päiväkirja-aineisto oli koossa, litteroin päiväkirjani, ja kävin ne läpi useaan kertaan aineiston analyysiä silmällä pitäen. Huovinen & Rovio (2006, 107) suosittelevat, että toimintatutkimuksen analyysiä kannattaa lähteä kasvattamaan kenttämuistiinpanojen ympärille. Aineiston analyysin vaiheessa lähdin purkamaan draamaprosessia nimenomaan tutkimuspäiväkirjojeni pohjalta. Päiväkirja-aineisto toimi tässä tutkimuksessa kertovan muutosselonteon menetelmällä rakennetun analyysin runkona.

5.3.3 Ryhmähaastattelut

Ryhmähaastattelu on haastattelutilanne, jossa haastatellaan useita henkilöitä samalla kertaa. Ryhmähaastattelua käytetään jos haastateltavien ajatellaan hyötyvän tilanteen sosiaalisesta tuesta tai jos ryhmähaastattelussa saadaan ilmiöstä enemmän tietoa kuin yksilöhaastattelussa. Ryhmähaastattelun hyötyjä ovat mahdollisuus muistella yhdessä ja mahdollisuus saada rohkaisua sekä tukea muilta haastateltavilta. Ryhmätilanne saattaa myös innostaa haastateltavia osallistumaan tilanteessa aktiivisemmin. (Eskola & Suoranta 1998, 95-96.) Valitsin ryhmähaastattelun tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi sekä sen aktivoivan ja rohkaisevan luonteen vuoksi, että myös käytännön syistä.

Valitsin tutkimukseni haastattelumenetelmäksi puolistrukturoidun ryhmähaastattelun, sen sosiaalisen luonteen vuoksi. Toimintatutkimukseni oli ollut yhteisöllistä, ryhmässä tapahtuvaa toimintaa alusta lähtien, joten koin, että oli luonnollisinta, että sama ryhmätoiminta jatkuisi myös haastatteluissa. Toivoin, että ryhmähaastatteluissa nuoret pystyisivät olemaan yhtä rentoja kuin draamatoiminnassakin, jolloin keskustelu ja reflektointi voisi tapahtua rennosti ja vapaasti. Kävi

ilmi, että ryhmähaastattelu todella osoittautui hyväksi valinnaksi, ja nuoret osallistuivat keskusteluun rohkeasti.

Haastattelin nuoria erikseen, mutta esitin kysymyksiä myös koko ryhmälle, ja kannustin nuoria puhumaan vapaasti ja rehellisesti. Jonkin verran nuoret komppasivat toisiaan, mutta nuoret esittivät rohkeasti myös eriäviä mielipiteitä ja ajatuksia. Ryhmähaastattelut olivat hyvin toimiva valinta myös käytännön syistä. Olisi nimittäin ollut hyvin vaikeaa saada järjestymään kaikille ryhmän jäsenille yksittäiset haastattelut draamaryhmän ulkopuolella. Ennen kaikkea ryhmähaastattelu oli oikea valinta sosiaalisen ja aktivoivan luonteensa vuoksi.

5.3.4 Nuorten päiväkirjat

Jokaisen draamatyöpajan lopuksi pyysin nuoria kirjoittamaan heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan päivän työpajasta. Ensimmäisellä kerralla nuoret pyysivät saada näkökulmia, joista kirjoittaa, joten pyysin heitä kirjoittamaan ainakin siitä, minkälainen ilmapiiri ryhmässä oli vallinnut, mitä he olivat mahdollisesti oppineet ja minkälaista draamaryhmässä oli ollut. Nuorten tottuessa päiväkirjojen kirjoittamiseen, he uskalsivat kirjoittaa entistä vapaammin ja suuremmin päivän kokemuksistaan.

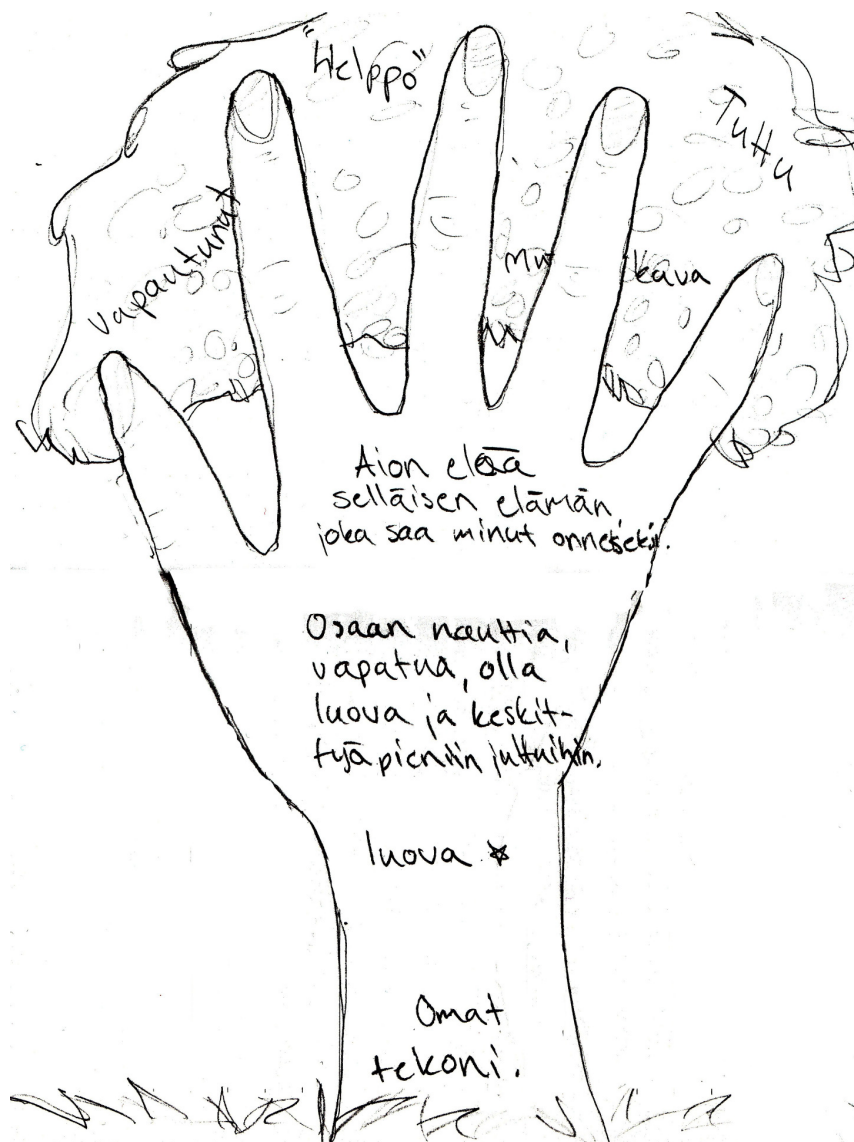
Nuorten omat päiväkirjat osoittautuivat tutkimuksessa erittäin rikkaaksi aineistoksi, sillä niiden avulla pystyin tarkentamaan nuorten näkökulmaa ja ajatuksia työpajoista. Erityisen kiinnostavaa oli huomata, miten monet asiat olin tulkinut itse aivan eri tavoin kuin miten nuoret olivat ne kokeneet. Tämä oli erityisen opettavaista siksi, että olen kokenut olevani varsin hyvä ihmistuntija, mutta siitä huolimatta sain huomata, että omiin johtopäätöksiin ei kannata aina sokeasti luottaa. Oli myös rohkaisevaa huomata, miten paljon positiivisemmassa valossa nuoret näkivät monet asiat, jotka itse olin nähnyt huomattavasti kriittisemmässä valossa.

5.3.5 Käsipuut

Yksi tutkimukseni aineisto koostui nuorten laatimista käsipuista. Käsipuu on piirustus, joka piirretään oman käden ääriviivojen mukaan. Tämän jälkeen käsipuun sisälle voidaan kirjoittaa haluttuihin teemoihin liittyviä ajatuksia tai sitä voidaan käyttää vapaan kyselylomakkeen tapaan. Tässä tutkimuksessa pyysin nuoria ilmaisemaan vapaasti omia ajatuksiaan viiteen teemaan liittyen,

jotka olivat: ryhmää koskevat kontekstiuskomukset (Tämä ryhmä on...), nuorten tulevaisuuden toiveisuus (Tulevaisuudessa minä...), nuorten kykyuskomukset (Minä osaan...), nuorten minäkuva (Minä olen...), sekä oman elämän kontrollin kokemus (Elämäni ohjaa...)

Kartoitin käsipuun sisältämiä teemoja projektiivisen lauseentäydennyksen avulla. Toisin sanoen pyysin nuoria täydentämään käsipuun sisällä viisi lausetta ensimmäisellä mieleen tulevalla ajatuksella. Projektiivisen lauseentäydennyksen tarkoitus on kartoittaa tutkittavien ajatuksia, motiiveja sekä tunteita, ja niiden vastaukset ovat hyvin monimerkityksellisiä ja niitä voidaan tulkita hyvin eri tavoin (Vilkkö-Riihelä 2003, 514-515). Tässä tutkimuksessa pyrin käsipuuden avulla kartoittamaan mahdollisimman vapaamuotoisesti, minkälaisia ajatuksia ja käsityksiä nuorilla oli käsipuun teemoihin liittyen.

Kuva 6: Nuoren käsipuun

5.5 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analyysi on useimmiten monivaiheinen ja tutkijan omiin tulkintoihin perustuva prosessi. Analyysi tavoite on löytää aineistosta keskeinen temaattinen rakenne, jota voidaan myös kutsua juoneksi. Toimintatutkimuksen analyysi on paitsi tutkijan, myös tutkittavien näkemys tutkittavasta aiheesta. (Kiviniemi, 1999, 76-78.)

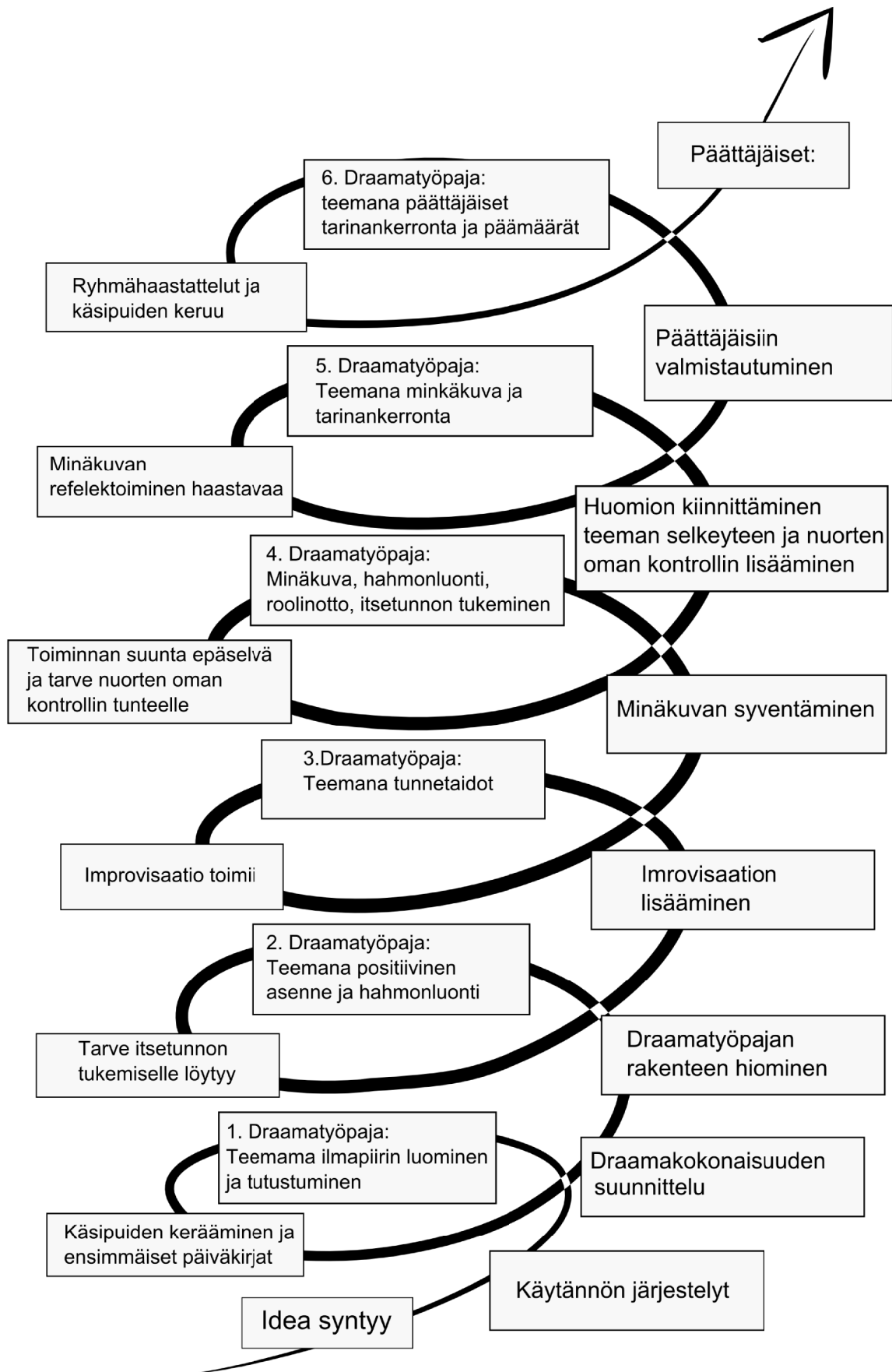
Analyysin alkaessa kävin kaikki aineistot läpi useaan kertaan. Nuorten ja oman päiväkirjani käsittelin kronologisesti aikajärjestyksessä. Keräsin niistä katkelmia, jotka liittyivät tutkimuskysymyksiin tai kehittämistehtävään. Poimin teksteistä tutkimukselle oleellisia katkelmia, jotka prosessoisin auki tekstin ja pohdinnan kautta. Tämän jälkeen keskityin teksteistä edelleen oleellisen informaation löytämiseen. Muodostin mielessäni oleellisista katkelmista kokonaisuuksia, jotka järjestin episodeiksi. Nämä episodit puolestaan muodostivat tutkimuksen spiraalin, jossa voidaan nähdä miten tutkimuksen prosessi on edennyt, muovaantunut ja auttanut kehittämään toimintaa.

Nuorten haastatteluaineistot analysoin sisällön analyysin avulla. Litteroin aineiston huolellisesti, minkä jälkeen luin useaan kertaan haastatteluaineiston läpi. Tämän jälkeen ryhdyin etsimään tekstistä yhteneviä teemoja, jotka keräsin omiksi luokikseen. Analyysin prosessia ohjasivat tutkimuskysymykseni, joihin pyrin vastaamaan haastatteluista nousevien teemojen avulla. Päädyin haastattelujen pohjalta viiteen teemaan, jotka näyttävät edesauttavan voimaantumista nuorten draamaryhmässä. Raportissa nuorten nimet on muutettu, ja päiväkirjat on numeroitu tutkittavien anonymiteetin säilyttämiseksi.

6 DRAAMAPROJEKTIN MUUTOSKERTOMUS

Tässä luvussa käyn läpi muutuskertomuksen avulla, miten draamaprojektin prosessi muodostui ja muokkautui tutkimuksen kuluessa. Muutuskertomuksen aineistona olen käyttänyt nuorten kirjoittamia päiväkirjamerkintöjä, omia päiväkirjojani sekä havaintojani, nuorten ryhmähaastatteluja sekä käsipuita. Muutuskertomus on kirjoitettu kronologisena kertomuksena, ja sen tarkoitus on kuvata draamaprosessin luonnetta ja kehittymistä. Pitkin prosessia kiinnitin huomiota muutosta kaipaaviin tekijöihin, kuten itsetunnon vahvistamiseen, ja pyrin kehittämään näitä seuraavissa kokoontumisissa. Muokkasinkin myös draamakertojen teemoja, rakenteita ja harjoituksia tarpeen mukaan draamaprosessin edetessä.

Kuvaan 7 olen tiivistänyt draamaprosessin kulun. Kuvio perustuu kuvassa 5 esittelemääni Heikkisen ja Jyrkämän toimintatutkimuksen spiraaliin, jossa vuorottelevat suunnitelmien teko, toiminta ja havainnointi, sekä toiminnan reflektio (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 37). Kuvassa 7 tarkastelen draamaprojektia suunnittelun, havainnoinnin ja toiminnan, sekä reflektoinnin sykleissä. Kuvasta voidaan myös nähdä draamaprojektin rakenne, sekä draamatoiminnassa esiin tulleet kehittämisen kohteet ja kehittämisen tavoitteet.

Kuva 7: Draamaprosessin spiraali

6.1 Avauskertomus

Idea syntyy

Ajatukseni toteuttaa draamaryhmä lähti liikkeelle jo keväällä 2010, kun aloitin draamakasvatuksen sivuaineopinnot. Opintojeni edetessä pohdin paljon draamakasvatuksen tavoitteita ja vähitellen huomasin pohtivani yhä enemmän voimaantumisen ja draamakasvatuksen yhtymäkohtia. Ennen kuin huomasinkaan, innostuin ajatuksesta toteuttaa draamatyöpajojen kokonaisuuden, jonka tavoitteena olisi edesauttaa nuorien voimaantumista. Lopulta päätin toteuttaa aiheesta pro gradu tutkimukseni, ja keskustelin aiheesta graduohjaajan, sekä draamaopettajani kanssa. Sain kannatusta usealtakin taholta tutkimukselleni, ja neuvoja sekä tukea sopivien yhteistyökumppaneiden etsimiseen.

Draamaryhmän osallistujat sekä paikka

Valitsin tutkimukseni kohderyhmäksi nuoret ja erityisesti varhaisnuoret, sillä minua kiinnosti erityisesti, millä tavoin suurien muutosten kynnyksellä olevia nuoria voidaan tukea nuoruuden murrosvaiheessa. Alun perin tarkoitukseni oli tutkia 13-15 vuotiaita nuoria. Aluksi yritin perustaa pidemmälle aikavälille ajoittuvaa, kahdeksan kerran draamaryhmää. Löysin yhteistyökumppaniksi jopa kaksi eri tahoa, jotka olivat hyvin innostuneita ajamaan asiaani asuinpaikkakunnallani. Saimme jopa kaksi ryhmää perustettua aina mainostusta myöten, mutta liian pienen kiinnostuksen vuoksi kumpikin ryhmä jouduttiin perumaan.

Tilanne tuntui tutkijana jo epätoivoiselta, kunnes ymmärsin, että varhaisnuorten houkuttelevuus draamaryhmään olisi luultavasti helpompaa. Lisäksi varhaisnuorten voimaantumisen edesauttaminen on tärkeää koska, he ovat juuri astumassa uudenlaisten haasteiden eteen siirtyessään yläkouluun. Yläkouluun siirtyminen on varsin mullistava muutos, mistä kertoo se, että nuorten putoaminen koulusta tapahtuu useimmiten juurikin yläkoulussa (Linnankangas & Suikkanen 2004).

Tämän vuoksi lähdin tutkimaan uuden kohderyhmän löytämistä. Päädyin synnyinpaikkakuntaani, sillä minulla oli paikkakunnalla läheinen opettaja joka oli hyvin kiinnostunut ajamaan asiaani ja mainostamaan ryhmääni. Lisäksi tiesin, että paikkakunnalta löytyy nuoria, jotka ovat innostuneita draamamenetelmistä. Päätin ulottaa osallistujien ikähaarukan 5-6 -luokkalaisiin, jotta ryhmään varmuudella saataisiin tarpeeksi osallistujia. Lopulta ryhmään osallistui yhteensä 15 henkilöä, joista

14 oli 11-13 -vuotiaita tyttöjä. Yksi osallistujista oli 12 -vuotias poika. Lopulta tutkimushenkilöiksi kutienkin valittiin 11 henkilöä, jotka olivat 11-13 -vuotiaita tyttöjä. Tähän päädyttiin sen perusteella, että muut osallistajat olivat syystä tai toisesta mukana tapaamiskerroilla vain 1-2 kertaa.

Päätettyäni kohderyhmäni ikähaarukan ja paikkakunnan, alkoi yhteistyökumppanien etsintä. Yhteistyökumppanit olivat äärettömän tärkeässä osassa, jotta pystyin saamaan tilat ryhmän kokoontumiselle, sekä toimintaa tukevia ja mainostavia tahoja. Sain tukenani olleen opettajan kautta idean ottaa yhteyttä paikalliseen nuorisotyöhön, jossa he lupasivat mainostaa toimintaani, ja edesauttaa ryhmän mainostusta. Lisäksi otin yhteyttä kuntaan, josta minulle luvattiin heti ryhmälle sopivat tilat maksutta käyttööni. Koin positiivisena yllätyksenä, että niin monet tahot ympäri suomen kokivat nuorten hyvinvoinnin ja voimaantumista edesauttavan prosessin niin tärkeäksi, että olivat valmiita tukemaan projektiani. Erityisesti kokoontumistilan saaminen ilmaiseksi käyttöön oli yllättävää. Erityisen hienoa se oli etenkin siksi, että olin ollut mukana teatteri ja draamakerhossa nuorena, ja olimme kokoontuneet samaisessa tilassa vuosia sitten, kun olin itse saanut kipinän teatteriin ja draamaan.

Koska draamaryhmäni ei kuulunut mihinkään pakolliseen nuorten elinpiiriin kuten kouluun, mainostus oli tärkeä osa tutkimushenkilöiden haalimista. Kontaktieni avulla sain paikallislehdeltä ilmaisia mainoksia lehtiin, joissa mainostettiin ryhmän alkamisajankohtaa ja paikkaa. Lisäksi tuntemani opettaja ja hänen kollegansa ripustivat ryhmäni mainoksia luokkiinsa, ja kertoivat ryhmästä oppilailleen. Lisäksi nuorisotyöntekijät mainostivat ryhmää nuorisotilalla.

6.2 Draamaryhmän muodostuminen

Draamaryhmän sisältöjen valinta

Kun ryhmän toteutuminen oli käytännön järjestelyjen puolesta kunnossa, ryhdyin pohtimaan kevään mittaan, miten rakentaisin draamaryhmän sisällöt, jotta ne voisivat edesauttaa nuorten voimaantumista. Päädyin luomaan draamatyöpajojen kokonaisuuden, jossa voitaisiin harjoitella ryhmässä voimaantumista edesauttavia taitoja, sekä kerätä voimaantumista edesauttavia sosiaalisia resursseja, kuten itseluottamusta kohottavia onnistumisen kokemuksia ja sosiaalista tukea.

Koska draamatoiminnassa on oleellista, että jokaisella kokoontumiskerralla ja jopa harjoituksella on selkeä päämäärä ainakin ohjaajan mielessä (Sinivuori & Sinivuori 2000, 49), tuli minun pohtia draamaryhmäni jokaiselle kokoontumiskerralle päämäärät tai teemat, joiden avulla tavoiteltiin voimaantumista. Tämän vuoksi minun tuli perehtyä voimaantumista käsittelevään kirjallisuuteen ja määritellä sen perusteella päämäärät draamatyöpajoilleni.

Olen koonnut voimaantumista edesauttavat tekijät lukemani kirjallisuuden perusteella (kts. 3 luku). Suunnittelin draamatyöpajojen teemat voimaantumista edesauttavien tekijöiden ympärille. Päädyin alun perin siihen ratkaisuun, että käsittelen jokaista edellä kuvaamaani teemaa draamatyöpajassani kahden kokoontumiskerran verran. Käytännön syistä jouduin kuitenkin lopulta tiivistämään kaikki neljä teemaa kuuteen kertaan. Tämä johti väistämättä siihen, että toiset alueet painottuivat enemmän kuin toiset.

Draamaprojektin suunnitteluvaihe

Draamaryhmän toiminnan suunnittelu oli alkanut hyvin alustavasti siitä hetkestä, kun tiesin, miten toteutan tutkimukseni. Varsinaisen rakenteen muodostin ryhmäkerroille toukokuun aikana Siitosen voimaantumisteorian pohjalta. Näin ollen jokaisella kerhokerralla muodostui oma teemansa, jonka mukaista aihetta lähdettiin kulloisellakin kerralla tarkastelemaan.

Yksityiskohtaisemmat harjoitukset suunnittelin kerhokerroille kevään kuluessa. Käytin hyväkseni niin draamakasvatuksen oppaita, kuin omia kokemuksiani erilaisista draamatehtävistä, ja niiden sopivuudesta kulloiseenkin tilanteeseen. Pohjana jokaiselle kerhokerralle käytin perinteistä kaavaa: Alkuun tervehtiminen, sitten höyryt pois lämmittelyharjoituksilla. Tämän jälkeen keskittymisharjoitus joka auttaa keskittymään seuraavan vaiheeseen. Työskentelyvaihe, jossa käsitellään intensiivisesti päivän aihetta, sekä lopuksi lopetus ja rauhoittuminen.

Lopuksi joka kerralla avasimme salkun, josta otin esille päiväkirjat. Jokainen sai itselleen päiväkirjan, johon kirjoittaa tuntemuksiaan ja kokemuksiaan kerhosta luottamuksellisesti ja nimettömästi. Jokaisen tuli piirtää päiväkirjaan nimen sijaan oma symbolinsa, jotta myöhemmin osaisin erottaa mikä päiväkirja kenellekin kuuluu. Nimettömien päiväkirjojen avulla toivoin kerääväni nuorilta mahdollisimman rehellisiä ajatuksia. Muutamat nuoret kirjoittivat silti päiväkirjaan nimensä tai osoittivat selkeästi kirjoittavansa päiväkirjaa minulle. Salkun tarkoitus oli toimia jokaisen kerran loppurauhoittumisena, jolloin pystyttiin keskittymään päiväkirjojen

kirjoittamiseen, mutta salkun oli tarkoitus toimia myös jokaisen kerran päättösymbolina, kun päiväkirjat kerättiin salkkuun ja salkku suljettiin yhdessä.

Jokaisen työskentelyvaiheeseen pyrin tuomaan myös reflektiota oppilaiden kokemusten peilaamiseksi ja palautteen saamiseksi harjoitusten toimivuudesta. Pyrin myös sitomaan jokaisen harjoitteen punaisen langan avulla muihin harjoitteisiin, jotta jokainen kerta olisi teemaltaan ehjä jatkumo.

6.3 Draamaprojektin aloitus

Ensimmäinen kokoontuminen

Toukokuun lopulla koitti jännittävä päivä, kun pitkään suunniteltu draamaryhmä toteutui. Ensimmäisen kerran teemana oli tutustuminen ja hyvän ilmapiirin luominen. Valitsin kyseiset teemat, sillä sekä voimaantumisen, että draamaprosessin onnistuminen edellyttää turvallista ilmapiiriä, jossa osallistujat voivat kokea tulevansa hyväksytyiksi. Leikkonen (2000, 168) myös suosittelee, että draamaryhmät kannattaa aina aloittaa tutustumisharjoituksilla, joiden tarkoitus on luoda ryhmään luottamusta ja turvallisuutta.

Ryhmään saapui aluksi kahdeksan nuorta, jotka tuntuivat alkuun arastelevan hieman toisiaan ja ohjaaja, kuten uusissa ryhmissä on tavallista. Tunsin oloni myös ohjaajana jännittyneeksi. Aloitin draamaryhmän niin, että kerroin nuorille ryhmän tarkoituksesta ja omasta taustastani, sekä tutkimuksesta. Muodostimme myös draamasopimuksen, mikä tuntui tärkeältä osalta ryhmän ilmapiirin luomista. Draamasopimus tarkoittaa sitä, että ohjaaja ja ryhmän jäsenet sopivat yhdessä ryhmän tavoitteista ja sitoutuvat vapaaehtoisesti toimimaan ryhmässä (Owens & Barber 2002, 10). Tämän jälkeen teimme lämmittely ja tutustumisharjoituksia ilmapiirin luomiseksi ja vapauttamiseksi. Nuoret tuntuivat arastelevan ensimmäisten harjoitusten aikana toisiaan. Monet olisivat työskennelleet mieluummin ryhmään tulleiden kavereiden kanssa, kuin vähän tuntemattomimpien kanssa. Olin kuitenkin päättänyt auttaa nuoria tutustumaan toisiinsa, joten jaoin ryhmiä ja pareja niin, että ryhmässä työskenneltäisiin kaikkien kanssa. Päiväkirojoissa yleinen mielipide ensimmäisen kerran ilmapiiristä oli hyvin positiivinen ja lämmittelyharjoitusten aikana ryhmän ilmapiiri näytti pikkuhiljaa vapautuvan, kun nuoret tulivat tutuiksi toistensa ja minun

kanssani. Osa kenties arasteli vielä ensimmäisellä kerralla muita.

Ilmapiiri on ollut tosi rento ei tarvinnut hävetä tai olla jäykkänä. Tarkoitin jäykkänä sanaa, että ei tartte koko ajan miettiä mitä tekee. (Nuoren 9, päiväkirja)

”Draamakerhon ilmapiiri tänään oli todella...mmm... no kaikilla oli hauskaa ja nauroimme aika paljon :)” (Nuoren 11, päiväkirja)

Epäonnistumisten hyväksyminen ja ilmapiirin rakentuminen

Lämmittelyharjoitusten lopuksi halusin tukea turvallisen ilmapiirin syntyä esittelemällä nuorille ajatuksen mokaamisen hyväksymisestä. Kun virheet sallitaan ja niihin suhtaudutaan oppimiskokemuksina eikä epäonnistumisina, tämä kohottaa motivaatiota osallistua toimintaan ja oppia (Reeve 2009, 159). Harjoittelimme mokaamista ja mokien hyväksymistä draamaharjoitusten kautta ja keskustelimme mokaamisen merkityksestä. Virheiden tekemisen näkeminen ”lahjana” näytti olevan draamaryhmän ilmapiiriin muodostumisen kannalta erittäin isossa osassa. Nuorten päiväkirjoissa mokaamisen hyväksyminen nousi esiin yhä uudestaan ja uudestaan hyvin positiivisessa valossa:

”Tänään opin, että ei se haittaa jos mokaa ja että elämässä kuuluu mokata ei me muuten elettäis.”(Nuoren 9 päiväkirja)

”IHMEELLISTÄ! Ihmisen täytyy osata mokata onnistuakseen. Minä kun luulin, että kömmähdys on huonompi.(Nuoren 7 päiväkirja)

”Tänään opin, että mokailu on lahja. Ei haittaa jos mokaa.” (Nuoren 2 päiväkirja)

Työskentely ja reflektio

Seuraavaksi aloitimme varsinaisen työskentelyn, jossa nuoret saivat tehtäväksi laatia ryhmissä kaksi kohtausta. Tehtävän tarkoitus oli tutkia sosiaalisia ongelmatilanteita, ja miten niistä voidaan selvitä rakentavasti. Työskentelyn teemana oli myös totutella paitsi draaman työskentelymuotoon, myös tarjota onnistumisen kokemuksia nuorille ja edistää yhteistyötaitoja. Tutkijan näkökulmasta olin positiivisesti yllätynyt valittujen teemojen rohkeudesta. Ne liikkuivat aina koulukiusaamisesta perheongelmiin.

Kivelän & Lempisen (2010, 7, 18-19) mukaan nuoren aktiivista toimijuutta sekä voimaantumista on tärkeää tukea paitsi kokemuksellisen toiminnan, myös reflektion avulla. Esitysten lopuksi varmistin, että refleктоimme yhdessä kaikkien esityksiä. Nuoret saivat tulkita toistensa esityksiä, ja näin prosessoida esityksiä, ja tuoda omia mielipiteitään esille. Kannustin nuoria taputtamaan toisilleen ja osoittamaan näin kannustusta toisia kohtaan ja pitämään yllä hyvää ilmapiiriä ryhmässä.

”Ja sitten jokaisesta näistä esityksestä kysyin, että haluaisiko joku kommentoida tai tulkita, ja jokaisesta melkein joku halusi. Osa tulkitsi pikkuisen eri tavalla, mikä ei haittaa ja osa tulkitsi just niin kuin esittäjä oli ajatellutkin. Tulkinnat oli hyviä ja jokaisen esityksen jälkeen taputettiin innokkaasti ja mun mielestä se henki oli tosi hyvä.” (Tutkijan päiväkirja)

Ensimmäisen kerran lopetus ja palaute

Ensimmäisen kerran lähestyessä loppua, teimme reflektioharjoituksen, jossa halusin nuorten refleктоivan keskenään ensimmäisen kerran fiilistä, mutta tarkoitukseni oli myös kerätä palautetta, siitä, miten nuoret olivat kokeneet ensimmäisen kerran.

”Pyysin nuoria kävelemään ristiin rastiin, ja kun annoin tamburiinilla merkin niin pysähdyttiin ja kerrottiin lähimmälle mitä tykkättiin tästä kerrasta. Kolme kertaa tämän toistin ja joka kerralla ainakin itse kuulin, että oli tosi kivaa, ja joka kerta sanottiin yhä isompaan ääneen, että oli tosi kivaa ja tykkäsin tosi paljon ja oli tosi hienoa. Se oli tosi kiva kuulla, että oli ainakin tykätty tosi paljon, että tuntui että näytteleminen oli nuorille tosi innostavaa, ja sitä ne tykkäs tehdä ja halus tehdä. Niistä alun lämmittelyistä voisi tosin tiivistää ja karsia vähän.”(Tutkijan päiväkirja)

Palautteen perusteella olin positiivisesti yllättynyt, että ryhmä oli innostanut nuoria ja koettu niinkin positiivisesti. Myös ensimmäinen rakenteellinen muutos ryhmälle muodostui mielessäni, kun näin että kertoja oli syytä tiivistää, ja painottaa työskentelyyn varattua aikaa, ja vähentää lämmittelyjä.

Käsi puut ja nuorten käsitykset ryhmän alussa

Ensimmäiseen päiväkirjaan piirrettiin tavallisen kirjoituksen lisäksi oma käsi puu. (kts. Kuva luku 5)
Käsi puussa täydennettiin seuraavat lauseet:

Tämä ryhmä on...
Tulevaisuudessa minä...
Minä osaan...
Minä olen...
Elämäni ohjaa...

Käsipuun tarkoitus oli kartoittaa nuorten kokemuksia ja käsityksiä ryhmään ja heihin itsensä liittyen ryhmän alussa. Pyrin käsipuun kysymyksillä kartoittamaan, minkälaisia lähtökohtia nuorilla oli voimaantumiseen liittyvissä tiedoissa ja kokemuksissa. Seuraavaksi puran nuorten käsipuiden perusteella viittä voimaantumiseen liittyvää kokemusta.

Käsipuiden analyysi

Ensimmäinen kohta, eli kokemukset ryhmästä, olivat valtaosin positiivisia. Negatiivisia merkintöjä ei ollut, mutta muutama nuori ei kuvannut ryhmää mitenkään, vaan jätti kohdan tyhjäksi. On tietysti mahdollista, että kohtaan jätettiin vastaamatta ajan puutteen vuoksi tai siksi ettei haluttu tai vain osattu vastata. Ryhmää kuvattiin useimmiten esimerkiksi: hauskaksi, mutta ryhmää kuvattiin myös : helpoksi oppia tuntemaan, tutuksi, vapautuneeksi ja mukavaksi sekä helpoksi.

Tulevaisuudessa minä... kohdassa halusin tutkia, miten nuoret näkivät tulevaisuutensa, ja pystyivätkö he muodostaman päämääriä tulevaisuudelle. Tarkoitukseni oli myös verrata tapahtuiko ryhmän aikana muutoksia nuorten kyvyssä asettaa päämääriä itselleen. Osa nuorista oli jättänyt kohdan tyhjäksi. Monilla oli myös visioita ja toiveita tulevaisuuden suhteen. Tulevaisuuden tavoitteita tai toiveita olivat ensimmäisen draamaryhmän jälkeen esimerkiksi: halu tulla näyttelijäksi , halu saada hyvä työ ja perhe, halu olla tulevaisuudessa hyvä, halu elää onnellinen elämä, halu tulla opettajaksi ja halu jatkaa draamaryhmässä.

Minä osaan..., kohdassa halusin kartoittaa, minkälaisia kykyuskomuksia nuorilla oli. Osa oli jättänyt kohdan tyhjäksi. Monet löysivät itseltään myös positiivisia taitoja. Tässä kohtaa huomasin myös, että monet olivat merkinneet taitoja, jotka olivat oppineet ensimmäiseltä draamakerralta. Tulevaisuuden varalta olisi siis parasta tehdä käsipuut aivan ryhmän aluksi, jolloin käsipuussa ei näkyisi vielä ensimmäisen ryhmän vaikutusta. Nuoret kuvasivat seuraavia ajatuksia: Osaan olla hauska ja ilmaista mielipiteitäni, osaan nauraa itselleni, osaan nauttia, vapautua ja keskittyä pieniin juttuihin,

osaan olla nyt robotti, osaan nyt mokailia, osaan leikkiä, osaan tehdä vaikka mitä, osaan soittaa pianoa ja osaan leikkiä.

Minä olen..., kohdassa tarkoitukseni oli kartoittaa minkälaisia minäkuvia nuoret olivat muodostaneet. oli osa jätetty tyhjäksi, mutta useimmat nuoret köysivät positiivista sanottavaa itsestään. Nuoret kirjoittivat esimerkki: Olen mukava, yleensä teen töitä tarpeen tullen, olen hassu, olen luova, olen iloinen, olen innostunut tästä, olen mukava, olen ihminen.

Elämäni ohjaa..., kohdassa tarkoitukseni oli kartoittaa, minkälaisien tekijöiden nuoret kokivat ohjaavan elämäänsä, ja kokivatko nuoret voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä. Kohta oli hankala pukea sanoiksi ja pelkäsin, että sen abstrakti luonne ei tavoittanut monia nuoria haluamalla tavalla. Monet jättivät kohdan tyhjäksi, tai ilmaisivat, etteivät ymmärtäneet, mitä kohta tarkoitti. Seuraavia vastauksia myös kirjoitettiin: Kaverit perhe ja musiikki, elämäni ohjaa... mistä minä tiedän, omat tekoni, perhe, äiti isä ja muut tärkeät, vanhempani. Vastaukset osoittivat, että ainakin yksi nuorista koki omien tekojensa ohjaavan elämäänsä suuntaa. Monet kokivat perheen ja vanhempien merkityksen suureksi. Myös kaverit ja musiikki koettiin tärkeiksi ohjaaviksi tekijöiksi.

Kokonaisuutena näyttäisi siltä, että voimaantumista edesauttavia taitoja tai kokemuksia nuorilla oli jo ainakin jonkin verran. On vaikeaa erottaa, mitkä kokemukset syntyivät ensimmäisen draamakerran innostamina, ja mitkä olivat jo ennen ensimmäistä draamakertaa. Lisäksi näytti siltä, että monet kohdat olivat tyhjiä ja esimerkiksi omaa elämää ohjaavia voimia monet eivät osanneet nimetä.

6.4 Toinen draamakerta ja nuorten levottomuus

Nuorten päiväkirjoissa toista draamakertaa pidettiin yleisesti onnistuneena, hauskana ja innostavana, vaikka ohjaajana kiinnitin paljon huomiota levottomuuteen ja ongelmakohtiin. Päiväkirjojen käyminen läpi antoi minulle tutkijana ja ohjaajana kuitenkin laajempaa perspektiiviä kerhokertaan. Huomasin, että ohjaajan oman jännityksen kautta väritynyt kuva voi olla negatiivisempi kuin nuorten kokemukset. Esimerkiksi Ninniksi kutsumani nuori, jonka pelkäsin kokeneen kerhokerran negatiivisesti, kirjoitti päiväkirjassaan seuraavasti:

”Meillä oli ihana kerta. Ja me oltiin puiston penkillä ja meillä oli tosi mukava

kerta ja toivoisin, että meillä olisi muulloinkin tällöistä! (Nuoren 4 päiväkirja)

Kerhokerran innostavuutta kuvattiin myös seuraavalla tavalla:

”Ilmapiiiri on fantastinen. Täällä on hauskoja tyyppejä ja hauska vetäjä. Niina keksii aina kaikkea uutta ja innostavaa tekemistä.” (Nuoren 2 päiväkirja)

Ilmapiiiriä saatettiin myös pitää yleisesti hyvänä, vaikka aivan kaikista ei olisikaan pidetty ryhmässä:

”Ilmapiiiri oli hyvä, mutta Alina (nimi muutettu) otti pattiin :/ ”(Nuoren 3 päiväkirja)

Toisen draamakerran päätteeksi päätin lisätä improvisaation määrää draamakerroilla, koska improvisaatio selvästi kiinnosti nuoria. Lisäksi päätin seurata tarkemmin, miten ryhmädynamiikka ryhmässä lähtisi kehittymään.

Tarve itsetunnon tukemiselle

Toisen draamatyöpajan teemoiksi olin määritellyt: positiivisen asenteen, hahmonluonnin ja roolinoton. Lähdimme käsittelemään teemoja eläinsymbolien avulla. Symbolien avulla voidaan käsitellä ihmisten tunteita ja ajatuksia verhotusti, jolloin symbolien käyttäminen voi houkutella esiin sellaisia tunteita ja ajatuksia joita ei ole edes itse tiedostettu. (Colin & Wilson 2006, 125).

Symbolityöskentelyssä nuorten kuvaukset itsestään tuntuivat kallistuvan enemmän negatiivisen kuin positiivisen puolelle. Eläinten kautta nuoret kuvasivat itseään esimerkiksi kömpelöksi tai hölmöksi. Pyrin kääntämään nuorten käsityksiä positiiviseksi, missä en kokenut onnistuvani, mistä huomasin ahdistuvani ohjaajana.

Jälkeenpäin ajateltuna minulla ei ollut syytä tutkijana tuntea riittämättömyyttä tilanteessa. Toimintatutkimuksen tarkoitus on huomata ongelmakohtia ja lähteä korjaamaan niitä (Aaltola & Syrjälä 1999, 18). Toimintatutkimuksen ei siis ole tarkoitustaan todeta, että kaikki toimii optimaalisesti alusta lähtien, sillä tällöin toimintatutkimukselle ei olisi edes tarvetta. Nyt oli nähtävissä, että nuoret kaipasivat itsetunnon vahvistamista. Tämän oivalluksen pohjalta päätin pyrkiä kehittämään toimintaa niin, että se tukisi nuorten kykyuskomuksia entistäkin paremmin.

Joo asenne hyväksyvän ilmapiirin luojana

Päivän teemana käsittelimme joo asennetta, jonka avulla oli tarkoitus luoda ryhmään turvallista ja hyväksyvää ilmapiiriä. Joo asenne tarkoittaa sitä että muiden ehdotukset hyväksytään, ja toisten ideat otetaan vastaan tyrmäämisen sijaan. Joo asenteen tarkoitus on siis tuoda hyväksyvää asennetta ryhmätoimintaan. Kerroin nuorille, että joo asenteen avulla jokainen saa kertoa mielipiteensä ja ideansa, ja harjoittelimme joo asennetta harjoitusten ja leikkien avulla. Olin huolissani, miten nuoret vastaanottaisivat Joo asenteen, sillä kerran edetessä ryhmä kävi levottomaksi. Lisäksi Joo asenne tuntui herättävän nuorissa hämmennystä, joskin harjoitukset onnistuivat pääosin hyvin. Päiväkirjoissa Joo asenne mainittiin muutamissa päiväkirjoissa pääosin positiivisesti. Yhdessä päiväkirjassa Joo asenne herätti myös hämmennystä:

En aluksi ymmärtänyt yhtään, mitä asenne tarkoittaa (enkä oikein vielääkään) mutta se vähän valaistui.” (Nuoren 6 päiväkirja)

”Opin, että pitää olla enemmän JOO-henkinen ettei sano kaikkeen Ei.” (Nuoren 5 päiväkirja)

Jälkeenpäin ryhmähaastatteluissa minulle selvisi, että joo asenteella oli todella vaikutusta ryhmän ilmapiiriin. Joo asenne tuotiin nuorten aloitteesta ryhmähaastatteluissa esille useita kertoja, ja se yhdistettiin mm. hyväksyvään ilmapiiriin ja ohjaajan positiivisuuteen.

”Ja silleen, että täällä on kaikki ollu silleen, että täällä ei ikinä niin kuin otettu pois sitä toisen ehdotusta, että täällä on oltu just sillä kyllä asenteella, joo asenteella.”(Ryhmähaastattelu: Aada)

Levottomuus ja ryhmädynamiikka

Kiinnitin kerran edetessä huomiota ilmapiiriin levottomuuteen, joka tuli esille myös yhdessä nuoren päiväkirjassa:

”Ilmapiiri oli hiukan levoton.” (Nuoren 8 päiväkirja)

Pyrin tarkkailemaan, minkälaiset tekijät levotonta ilmapiiriä toivat ryhmään. Huomasin, että yksi

uusi ryhmän jäsen, joka osallistui ryhmään ensimmäistä kertaa, ei vaikuttanut yhtä innostuneelta kuin muut. Pohdin mahtoiko hänen asennoitumiseensa vaikuttaa mm. se että hän ei ollut ollut mukana alun ryhmäytyksessä eikä tekemässä draamasopimusta. Joo asenteeseen ja draamatoimintaan ylipäättään hän tuntui asennoituvan ylseästi, mikä näytti latistavan hänen kahden ystävänsä motivaatiota ja lopulta koko ryhmän intoa.

”Tää uusi tyttö pisti kyllä pakkaa sekaisin, että ryhmädynamiikka muuttui vähän huonommaksi tai ehkä aika paljonkin huonommaksi, että ryhmässä oli vähän enemmän torailua kuin viimeksi, ja ennen kaikkea enemmän oli tämmöistä motivaation puutetta. Tää uusi tyttö ei niin innokkaasti osallistunut ja se latisti hänen kahden kaverinsa motivaatiota. Lisäksi, kun näiden kolmen tytön motivaatio oli hukassa, niin se vaikutti myös muihin. Lisäksi mulla häiritsi, että Ninni (nimi muutettu), joka aikaisemmin oli niin innokas, vetäyty syrjään. (Tutkijan päiväkirja.)

Myös ryhmien jako aiheutti joissakin nuorissa ylseää vastaanottoa, kun he eivät saaneet olla työpareja tuttujen kavereiden kanssa. Levoton ilmapiiri sai myös minut ohjaajana jännittymään, minkä jälkeenpäin uskoin heijastuvan myös nuoriin. Aalto (1999, 74) on samaa mieltä ja kertoo ohjaajan itseluottamuksen heijastuvan helposti nuoriin, jolloin ohjaajan epävarmuus saattaa herättää myös nuorissa epävarmuutta.

Tunteiden ilmaiseminen ja Joo asenne

Päivän työskentelyssä teimme esityksiä, joissa nuoret loivat ensin negatiivisen kohtauksen, joka sitten käännettiin positiiviseksi. Luulen, että tässä vaiheessa Joo asenne ja negatiivisuus ja positiivisuus sekoittuivat toisiinsa, mikä aiheutti joissakin nuorissa hämmennystä. Reflektio vaiheessa keskustelimme miltä oli tuntunut esittää negatiivista ja positiivista kohtausta. Jotkut nuoret kuvasivat, että positiivisella asenteella oli helpompi näytellä.

Muutammat nuoret puolestaan kuvasivat, että negatiivinen asennoituminen oli hauskaa, koska positiivisesta oli vaikeampi löytää aihetta esityksiin. Tämä herätti minussa ihmetystä, sillä olin itse kokenut, että positiivisesta ammentaa improvisaatiossa paljon helpommin aiheita. Nuorten näkemystä avasi yksi päiväkirjamerkintä, jossa kuvattiin, miksi negatiivinen kohtaus oli koettu kiinnostavampana:

”Negatiivisessa kohtauksessa oli hauska näytellä, sillä en normaalisti viitsi sanoa

suoria sanoja kellekään. Siinä ei tarvi ajatella.” (Nuoren 6 päiväkirja)

Näytti siltä, että negatiivisten tunteiden osoittaminen näytellessä oli koettu vapauttavana, mahdollisesti jopa voimaannuttavana, sillä arkielämässä negatiivisten tunteiden ilmaisu on koettu vältettävänä asiana. Jälkeenpäin ajateltuna jotkut nuoret kenties ymmärsivät joo asenteen niin, että pyrin rajoittamaan heidän tunne ilmaisuaan näytelmissä ainoastaan positiivisiin tunteisiin, mistä joo asenteessa ei suinkaan ole kyse. Tulevaisuutta ajatellen päätin, että joo asenteen esittelemineen tulee tehdä eri tavalla, jotta se ei herättäisi hämmennystä, rajaisi nuorten tunneskaalaa ja tulisi tulkituksi väärin.

Oma vaikutusmahdollisuus ja innostuksen kasvu loppua kohden

Ennen kerran lopetusta, teimme nuorten pyynnöstä puistonpenkkiharjoituksen, jonka nuoret opettivat minulle. Kaikki lähtivät innokkaasti mukaan harjoitukseen, ja olivat erityisen innokkaita ja rohkeita tekemään improvisaatiota. Kenties se että nuoret saivat itse valita harjoituksen, ja opettaa sen myös ohjaajalle, koettiin motivoivana, sillä nuoret saivat selkeästi vaikuttaa ryhmän toimintaan. Voimaantumisen kannalta onkin tärkeää, että nuorille annetaan mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan ja olla oma aloitteisia (Cargo ym, 2003).

Puistonpenkkiharjoituksen mielekkyys oli selvästi jäänyt nuorten mieleen, sillä se tuotiin esiin monien päiväkirjoissa. Lisäksi perustelut harjoituksen hauskuudelle liittyivät useinkin juuri siihen, että se oli alun perin ”nuorten oma harjoitus”.

”Viimeinen tehtävä oli hauska kun Niinakaan (ohjaaja) ei ollut koskaan leikkinyt sitä.” (Nuoren 5 päiväkirja)

6.5 Kolmas draamakerta ja tunnetaidot

Kolmannella kerralla teemana oli tunnetaitojen harjoittelu tunneilmaisua ja tunteiden tunnustusta harjoittamalla. Tällä kerralla tutkimme tunteita symbolisesti kankaiden ja värien avulla. Muokkasinkin kerran rakennetta edellisen kerran perusteella, niin että harjoituksissa keskityttiin enemmän improvisaatioon, minkä avulla toivon että voisin tarjota nuorille onnistumisen kokemuksia ja vahvistusta itsetunnon. Halusin onnistumisen kokemusten avulla tukea nuorten

personallista kasvua vahvistamalla heidän itsetuntoaan. Myös Siitosen (1999, 136 -137) mukaan onnistumisen kokemukset kehittävät itsetuntoa ja edesauttavat sisäisen voimantunteen kasvua. Toivoin myös, että tunnetaitoja harjoittelemalla nuoret harjoittelisivat tunnetaitoja. Taito olla kosketuksissa omien tunteiden kanssa on Aallon (2001, 30-31) mukaan erityisen tärkeä taito, jotta osaamme tunnistaa tunteitamme ja prosessoida negatiivisia tunteitamme rakentavasti. (Aalto 2001, 30-31.)

Nuoret raportoivat päiväkirjoissaan kokeneensa improvisaatioharjoitukset hyvin antoisina, mikä näytti tukevan ajatusta niiden voimaantumista edesauttavista ominaisuuksista:

”Oli mukavaa ja hauskaa. Tehtiin tänään taas näytelmiä :) Kaikki on tosi hyviä improvisoimaan!” (Nuoren 10 päiväkirja)

”Huh huh, mikä kerta. Jälleen oli aivan mahtavaa. Fiilis katossa (jälleen kerran) Harjoiteltiin improa ja hauskaa oli.”(Nuoren 2 päiväkirja)

Nuoret vaikuttivat kolmannen kerran alussa jälleen positiivisilta ja innokkailta, osoittivat kiinnostusta kerran teemaan ja kyselivät, mitä tulaisiin tekemään. Huomasin jälkeen päin, että nuorten tarve ennakoida, mitä kulloisellakin kerralla tapahtuu, oli toistuvaa ja tulisi ottaa huomioon toimintaa ohjatessa. Tarve ennakoida tulevaa draamakertaa saattoi herättää nuorissa turvallisuuden ja luottamuksen kokemuksia ryhmää kohtaan. Kiinnitin myös huomiota kerhokerran alussa, että edellisellä kerralla ryhmädynamiikkaan negatiivisesti vaikuttanut nuori oli poissa, mikä saattoi vaikuttaa osaltaan draamakerran ilmapiiriin.

Tunteiden käsittely symbolisesti

Siirryimme kangastehtävään, jossa pyysin nuoria hakeutumaan sellaisen kankaan luokse, jonka väri vetosi heihin tuolla hetkellä. Nuoret kuvasivat tunteuksiaan kankaiden avulla. Esimerkiksi vihreä kangas valittiin keväisen fiiliksen vuoksi ja sininen, koska siitä tuli kesä mieleen.

Purimme tunteita kankaiden avulla kirjoittamalla ylös mitä kaikkia tunteita nuorilla tuli mieleen. Tunteita nimettiin kirjavasti. Tunteiksi nimettiin esimerkiksi myös ruusuinen ja kakkamainen tunne, joka saattoi kertoa vaikeudesta nimetä tunteita tai nuorten halusta kuvata tunteuksiaan luovasti ja laajemmin. Käytimme nimettyjä tunteita improvisaatio työskentelyssä, jossa nuoret saivat

improvisoidessaan tuoda esiin eri tunteita. Tunteiden käsittely draamaryhmässä jäi selkeästi nuorten mieleen, sillä tunteiden merkitys tuotiin esille monissa päiväkirjoissa:

”Improvisaatiossa täytyy pystyä hallitsemaan myös erilaisia tunteita. Vaikka olisi valinnut roolinsa tuntemaan surua sen pitäisi kuitenkin osata myös tuntea iloa!” (Nuoren 7 päiväkirja)

”Aivan parasta! Minä tykkään improvisoinnista ja se on hauskaa. Täytyy pystyä hallitsemaan omia tunteita ja kannattaa olla monisanainen.” (Nuoren 5 päiväkirja)

Tunteet ja improvisaatio

Tunteiden ilmaiseminen ja käyttäminen improvisaatiossa koettiin yhteisen reflektion perusteella vaihtelevasti. Useimmat kertoivat pitäneensä työskentelystä, mutta myös hämmennystä löytyi. Muutamat kertoivat, että oli vaikea keksiä, miten viedä kohtausta eteenpäin tai ilmaista tiettyä tunnetta. Epäilin, että nuorten odotukset ja vaativuus itseään kohtaan saattoivat vaikeuttaa heittäytymistä ja ideointia. Toisaalta taustalla saattoi olla ryhmän ulkopuolisoisiakin tekijöitä. Yksi nuorista valotti kokemustaan päiväkirjassaan:

”Tällä kertaa pääni löi ihan tyhjää. Varsinkin improharjoituksissa. Olin vähän poissaoleva ja en keksinyt mitään sanottavaa.” (Nuoren 6 päiväkirja)

Nuorten idea esiintyä markkinoilla

Kerran lopuksi istuimme tuttuun tapaan ympyrään refleктоimaan työpajaa sekä keskustelemaan, minkälaiset päättäjät pitäisimme. Silloin nuorilta tuli idea, että he halusivat esiintymään markkinoille, jotka olivat viereisellä torilla päättäjäpäivänä. Kun tiedustelin, kuinka moni oli innostunut esiintymään markkinoilla, miltei jokainen vastasi myöntävästi. Olin positiivisesti yllättynyt nuorten oma-aloitteisuudesta ja innokkuudesta ja päätin tarttua nuorten ideaan, ja pyrkiä järjestämään ryhmälle esiintymisen markkinoilla. Mielestäni nuorten oma aloitteinen idea ja innostus lähteä esiintymään yleisölle oli todella hyvä merkki jonkinasteisesta voimaantumisen kokemuksesta. Nuoret olivat asettaneet itsenäisesti yhteisen päämäärän, johon he halusivat sitoutua ja jota he halusivat lähteä tavoittelemaan.

Kerran lopuksi minulle jäi ohjaajan todella energinen ja positiivinen olo, jonka uskoin johtuvan

sekä nuorten omasta innostuksesta ja ideasta lähteä markkinoille, mutta myös omasta innostuksestani. Olin tsempannut itseäni erityisen paljon sillä ajatuksella, että innostunut ohjaaja innostaa myös ryhmän jäseniä. Myös kunnollinen valmistautuminen kohotti itseluottamusta ohjaajana, mikä saattoi myös vaikuttaa positiivisesti nuoriin.

”Ja itselläni on sellaset fililisket että meni tosi hyvin ja kun mä olin kunnolla valmistautunut ja musta tuntui, että tän kerran rakenne on hyvä, niin se vaikutti tosi paljon itseluottamukseen ja sen huomasi, että kun itsellä oli hyvä itseluottamus, niin uskalsin heittäytyä ohjaajana paremmin.” (Tutkijan päiväkirja)

6.6 Neljäs draamakerta ja toiminnan uudelleen ohjaus

Neljännän kerran teemoina olivat hahmonluonti ja roolinotto, sekä alun perin minäkuvan vahvistaminen. Päätin suunnata neljännän kerran teemaa edellisten draamakertojen, sekä päiväkirjamerkintöjen perusteella hieman eri suuntaan kuin alun perin oli tarkoitus. Suuntasin kerran teemaa itsetunnon tukemiseen minäkuvan tutkimisen lisäksi.

”Tärkein pointti tällä kerralla oli vahvistaa nuorten itsetuntoa, koska näin sen tarpeelliseksi sen perusteella, mitä olin vähän lukenut päiväkirjasta. Eli siellä oli yksi tapaus ainakin ilmaissut, että oli kokenut vaikeuksia keksiä asioita jne. Ja lisäksi koska viime kerralla ilmaistiin halua esiintymään, niin yritin lähteä sitä tällä kertaa vahvistamaan.” (Tutkijan päiväkirja)

Neljännellä kerralla huomasin draamatyöpajana aikana ilmapiiriin negatiivisesti vaikuttaneita tekijöitä kuten väsymystä, ja vaikeuksia tukea nuorten itsetuntoa. Tästä huolimatta useat nuoret raportoivat päiväkirjoissa kokeneensa draamatyöpajan onnistuneena, mikä kertonee siitä, että olin ohjaajana luultavasti liian ankara itselleni:

Normipäivä, niin kuin aiemminkin. Fiilis katossa mutta ei voi mitään. Me näyteltiin tällä kertaa, Jee! Mikä voisi olla parempaa?” (Nuoren 2 päiväkirja)

”Himputti improvisaatio on KIVAA! Toivottavasti me voidaan esiintyä ihmisille.” (Nuoren 1 päiväkirja)

Hämmennys toiminnan teemasta.

Aloitimme kerran tavalliseen tapaan tervehtimällä ja lämmittelyharjoituksilla. Tällä kertaa

huomasin jälkepäin, että olin unohtanut kertoa päivän teemoista eli hahmonluonnista ja roolinotosta. Tämä näytti heijastuvan hämmennyksenä ja vaikuttavan myös motivaatioon osallistua toimintaan. Myös muutamien nuorten päiväkirjat heijastivat hämmennyksen tunteita:

”Siis mä en vaan ymmärrä näitä alkutunnin harjoituksia! Esim: sitä kasvis- ja lihansyöjää ja tonttua ja taloo.” (Nuoren 6 päiväkirja)

”Tänään me oltiin tonttu ja talo / mökkiä en kyllä älyä sitä tarkotusta, mut kai se auttaa jotenkin.” (Nuoren 9 päiväkirja)

Myös positiivisiakin kommentteja harjoituksista löytyi, joten jälleen kerran on todettava, että harjoitukset eivät yleensä miellytä aivan kaikkia, mutta eivät myöskään ole huonoja kaikkien mielestä:

”Ne leikit on tosi kivoja. Puistonpenkki ja se mökki / tonttu juttu oli tosi mukavia. Opin joka kerta ilmaisemaan itseäni paremmin.” (Nuoren 1 päiväkirja)

Haasteena nuorten itsetunnon tukeminen

Nuoret pyysivät usein toiminnan edetessä, että olisimme tehneet harjoituksia ulkona, koska ulkona oli aurinkoista ja lämmintä, ja sisällä oli monien mielestä kuuma. En kuitenkaan uskaltanut siirtää toimintaa rakennuksen pihalle, joka koostui osittain parkkipaikasta. Kompromissina päädyimme pitämään taukoa ulkona. Tiedostin kuitenkin kerran lopuksi, että nuorten toiveen evääminen ei kannustanut nuoria kokemaan, että heillä olisi valtaa vaikuttaa ryhmän toimintaan.

Esiintymistilanteissa pyrin tarjoamaan nuorille rakentavaa ja kannustavaa palautetta tukeakseni nuorten minäkuvaan ja itsetuntoon. Ryhmässä ilmeni kuitenkin ankaruutta itseään kohtaan ainakin yhden nuoren päiväkirjassa, jossa nuori kritisoi omaa esiintymistään. Näytti siltä, että kyseinen nuori oli hyvin ankara itselleen, sillä hän mainitse muiden kehuvaan esitystään, mutta koki silti epäonnistuneensa:

”Mun mielestä se esitys oli tyhmä. Se norsu. Joittenkin mielestä se oli hyvä, mutta mun mielestä se oli tylsä, kun muilla tuntui olevan niin hauskoja.” (Nuoren 6 päiväkirja)

Nuorten itsetunnon tukeminen tuntui hankalalta erityisesti silloin, kun nuori oli ankara itselleen,

enkä ohjaajana pystynyt aina huomaamaan tätä. Lisäksi oli haastavaa yrittää päätellä milloin kukakin nuorista tarvitsi kannustusta ja milloin haastetta.

Haastetta nuorten tukemiseen tarjosi myös puuttuminen nuorten keskinäisiin kiistoihin, sillä tarkoitukseni oli taata ryhmässä mahdollisimman avoin ja turvallinen ilmapiiri, jossa voidaan käsitellä keskinäiset ongelmat avoimesti. Koin avoimuuden tavoittelemisen tärkeäksi ryhmässä, sillä avoimuus on yksi turvallisen ilmapiirin tekijöistä. Avoimen ilmapiirin pitäisi rohkaista nuoria ilmaisemaan itseään rehellisesti ja avoimuuden pitäisi myös kasvattaa luottamuksen syntyä (Aalto 2001, 16). Ilmapiirin avoimuus on myös Siitosen (1999, 145-147) mukaan yksi voimaantumisprosessia edesauttavista tekijöistä. Pysin siis draamaprosessin aikana tietoisesti luomaan ryhmään avointa ilmapiiriä, mutta nuorten päiväkirjoista nousi esiin yksi merkintä, joka herätti minut sekä tutkijana, että draamaohjaajana reflektoimaan laajemmin omaa rooliani konfliktien selvittelyssä:

”On hienoa, että pidät meihin kaikkiin kerholaisiin kontaktia ja yrität aina lopettaa kaikki mahdolliset kinat, ja jos näet joittenkin väittelevän tai luulet niin, niin menet heti tilanteeseen mukaan. Mutta... sun ei ole pakko puuttua kaikkeen. Yleisimmät jutut joista täällä kiistellään, eivät liity tähän kerhoon, eivätkä ne johdu sinusta.” (Nuoren 6 päiväkirja)

Selkeästi nuori oli kokenut, että ohjaajan tehtävä ei ole sotkeutua jatkuvasti nuorten välisiin kiistoihin. Omien kokemusteni pohjalta olin kokenut, että on parempi olla huolehtiva kuin piittaamaton aikuinen, joka ei puutu kiistoihin tarvittaessa. Nuoren kirjoitus sai minut kuitenkin käsittämään, että aikuisen tehtävä ei ole puuttua nuorten kohtaamiin konflikteihin liikaa. Aikuisen tehtävä on myös antaa nuorille tilaa ja mahdollisuuksia ratkoa ongelmia, jotka he kohtaavat. Vain ratkomalla itse konflikteja, nuoret voivat kasvaa ja kehittyä sekä kokea onnistumisen kokemuksia onnistuneista ratkaisuista. Myös Cargon ja kumppaneiden (2003, 70-71) tutkimuksessa tultiin samaan johtopäätökseen ja todettiin, että aikuinen ei saa voimaantumisprosessin aikana holhota liikaa, vaan ohjaajan on osattava myös antaa nuorille tilaa. Tästä oivalluksesta viisastuneena ryhdyin prosessoimaan toiminnan ohessa, millä tavalla ja milloin ohjaajan on hyvä puuttua ongelmatilanteisiin, ja milloin antaa nuorille tarvittavaa tilaa.

Väsynyt lopetus

Työskentelyvaiheessa pyrin korttien avulla antamaan nuorille mahdollisuuden prosessoida omaa

minäkuvaansa ja tuntemuksiaan hetken ajan. Muutamilla oli vaikeuksia keksiä mitään sanottavaa itsestään korttiin liittyen, joka saattoi liittyä motivaation puutteesta tai nuorten väsymyksestä. Ilmapiiri vaikutti yleensäkin väsähtäneeltä, minkä vahvisti myös yhden nuoren päiväkirjamerkintä:

*”Ilmapiiri oli ihan ok ku välillä tuntuu jotenkin kireältä ilmapiiri kerhon lopussa.”
(Nuoren 9 päiväkirja)*

Ryhmän motivaatioon voivat Kivelän & Lempisen (2010, 44) mukaan vaikuttaa ulkoiset syyt kuten väsymys suru, nälkä jne. Ohjaajan on tällöin muistettava, ettei hän pysty muuttumaan motivaatioksi vaikka hän tekisi parhaansa. Myös Owens & Barber (2002, 42-43.) muistuttavat, että draamaryhmää edeltävät tapahtumat vaikuttavat ryhmän jäseniin suoraan ja tämä tarkoittaa sitä, että kokeneen draamaohjaajan täytyy lukea ryhmän ja yksilöiden mielialoja, sekä valita toiminta sen mukaan.

Kun tiedustelin nuorilta väsyneen ilmapiirin syitä ryhmähaastatteluisissa, nuoret pohtivat väsyneen ilmapiirin johtuneen konkreettisesti nuorten väsymyksestä, riidoista ystävien kanssa ja väsymyksen tartumisesta väsyneestä muihin kerholaisiin.

”Ehkä sitä (kerhoa) ennen on ollu jotain sellaista, että vaikka on riidelly jonkun kanssa tai niillä on muuten vaan ollu sellanen öö olo.”(Haastattelu, Pinja)

”Jos esim jos ne on vaikka tehny niin, touhunnu niin paljon ennen sitä kerhoa, kun sehän alko sitten vasta viideltä niin tota jos yks on väsyny niin se yleensä niin ku tarttuu se ilmapiiri sit muihinki.” (Haastattelu, Selja)

Nuorten väsymys saattoi johtua siis kerhon ulkopuolisista tapahtumista ja asioista.

Asiaa jälkepäin pohdittuani huomasin muutamankin ulkoisen syyn, jotka saattoivat vaikuttaa neljännen kerhokerran ilmapiiriin. Ensinnäkin draamaryhmän kerta pidettiin sunnuntai iltapäivänä, ja edellisenä päivänä oli ollut koulun päättäjäiset. Osa osallistujista oli juuri päättänyt ala-koulu uransa, ja tulisivat syksyllä siirtymään yläkouluun, mikä saattoi vaikuttaa nuorten mielialaan. Lisäksi nuorten kokemus kuumuudesta sisätiloissa saattoi aiheuttaa fyysisesti väsymystä ja viedä puhtia.

Kerhokerran lopuksi toin esille nuorten viime kertaisen innostuksen lähteä esiintymään markkinoille. Tällä kertaa innostus ajatusta kohtaan ei ottanut yhtä paljoa tulta alleen kuin edellisellä kerralla, ja ymmärsin jälkepäin, että oli ehkä huono idea ottaa idea esille väsyneessä

tunnelmassa. Jätimme vielä auki viimeisen kerran päättäjien ohjelman ja lopetimme kerhokerran päiväkirjojen kirjoittamiseen, kuten aikaisemmilla kerroilla.

6.7 Viides draamakerta, vieraita ja tarinoita

Viidennen draamakerran teemoina olivat minäkuvan vahvistaminen ja tarinankerronta. Päämääräämäni oli pyrkiä helpottamaan viime kerroilla ilmaantuneita itsekriittisyyden tuntemuksia. Päämäärä tuntui onnistuvan innostuneen ilmapiirin ja improvisaation avulla siitäkkin huolimatta, että ryhmässä oli kaksi ryhmään kuulumatonta vierailijaa. Viidennellä kerralla päätin, kiinnittää entistä enemmän huomiota nuorten ideoihin ja toivomuksiin. Tarkoitukseni oli lisätä nuorten kokemusta, että he pystyvät vaikuttamaan ryhmän toimintaan, ja lisätä näin nuorten oman kontrollin tunnetta. Käytännössä tämä näkyi esimerkiksi niin, että pidimme osan tämänkertaisesta työpajasta ulkona nuorten pyynnöstä.

Vierailijoita draamaryhmässä

Viidennellä kerralla paikalle tuli varsinaisten ryhmän jäsenten lisäksi kaksi uutta nuorta, jotka olivat paikkakunnalla käymässä. Teimme yhdessä lämmittelyharjoituksia, jotka tuntuivat sujuvan ulkona energisesti ja uudetkin tulokkaat uskaltautuivat rohkeasti osallistumaan. Yhteistyötä vaativassa harjoituksessa jotkut nuoret saattoivat kommentoida tai arvostella toisten toimintaa, joka oli mielestäni harmillista. Jälkeenpäin ajatellen, pohdin, että kuvaamani käytös on hyvin tavallista nuorten parissa ja saatoin vaatia liikaa itseltäni tai draamatyöpajalta.

”Tässä harjoituksessa muutama välillä valitti tai huudahti tälle prinsille, jonka piti pelastaa, että miksi jätit mut pulaan, ja se oli sinänsä ikävää, koska olen yrittänyt sitä ilmapiiriä vahvistaa, että tämmöistä ei tapahtuisi. Tämä kieli mielestäni vähän siitä, että vielä on joillakin vaikeuksia, ettei ihan niin hyvä ilmapiiri ole kuin olisin toivonut.” (Tutkijan päiväkirja)

Koska ryhmässä oli kaksi uutta tulokasta, ja halusin muutenkin ylläpitää rentoa ilmapiiriä, muistutin nuoria jälleen iloisesta mokaamisesta, mikä näytti piristävän ilmapiiriä. Tämän jälkeen kerroimme toisillemme vähän itsestämme korttien avulla. Jotkut päättivät kertoa omasta persoonastaan, toiset kertoivat olotilastaan, esimerkiksi väsymyksestä ja halusta nukkua. Olin hieman yllättynyt, että kaikki eivät halunneet jakaa itsestään mitään. Siihen saattoi tietysti vaikuttaa kahden uuden ryhmän

jäsenen läsnäolo. Toisaalta kahden uuden jäsenen läsnäolo koettiin positiivisena asiana. Yksi nuorista kertoi päiväkirjassaan vierastaneensa aluksi uusia jäseniä ryhmässä, mutta muuttaneensa sitten mielipidettään:

Mä olin eka silleen et keitä noin on? Ensiksi mietin että nyt ne pilaa kaiken ja kaikki menee sekasin, mutta ainakin Timo (nimi muutettu) oli hauska tyyppi. (Nuoren 6 päiväkirja)

Tarinankerronta ja minäkuvan vahvistaminen

Jatkoimme tarinankerronnalla ulkona, mikä onnistui yhteistyön kannalta todella hyvin. Ryhmien valinnoista ei valitettu, ja kaikki osallistuivat mielellään ja keksivät mielikuvituksellisia tarinoita. Tarinoita kerrottaessa toisten puheenvuoroja kommentoitiin ja neuvottiin. Ohjaajan olisin toivonut enemmän kärsivällisyyttä ja arvostusta toisten puheenvuoroja kohtaan. Toisaalta uskallus ilmaista omia mielipiteitä saattoi kertoa, että ilmapiiri koettiin tarpeeksi vapautuneena, jotta uskallettiin tuoda mielipiteitä ja kommentteja esiin siitäkkin huolimatta, että ryhmässä oli kaksi vierailijaa. Kun muistutin että on tärkeää kuunnella toisten tarinaa, jotta osaa omalla vuorollaan viedä sitä eteenpäin, nuoret jaksoivat kuunnella keskittyneemmin.

Pyysin nuoria keksimään omaan elämään liittyneitä tarinoita korteista, jonka jälkeen nuoret saivat tehdä tarinoista näytelmiä. Tehtävän tarkoitus oli draaman näkökulmasta kehittää nuorten tarinantajua, mutta myös auttaa heitä refleктоimaan elämäkokemuksiaan ja minäkuvaansa. Reflektio on erityisen tärkeää, sillä se edesauttaa henkilökohtaista kasvuprosessia ja voimaantumista (Kivelä & Lempinen 210, 7, 18-19.) Myös omasta elämästä löytyvien tarinoiden kertominen voi osaltaan käynnistää voimaantumisprosessin

”Toiset keksivät ihan tarinoita korteista. Esimerkiksi, että pienenä putosin jostain tai pienenä käytiin aina kalastamassa isoisan kanssa ja tämmöisiä, että saivat kertoa itsestään toisille, ja myös minä kävin heidän kanssaan läpi heidän korttinsa, että saivat myös kertoa minulle itsestään, ja että miksi valitsivat sen kortin. Koin, että tehtävä oli tärkeä, että nuoret saivat kokea tulevansa kuulluiksi ja myöskin että harjoiteltiin refleктоimaan, mitä omassa elämässä on tapahtunut, että tulee vähän sitä minäkuvaa tutkittua sitä kautta.” (Tutkijan päiväkirja)

Omaan elämään liittyvien tarinoiden löytäminen kuvakorteista koettiin reflektoidessa pääsoin haastavana. Pohdin jälkeinpäin mistä tämä mahtoi johtua, sillä olin ajatellut, että tehtävään olisi suhteellisen helppo tarttua, koska aiheena on oma elämä. Mahdollisesti toiset nuoret olivat

kehittyneempiä omaa elämää refleктоivissa taidoissa, sillä toiset puolestaan kokivat tehtävän helppona:

Niin ja niistä harjotuksista! Musta oli helppoa keksiä tarina ja helppo esittää sitä” (Nuoren 6 päiväkirja)

Improvisaatio ja onnistumisen kokemukset

Draamakerran lopuksi teimme improvisaatiota, jonka tarkoitus oli kerätä nuorille onnistumisen ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Halusin kiinnittää tähän huomiota, sillä onnistumisen kokemukset ovat tärkeä osa voimaantumisprosessia, koska ne kasvattavat itseluottamusta, sekä itsearvostusta (Siitonen 1999, 136-139.) Harjoitus tuntui toimivan ja energisoivan ryhmän tunnelmaa.

*”Tuntui että tän harjoituksen jälkeen meininki oli, ilmapiiri oli pirteempi.”
(Tutkijan päiväkirja)*

Jälleen kerran ohjaajan kuva tilanteesta saattoi erota nuoren näkökulmasta. Yksi nuorista kirjoitti päiväkirjassa kokeneensa, ettei improvisaatio onnistunut kuumuuden vuoksi. Tämä ei kuitenkaan sulkenut pois sitä, etteikö nuori kokenut ryhmän jäseniä taitaviksi. Vaikka omaan suoritukseen saatettiin suhtautua negatiivisesti, muille annettiin tunnustusta ja kannustusta:

Taas oli tosi kivaa. Improt ei vaan oikein luonnistunu tänään kun oli niin kuuma. Mummot oli toosi hyviä. Näyttelemine luonnistuu kaikilta tosi hyvin!” (Nuoren 1 päiväkirja)

Päätäjäisten suunnittelu

Lopuksi palasimme viimeisen kerran kerhokerran päätäjäisiin ja esitin nuorille mahdollisuuden tulla ennen kerhon alkua suunnittelemaan esitystä markkinoita varten. Noin puolet ryhmän jäsenistä osoitti innostusta ja aikoi tulla ensi kerralla aiemmin. Sovimme nuorten toivomuksesta myös, että draamaryhmän lopuksi ostaisimme jäätelöä ja kokoontuisimme uimarannalle viettämään ryhmän päätäjäisiä ja jakamaan todistukset.

Ryhmän jälkeen olin ohjaajana tyytyväinen kerhokertaan. Arvelin tämän johtuvan jonkin verran

siitä, että olin asettanut itselleni selkeitä tavoitteita edelliskertojen pohjalta, mikä toi varmuutta ohjaukseeni ainakin henkilökohtaisen kokemuksen tasolla. Olin myös selkeyttänyt ja yksinkertaistanut draamakerran tavoitteita, jotka olivat edellisellä kerralla luultavasti liian rönsyileviä, ja siksi saattoivat hämmentää ohjaustyötäni.

”Hyvä kerta, ja mä olin itse pirtee ja innostuneempi kuin muutamilla muilla kerroilla ja jotenkin yritin kyllä tsempata ja onnistuinkin ilmeisesti. Ja kun mä olin itse asettanut itselleni tavoitteita että ole innostava niin muutkin innostuu ja ole selkeämpi ja ole jäämämpi niin yritin näitä toteuttaa ja onnistuin ilmeisesti ihan hyvin.” (Tutkijan päiväkirja)

Myös nuorten päiväkirjoissa koettiin draamakerta pääosin innostavana.

”Nyt oli kyllä huippua. Lämmintä lähemmäs 30 ja ulkona oltiin sitten taas näyteltiin ja kerrottiin satuja. Opin kuuntelemana ja kertomaan satuja. Oli hauskaa.” (Nuoren 2 päiväkirja)

6.8 Viimeinen draamakerta

Kuudes draamakerta oli draamaprosessin viimeinen kerta, jonka teemana olivat päämäärät ja tarinankerronta, sekä tietysti draamaryhmän päättäjäiset. Draamatyöpajan tunnelma oli positiivisesti jännittynyt ja innostunut, koska edessä oli esiintyminen markkinoilla sekä päättäjäisseremonia. Tunnelma oli koko draamatyöpajan ajan hyvin korkealla, vaikkakin päättäjäisten loppuessa tunnelma oli myös haikea.

Harjoittelu markkinoita varten.

Ennen varsinaista työpajan alkua kuusi innokasta nuorta saapui paikalle suunnittelemaan ja harjoittelemaan esityksiään markkinoita varten. Aikarajoitusten vuoksi olin jo aikaisemmin painottanut, että esitys voi olla lyhyt ja hyödyntää improvisaatiota. Tarkoitukseni oli kannustaa nuoria toteuttamaan omaa intoaan esiintyä ilman turhia paineita ja vaatimuksia itseään tai toisiaan kohtaan. Nuoret keksivät avullani ideat esityksiinsä, päättivät sopivista rekvisiitoista ja harjoittelivat. Tämän jälkeen meillä oli kaksi innokkaiden nuorten laatimaa esitystä.

Unelmat päämäärien symbolina

Aloitimme varsinaisen draamakerran, kun loputkin nuoret saapuivat ja kaikki kymmenen nuorta olivat paikalla. Päivän teemaesineenä oli samettipussi, jossa oli erilaisia esineitä, sekä ennen kaikkea vanha avain. Avaimen olin valinnut päivän symboliksi, sillä toivoin sen symboloivan tulevia mahdollisuuksia ja unelmia, sekä edustavan ikään kuin avainta oveen, jonka takana odottaa tulevaisuus. Avaimen avulla oli tarkoitus tarkastella symbolisesti nuorten tulevaisuutta, päämääriä ja luoda tulevaisuuden toiveikkuutta reflektoimalla nuorten unelmia. Unelmien ja päämäärien tutkiminen yhdessä oli yksi tavoitteistani, sillä kyky asettaa päämääriä on yksi voimaantumista edesauttavista tekijöistä (Rodwell 19996, 310).

Esineiden ja avaimen avulla nuoret saivat keksiä kenelle tavarat olivat kerran kuuluneet ja keksiä minkälaisia unelmia eli päämääriä tavaroiden omistajilla oli ollut. Harjoitukseen lähdettiin mukaan innokkaasti ja nuoret keksivät monenlaisia tarinoita ja unelmia. Tavaroiden kuvitteellisille omistajille keksittiin mitä erilaisempia unelmia ja päämääriä:

”Kaikki oli hyvin mukana ja kertoi niistä tavaroista. Ja niistä kyllä keksittiin kaikkia hyviä päämääriä: kuka halus olla korumestari, kuka halus olla merenneito...” (Tutkijan päiväkirja)

Huomasin, että unelmat vaikuttivat hyvin henkilökohtaisilta ja tärkeiltä nuorille. Tämä tuli esille, kun kirjoitimme lapuille ylös erialaisia unelmia, ja nuoret kiintyivät omiin lappuihinsa niin, etteivät olisi malttaneet luopua niistä harjoituksen edetessä.

Unelmien ja tavoitteiden prosessointi

Varsinaisessa työskentelyvaiheessa päämääränä oli improvisoida kuvitteellisia haastatteluja. Niiden taustalla oli pyrkimys tutkia kuvitteellisten hahmojen unelmia ja unelmien merkitystä ihmisille. Kahta lukuun ottamatta nuoret osallistuivat aktiivisesti tehtävään ja toivat esille hyvin erilaisia hahmoja erilaisine unelmineen. Vaikutti siltä, että unelmat saattoivat heijastaa myös nuorten omia unelmia tai ainakin unelmia ja päämääriä, jotka olivat tuttuja nuorten elinpiiristä. Toivoin, että harjoituksen avulla nuoret pääsivät prosessoimaan erilaisia tavoitteita ja unelmia, sekä toivon mukaan saivat lisää kosketusta omiin orastaviin unelmiinsa.

”Ne (unelmat) oli mielenkiintoisia, ja ihan järkeviä ja mahdollisia, että joku halus olla maatalonemäntä, ja joku halusi olla kuuluisa laulaja, toinen halusi olla julkkis. Tämmöisiä unelmia. Ne varmaan heijasti heidän omia unelmiaan jonkin

verran, että oli tärkeää, että ne pääsi johonkin kirjottaan ylös.” (Tutkijan päiväkirja)

Päivän draamapaja oli vähän lyhyempi kuin aiemmin, emmekä ehtineet kovin syvällisesti sukeltaa aiheeseen, joten epäilin teeman jäävän hieman pintaraapaisuksi. Aiheen käsitteleminen edes jollakin tavalla voi kuitenkin herättää ajatusprosesseja, joita on vaikeaa tai mahdotontakin mitata.

”Tän kerran päämäärät ei nyt varmaan hirveen syvällisesti avautunut, mutta kyllä siellä varmasti jotain prosesseja tuolla aivoissa herätti, kun niitä unelmia käsiteltiin ja käytiin läpi.” (Tutkijan päiväkirja)

Kannustuskuja itsetunnon vahvistajana.

Draamatyöpajojen kokonaisuuden viimeisenä harjoituksena teimme kannustuskuja nimisen harjoituksen. Harjoituksen tarkoitus oli auttaa ryhmän jäseniä osoittamaan arvostusta ja kannustusta toisiaan kohtaan. Halusin kannustuskujan avulla tarjota nuorille positiivista palautetta toisiltaan, ja edesauttaa näin itsetunnon vahvistumista. Harjoitus onnistui todella hyvin, sillä nuoret tuntuivat antavan toisilleen aidosti positiivisia kehuja. Toisia kehuittiin sekä ulkoisista ominaisuuksista, kuten vaatteista, hiuksista, mutta myös sisäisistä ominaisuuksista, kuten luonteenpiirteistä ja taidoista.

”Sit kuulin kun he sanoivat toisilleen, että oot paras kaveri ja kiva kaveri ja tuli semmoisia ulkoisia, mutta myös sisäisiä kehuja toisille.” (Tutkijan päiväkirja)

6.9 Draamaprosessin päättäminen

Käsipuut ja haastattelu

Kun varsinainen viimeinen draamatyöpaja oli päättynyt, pyysin nuoria piirtämään uudelleen käsipuut, sillä välin kun haastattelin toista puolikasta ryhmästä erillisessä huoneessa. Tunnelma oli innostuksen vuoksi vähän villikin, joten tilanne ei ollut paran mahdollinen käsipuiden keräämiseen varsinkaan, kun ohjaaja ei ollut tilanteessa läsnä. Jokaisen kohdan osa nuorista oli jättänyt tyhjäksi, ja osa ei ollut näyttänyt keskittyvän käsipuun laatimiseen juuri lainkaan, mikä näkyi humoristisina vastauksina tai käsipuun keskeneräisyytenä ja tyhjiytenä. Huomasin asian laidan kuitenkin liian myöhään. Lisäksi aikaa oli rajatusti käytössä, joten nuorilla ei ehkä ollut tarpeeksi aikaa työstää tehtävää.

Tämä ryhmä, kohdassa nuoret kuvasivat ryhmää pelkästään positiivisessa valossa. Esille tuotiin, usean nuoren käsipuussa, että ryhmä oli koettu positiiviseksi ja hauskaksi. Lisäksi kerrottiin, että ryhmä oli oppinut paljon ja että ryhmä oli avoin, mukava, tuttu sekä kärsivällinen. Ryhmän kärsivällisyys saattoi tarkoittaa, että ryhmä koettiin hyväksyväksi. Ryhmää kuvattiin myös mm. maailma parhaaksi ryhmäksi. Vaikutti siltä, että nuoret kuvasivat ryhmän ilmapiiriä monin tavoin voimaantumista edesauttavaksi.

Tulevaisuudessa minä, kohdassa nuoret kuvasivat monia tavoitteita, jotka liittyivät draaman piiriin, kuten myös suurempiin elämän teemoihin, kuten tavoitteeseen olla parempi ihminen. Nuoret vastasivat kohtaan mm. seuraavasti: Haluaisin jatkaa harrastusta, tulevaisuudessa minä aion petrata, tulevaisuudessa minä haluan olla hyvä, sitä samaa... pyrin olemaan parempi ihminen, olen iso, Tulevaisuudessa minä haluan näyttelijäksi, tulevaisuudessa toivon, että jatkan harrastusta

Minä osaan kohdassa nuoret näyttivät saaneen positiivisia onnistumisen kokemuksia ja näyttivät oppineen uusia taitoja draamaryhmässä. Minä osaan, kohdassa nuoret kirjoittivat mm seuraavia lauseita: Minä osaan enemmän, osaan kaikenlaista, osaan näytellä ja vähän kaikkea muutakin, osaan hauskuuttaa muita, osaan olla minä, osaan näytellä, osaan vaikka mitä, Minä osaan antautua.

Nuoret kuvasivat itseään positiivisessa valossa ja vertasivat itseään aiempaan positiivisesti. Minä olen, kohdassa nuoret kirjoittivat mm seuraavia kuvauksia: Minä olen positiivisempi, tyttö! Minä olen kiva, Minä olen elämään sopeutuva, minä olen oma itseni, olen ihminen, Minä olen rennompi.

Elämäni ohjaa kohdassa oli tapahtunut jonkin verran muutosta. Edelleen usea nuori oli kirjoittanut perheen ja ystävien ohjaavan elämäänsä, mutta tällä kertaa kaksi nuorta oli kirjoittanut ohjaavansa itse omaa elämäänsä. Nuoret kirjoittivat kohtaan mm. seuraavasti: elämäni ohjaa... ohjaajat / vanhemmat, en tiedä, Minä, Minä itse! Elämäni ohjaavat äiti ja isi, kaverit ja perhe, perhoset.

Esiintyminen markkinoilla

Kun varsinainen virallinen draamatyöpajaosuus, sekä haastattelut oli tehty, koitti työpajakokonaisuuden kohokohta, eli esiintyminen markkinoilla. Nuoret olivat innostuneita ja

jännittyneitä, mutta mielestäni hyvin positiivisessa mielessä. Tärkeää oli varmasti myös, ettei ketään painostettu tai ns. pakotettu esiintymään, vaan esiintyjät olivat täysin vapaaehtoisesti ja oma aloitteisesti halunneet esiintyä. Katsojakuntaa oli niin kerholaisten tuttuja ja perheenjäseniä kuin tavallista markkinaväkeäkin, ja jälkeensä mm. yhden nuoren äiti tuli kiittelemään minua ryhmän ohjaamisesta, ja kertomaan miten tärkeä ryhmä oli hänen tyttärelleen ollut.

”lähdettiin esiintymään ja siinä oli vähän häslinkiä ja tuntui että esiintyjät olivat ainakin innoissaan ja muut ryhmästä tulivat myös katsomaan. Siellä oli ihmisiä katsomassa parisenkymmentä, ja kyllä siellä ihmiset hymyilivät, ja kun kyselin jälkeensä nuorilta, niin tuntui että heille jäi hyvä fiilis esiintymisestä.” (Tutkijan päiväkirja)

Esiintymisen jälkeen purimme lyhyesti esiintyjien kokemuksia, ja kuulosti siltä, että nuoret olivat kokeneet esiintymisen hyvin positiivisesti. Lisäksi purimme jännityksen tuntemuksia, joita kerroin olevan ammattiesiintyjilläkin, ja niiden olevan täysin normaalia. Kaiken kaikkiaan tunnelma ryhmässä oli ohjaajan näkökulmasta hyvin korkealla, esiintymisen jälkeen.

Päättyjät rannalla

Kuten jo ensimmäisellä kokoontumiskerralla olin luvannut, pidimme nuorten suunnitelmien mukaiset päättyjät. Suuntasimme matkamme nuorten valitsemaan paikkaan eli hiekkarannalle. Rannalla nuoret halusivat tehdä improvisaatioharjoituksia, ja osa kävi uimassakin. Ryhmässä oli hyvin vapautunut ilmapiiri, ja yhteiset päättyjät tuntuivat tiivistävän tunnelmaa entisestään, minkä koin ohjaajana hyvin positiivisena.

”Että oisko tää loppua kohden tää tunnelma tiivistynyt, että vielä paremmin, ja sitten siellä rannalla varsinkin kaikki tuli tosi hyvin toimeen.” (Tutkijan päiväkirja)

Jaoin nuorille päättyjät lopuksi todistukset osallistumisesta draamatyöpajojen kokonaisuuteen, ja sitten olikin jäähyväisten aika. Todistusten jako toimi seremoniallisena lopetuksena, jonka tarkoitus oli tuoda päätökseen draamaryhmän kaari. Seremoniat ja rituaalit ovat hyvä tapa toiminnallisen ryhmän lopetukseen, sillä niiden avulla voidaan helpottaa lopetuksesta johtuvia surun ja haikeuden tunteita (Kivelä & Lempinen 2010, 35). Ryhmän loppuminen tuntui aiheuttavan haikeutta, mikä oli mielestäni merkki siitä, että ryhmä oli onnistunut toimimaan mielekkäänä sosiaalisena ympäristönä nuorille.

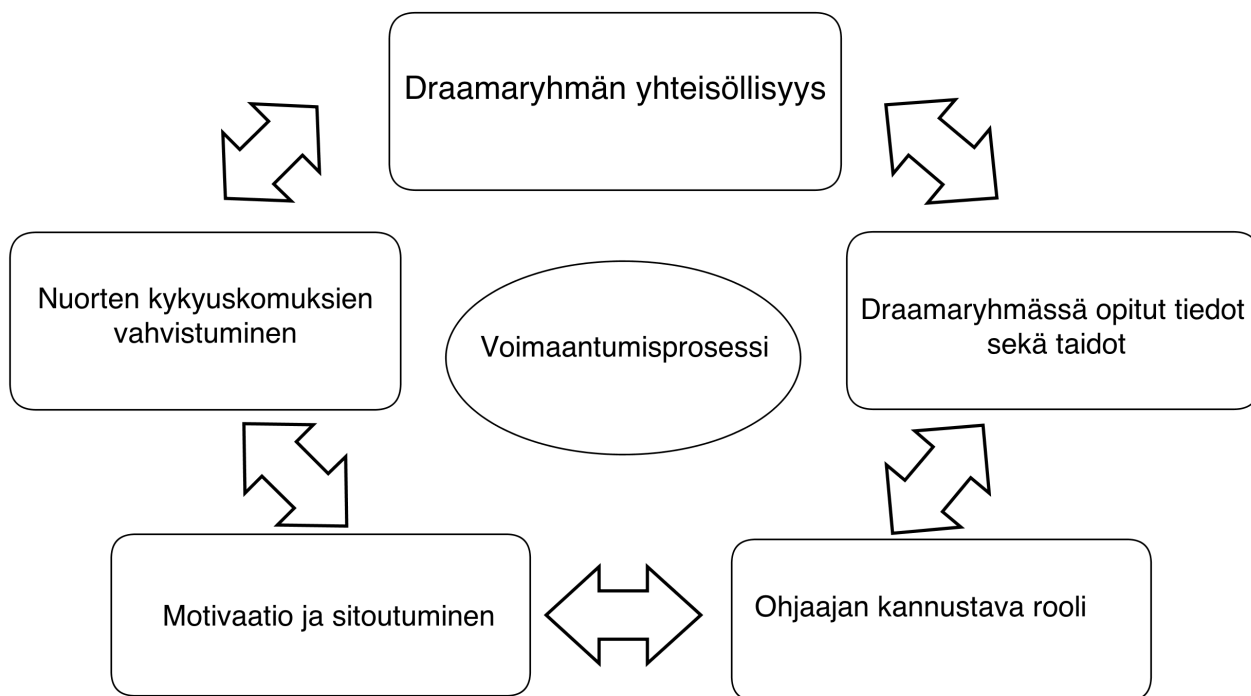
”Kokonaisuudessaan tästä kerrasta jäi hyvä fiilis, että se oli vähän haikeaa

varmasti ja tytöt tuli halaileen lopussa ja kyseleen, että kai sä tuut ensi vuonna pitämään tätä. Että semmonen olo jäi, että tytöt ei ois kyllä halunnut, että tää ryhmä loppuu, mut tosiaalta hyvä, että tykkäsivät.”(Tutkijan päiväkirja)

Toivoin, että parhaimmillaan nuorten muodostamat toverisuhteet säilyisivät myös jatkossa nuorten siirtyessä yläkouluun. Lisäksi toivoin, että nuorten positiiviset kokemukset ja osaamisen kokemukset säilyisivät mielessä ainakin osittain, ja edesauttaisivat voimaantumisen kokemuksen syntyä myös muilla elämän alueilla.

7 VOIMAANTUMISTA EDESAUTTAVAT TEKIJÄT DRAAMAPROSESSISSA

Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen tuloksia haastattelujen, sekä muutokertomuksen analyysin valossa. Tutkimuksen tavoitteeksi kirjasin sellaisen draamatyöpajojen kokonaisuuden luomisen, jotka edesauttaisivat nuorten voimaantumista. Etsin ryhmähaastatteluaineistosta tutkimuksen tavoitteeseen liittyviä toistuvia teemoja, jotka kokosin edelleen omiksi pääteemoikseen. Päädyin haastattelujen perusteella viiteen pääteemaan (Kuva 8). Näiden viiden teeman perusteella tarkastelin, minkälaiset tekijät edesauttoivat nuorten voimaantumista draamaryhmässä. Voimaantumiseen vaikuttavat teemat toimivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, ja ne yhdessä edesauttavat voimaantumisen syntyä. Viidestä teemasta yhteisöllisyys on hieman suuremmassa roolissa kuin muut neljä teemaa. Yhteisöllisyys näyttää mahdollistavan sellaisen sosiaalisen ympäristön, joka edesauttaa myös muiden voimaantumisen osa-alueiden syntymistä. Seuraavaksi tarkastelen haastattelujen tuloksia tarkemmin.

Kuva 8: Voimaantumisprosessiin vaikuttavat tekijät draamaryhmässä

7.1. Draamaryhmän yhteisöllisyys

Haastatteluista nousevista teemoista ensimmäinen oli draamaryhmän yhteisöllisyyden ja sosiaalisen ilmapiirin merkitys voimaantumisprosessille. Pääasiassa tutkimushenkilöiden haastatteluista tuli ilmi, että ryhmän yhteisöllisyys oli koettu tärkeäksi, ja ryhmän sosiaalinen ilmapiiri oli koettu hyväksyväksi, avoimeksi ja vapauttavaksi eli turvalliseksi. Sekä draamassa, että voimaantumisprosessissa turvallinen ilmapiiri yhteisössä on todettu todella tärkeäksi.

Turvallinen ilmapiiri mahdollistaa ryhmän jäsenten vapautumisen ja kokemuksen, että he voivat olla oma itsensä ilman tuomitusta tulemisen pelkoa (Aalto 2001, 149). Varsinkin osallistavissa työtavoissa, kuten draamassa on todella tärkeää, että osallistujat voivat kokea tulevansa hyväksytyksi ryhmään ja näin uskaltavat osallistua ryhmäprosesseihin (Rainio 2009, 13). Ennen kaikkea turvallinen ilmapiiri on läheisessä yhteydessä voimaantumiseen kanssa (Siitonen 1999, 145).

Draamaryhmän ilmapiiri koettiin turvalliseksi. Haastateltavat toivat esille, että draamaryhmässä oli mielekästä olla mukana, sillä kaikki ryhmäläiset koettiin tutuiksi, eikä tämän vuoksi tarvinnut pelätä mokia tai tyrmäyksiä tulemista. Tämän vuoksi nuoret pystyivät olemaan ryhmässä vapautuneita ja tuntemaan olonsa ryhmässä turvalliseksi.

”Ja sitten tosi kivaa, kun saa näytellä tuttujen ihmisten kanssa sit ei haittaa, vaikka mokaa tai nolaa, niin se on vaan itse asiassa hauskaa.” (Haastattelu, Leena)

”Ja niin kuin kukaan ei pelkää pistää, niin ku mitään, kukaan ei pelkää niin ku, että joku alkaa siitä alkaa nauramaan. Sitten ku jokainen jaksaa ja niin ku pystyy sanomaan kaikkea sellasta hauskaakin, jota ei esimerkiksi koulussa viitti sanoa, ettei vaan pilaa omaa mainetta tai silleen.” (Haastattelu, Laura)

Aineistosta nousi vahvasti esille myös nuorten kokemus siitä, että ryhmässä tultiin toimeen toisten kanssa. Haastatteluissa tuli esille, että yhteistyön koettiin onnistuvan kerholaisten välillä ja kaikkien koettiin haluavan työskennellä yhdessä muiden kanssa. Ryhmän jäsenten halukkuus tehdä yhteistyötä on Aallon (2000, 16) mukaan yksi viidestä turvallisen ilmapiirin osatekijöistä. Tämä johtuu siitä, että halu tehdä yhteistyötä on merkki sitoutumisesta ryhmään

”Niin mun mielestä täällä on ollut tosi, tai täällä on toiminu tosi hyvin yhteistyö, ja on ollu tosi hyvä fiilis aina joka kerralla ja kaikki on suostunu yhteistyöhön, eikä

oo syrjitty ketään tai mitään.” (Haastattelu, Aada)

Yhteistyön ja turvallisen ilmapiirin mahdollistajaksi nousi haastattelussa esiin myös hyväksyvä asenne muihin. Hyväksyvä asenne, eli Joo asenne, koettiin positiivisena ilmapiirin rakentajana, sekä vapautumisen mahdollistajana. Joo asenne takasi, että jokainen sai oman äänensä kuuluviin, eikä osallistujien tarvinnut pelätä omien mielipiteiden esittämistä. Joo asenne takasi siis hyväksyvän ilmapiirin ryhmässä.

”täällä ei ikinä niin kuin otettu pois sitä toisen ehdotusta, että täällä on oltu just sillä kyllä asenteella, joo asenteella.” (Haastattelu, Aada)

Siitosen mukaan (1999, 144) hyväksyntä on yksi tärkeistä tekijöistä voimaantumisosnessissa. Osapuolten kokema hyväksyntä edesauttaa turvallisuuden ja luottamuksen syntyä ja arvostuksen kokemista ryhmässä. Hyväksyminen ryhmässä synnyttää siis osaltaan positiivista latausta ja vapauttaa voimavaroja.

7.2 Draamaryhmässä opitut tiedot sekä taidot

Toinen haastatteluista kokoamani teema oli opitut tiedot sekä taidot -teema. Rodwellin (1996, 310) mukaan voimaantumisen edesauttaminen edellyttää voimaantumista edesauttavien tietojen sekä taitojen opettamista. Haastattelussa nuoret nostivat esiin monia tietoja sekä taitoja, jotka he olivat kokeneet oppineensa draamaryhmän aikana. Seuraavaksi käyn läpi, mitä draamaryhmässä oli haastattelijan perusteella opittu, ja selvitän mikä niiden yhteys on voimaantumisen kanssa.

Määrällisesti eniten haastatteluissa mainittiin, että draamaryhmässä oli opittu, että mokaaminen on sallittua. Mokaamisen kokeminen sallittuna koettiin hyväksi asiaksi, sillä sen tiedostettiin auttavan heittäytymään näyttelemiseen sekä auttamaan viemään toisten ideoita eteenpäin. Lisäksi mokaamisen hyväksyminen takasi turvallisuuden siitä, ettei kukaan nauraisi mokille. Näyttäisi siltä, että epäonnistumisen hyväksyminen auttoi siis rakentamaan ryhmään turvallista ilmapiiriä, jossa saattoi toimia vapaasti.

”Että ei se häiritse jos mokaa tai jotain sellasta, ja että voi ihan vapaasti näytellä, ettei tarte niin kuin pidätellä tai silleen.” (Haastattelu: Selja)

”Ei tartte hävetä jos tota niin kuin mokaa ja sitten että niinku jos toinen ehottaa niin sitten voi niin ku viiiä sitä eteenpäin.” (Haastattelu, Alina)

Kuten aiemmin totesimme, motivoiva ja yhteisöllinen ryhmä kykenee sietämään virheitä (Reeve 2009, 159). Myös draamakasvatuksen kontekstissa on tärkeää, että mokaaminen sallitaan jotta voidaan tutkia maailmaa ilman epäonnistumisen pelkoa. (Heikkinen 2007).

Haastattelujen sekä teorian valossa näyttäisi siltä, että epäonnistumisen kokeminen sallittuna tai hyvänä asiana edesauttoi luottamuksen syntyä ryhmässä sekä uskallusta heittäytyä. Luottamus puolestaan näyttäisi edesauttavan turvallisen ja voimaantumista edesauttavan ilmapiirin syntyä (Siitonen 1999, 145-146). Epäonnistumisten hyväksyminen ryhmässä näytti edesauttavan paitsi hyvän ja turvallisen ilmapiirin syntyä, myös nuorten voimaantumista.

Haastattelussa muutama haastateltava mainitsi, että koki oppineensa draamaryhmässä eläytymään rooliin ja näyttelemään paremmin sekä ilmaisemaan itseään paremmin.

”(On opittu) näyttelemään enemmän ja ilmaisemaan itseään paremmin.” (Jasmin)

”Ku kaikki ko eläytyy silleen omalla tavalla siihen rooliin niin tulee öö esityksestä tulee mahtava.” (Haastattelu, Ninni)

Nuoret ilmaisivat myös oppineensa tuntemaan muita ryhmän jäseniä. Muihin tutustuminen ryhmässä on tärkeää, sillä muiden tunteminen edesauttaa luottamuksen ja turvallisen ilmapiirin syntymistä, sekä avoimuutta ryhmässä (Aalto 2001, 180).

”No siis olen saanut tutustua paremmin niihin toisiin ihmisiin, joita ei ole oikein kunnolla tuntenu, ja tälleen ja huomannu, että ne on hauskoja.” (Haastattelu, Satu)

”Mä siis luulin joitakin sellaisiksi hiljaisiksi tyypeiksi, ettei ne halua osallistua, että ne vaan osallistuu, että ää tää on ihna tyhmää, mutta kaikki on silleen: Jee!” (Haastattelu, Pinja)

7.3 Motivaatio ja sitoutuminen

Yksi aineistosta esiin noussut teema oli motivaatio ja sitoutuminen ryhmässä. Päädyin kokoamaan

tämän omaksi teemakseen, sillä haastatteluista nousi esille erilaisia syitä sille, miksi draamatoiminta ja draamaryhmässä käyminen oli koettu mielekkäiksi, ja minkä takia nuoret kertoivat jaksaneensa käydä ahkerasti draamatyöpajoissa. Toisin sanoen halusin tarkastella minkälaiset tekijät motivoivat nuoria käymään draamaryhmässä ja saivat nuoret sitoutumaan ryhmän toimintaan.

Siitosen mukaan sitoutuminen toimii voimaantumisen prosessin katalyyttinä, eli sitoutuminen ryhmään edistää voimaantumista. (Siitonen 1999, 159). Tästä voidaan myös päätellä, että sitoutuminen ryhmään kertoo ainakin jossakin määrin, että voimaantumista on tapahtunut.

Pääsyyksi sille, minkä takia kerhossa oli haluttu ja jaksettu käydä ahkerasti, kerrottiin olevan kerhon hauskuus. Kaikki haastateltavat kokivat draamaryhmään osallistumisen olleen hauskaa ja suurin osa kerholaisista oli ollut mukana jokaisella draamakerralla. Syitä draamaryhmän hauskuudelle puolestaan oli monia. Kerho koettiin hauskaksi mm siksi, että kerhossa koettiin olevan paljon tekemistä, oli opittu uutta ja haastateltavat kokivat, että aina oli jotain mitä odottaa, kerhossa oli kavereita ja kerhossa sai tehdä harjoituksia mukavassa ryhmässä.

”Täällä on aina vaan ollu niin hauskaa ja sit täällä on ollu tosi paljon tekemistä niin on jaksanu käydä.” (Haastattelu, Milja)

”Täällä on hauskaa ja on aina oppinu jotain uutta.” (Haastattelu, Alina)

Haastattelujen perustella voidaan päätellä, että sosiaalinen työskentely koettiin stimuloivaksi ja mielekkääksi, mikä osaltaan teki ryhmässä olemisen mielekkääksi. Myös Reeven (2009 136-137) mukaan työskentelyn tai tehtävän voi tehdä motiivivoivaksi stimuloiva sosiaalinen työskentely, sekä tämän lisäksi päämäärien asettaminen itselle ja kiinnostava konteksti. Draamaryhmässä vallitsi useimpia kiinnostava konteksti eli teatterin ja draaman konteksti, sekä yhteinen päämäärä, eli halu näytellä ja tehdä draamaharjoituksia.

Halu näytellä tuli useamman kerran haastatteluissa esille ja draamaryhmässä käyminen koettiin osittain mielekkäänä, koska kerhossa sai näytellä ja näyttelemisen koettiin hauskaksi toiminnaksi varsinkin ryhmässä.

”Mun mielestä täällä on ollut tosi hauskaa ja on kiva näytellä, ja se kun on semmonen iso ryhmä niin voi näytellä” (Haastattelu, Milja)

Useampi haastateltava myös toi esiin, että kerhossa oli mielekästä olla, sillä kaikkia kerholaisia yhdisti halu näytellä, mikä tarkoitti sitä, ettei kukaan halunnut jäädä pois toiminnasta, ja kaikki olivat innokkaasti mukana toiminnassa.

”No tää on ollut tosi hauska ryhmä, ja varsinkin kun on tuntenut ne kaikki tyypit siinä ja sitten kun kaikki on tykännyt näytellä niin kuin ei oo ketään ollut sellaista, joka ois ollu silleen nurkassa vaan ja puhunu jotain ihan pikkusta vaan sinne näytelmään. Kaikki on niin kuin halunnut näytellä ja tehdä kunnan näytelmää siitä.” (Haastattelu, Laura)

Yksi vahva motivaatio käydä draamaryhmässä näytti olevan myös ryhmän yhteisöllisyys eli kokemus siitä, että ryhmässä oli kavereita, joiden kanssa sai tehdä itselle mielekästä toimintaa. Nuoret osallistuivat ryhmän toimintaan ahkerasti, mikä antaa syytä olettaa, että he olivat sitoutuneita ryhmän toimintaan. Lisäksi he kertoivat kokeneensa muiden kanssa työskentelemisen mielekkääksi.

”No täällä on ollu tosi kivaa. Se oli kivaa, kun täällä oli erilaiset ryhmät niin sai niinku tehdä niin kuin kaikkien kanssa yhteistyötä.” (Haastattelu, Alina)

”No kun silleen, kun saa tehdä kaikkea ryhmässä ja on kivaa.” (Haastattelu, Aada)

Halu käydä ryhmässä muiden kanssa vahvistaa aikaisemmin toteamaamme käsitystä draamakasvatuksen yhteisöllisyydestä.

Draamakasvatuksen yhteisöllisyys syntyy vuorovaikutteisesta toiminnallisuudesta, kuten pelien ja leikkien sekä osallistavien työtapojen kautta. Yhteisen toiminnan, leikin ja luomisen kautta ryhmän jäsenet voivat kokea tulevansa ryhmän jäseniksi. Ryhmän jäsenenä nuoret voivat kokea tulevansa hyväksytyiksi, mikä auttaa jokaista tulemaan aktiiviksesi osallistujaksi ryhmässä. Yhteisöllisen draamatoiminnan kautta on mahdollista oppia kasvaa, sekä voimaantua (Rainio 2009, 11.)

7.4 Nuorten kykyuskomuksien vahvistuminen

Yksi tavoite draamaryhmässä oli kasvattaa nuorten luottamusta itseensä, sekä avartaa heidän itsetuntemustaan. Näihin tavoitteisiin pyrittiin, sillä itsetuntemus voidaan nähdä avaimena tyytyväisyyteen omassa elämässä, sillä itsetuntemus mahdollistaa omaksi itseksi tulemisen, ja auttaa tekemään omaan elämään sopivia valintoja elämässä. (Aalto 2001, 28-30) Lisäksi Siitosen voimaantumisteorian mukaan kokemus omasta kyvykkyydestä on yksi tärkeistä tekijöistä

voimaantumisprosessissa.

Haastattelujen pohjalta, nousi esiin kolme useamman kerran mainittua tekijää, jotka kertoivat kykyuskomuksissa tapahtuneista muutoksista. Alun perinkin tavoite muuttaa nuorten kykyuskomuksia oli mielestäni hyvin kunnianhimoinen tavoite, sillä muutokset itseluottamuksessa ja kykyuskomuksissa on useimmiten pitkä prosessi, ja muutaman kerran draamaryhmässä tällaisten muutosten saaminen aikaan oli mielestäni alunperinkin vaikeaa saavuttaa.

Ensimmäinen kykyuskomukset kategorian osa alueista oli kokemus oman rohkeuden kasvamisesta draamaryhmässä. Rohkeudella nuoret tarkoittivat kykyä heittäytyä ja he näyttivät pitävän sitä ujuden vastakohtana. Ennen kaikkea rohkeudella ilmaistiin kykyä tuoda esiin itseään ajatuksiaan ja uskallusta esiintyä.

“mä oon aiemmin ollut silleen aika ujo niin kuin esim pienempänä varsinki, että niin kuin näyttelemisen suhteen ja tolleen, enkä ole uskaltanut silleen niin kuin nyt olen oppinut ite silleen, että kyllähän mä uskallan jos mä vain haluan.”
(Haastattelu, Selja)

Aallon (1999, 21) mukaan rohkeus ilmaista itseään tulee hyväksytyksi tulemisesta, sillä turvallisessa ryhmässä ihminen pystyy ilmaisemaan sisäisen maailmansa liikkeitä ja kokemaan ne hyväksyttävänä ja tärkeinä. Haastattelut näyttäisivät tukevan ajatusta siitä, että turvallinen draamaryhmä saattaa kannustaa nuorta ilmaisemaan itseään ja edesauttaa näin omaksi itseksi tulemisen prosessia.

Toinen kykyuskomusten kategorian tekijöistä oli kokemus itseluottamuksen kasvamisesta. Nuoret kuvasivat huomanneensa itseluottamuksen kasvaneen draamaryhmän aikana.

“No niin kuin mä oon oppinut uskomaan, että mä osaan ja tiedän asioita paljon enemmän, enemmän niin kuin vaan, että jaa ehkä on vaikka äiti on tullut kotiin ehkä. En niin kuin osannut sanoa varmasti että onko” (Haastattelu, Laura)

Itseluottamuksen kasvaminen ryhmässä näytti liittyvän turvallisen ilmapiirin kokemukseen. Kun haastateltavat kuvasivat, mikä itseluottamuksen kasvun oli mahdollistanut, he kertoivat jälleen kokeneensa, ettei tarvinnut pelätä muita ryhmän jäseniä tai tyrmäystä

”Kun kaikki tuntee niin tietää, että jos sä teet jotain niin ei ne tee sulle mitään, kun ne on sulle tuttuja.” (Haastattelu, Pinja)

Vaikuttaa siltä, että hyväksyvässä ja kannustavassa ryhmässä nuoret saivat kokea tulevansa hyväksytyksi, mikä kasvatti nuorten luottamusta itseensä. Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että itseluottamuksen kasvamista tapahtui ainakin jossakin määrin, mikä puolestaan kertoo, että draamaryhmän konteksti on edesauttanut voimaantumisosprosessia.

Kun keskusteltiin, mitä nuoret olivat oppineet itsestään, kolmas esiin tullut aihe oli kyky mokata, eli kyky epäonnistua. Kaksi nuorta kertoivat, että heille selvisi ryhmän aikana, että he osaavat mokata taitavasti, ja lisäksi tämä mainittiin myös useissa nuorten päiväkirjoissa.

“Mä en tiennyt, että mä osaan mokata niin hyvin.” (Haastattelu, Satu)

Suhtautuminen omiin virheisiin on yhteydessä esimerkiksi oppimismotivaatioon. Kun virheet sallitaan itselle ja niihin suhtaudutaan oppimiskokemuksina eikä epäonnistumisina, tämä kohottaa motivaatiota osallistua ja oppia (Reeve 2009, 159.)

7.5 Ohjaajan kannustava rooli

Aineistosta nousi viimeisenä teemana esiin nuorten ajatukset siitä, minkälaisena he kokivat draamaryhmän ohjaajan toiminnan. Ohjaajaa koskevat näkemykset tiivistin kolmeen alaluokkaan, joiksi muodostuivat: ohjaajan positiivisuus, ohjaajan kärsivällisyys, sekä ohjaaja kuuntelijana ja ymmärtäjänä.

Aikaisemmin päädyin voimaantumista käsittelevän kirjallisuuden puitteissa siihen lopputulokseen, että aikuisen rooli ryhmän voimaantumisosprosessissa on luoda turvallinen ilmapiiri ja puitteet, jotka auttavat nuoria oppimaan sellaisia taitoja, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan elämäänsä, kokea onnistumisia ja näin voimaantua.

Seuraavaksi tarkastelen haastattelujen perusteella onnistuinko toteuttamaan voimaantumista edesauttavia ohjaajan tehtäviä ja minkälaisia käsityksiä nuorilla oli minusta draamaryhmän ohjaajana.

Haastatteluissa usea nuori toi esiin, että he kokivat draamaryhmässä ollessaan ohjaajan positiivisena ja innostuneena. Ohjaajan innostunut asenne nähtiin motivoivana ja kannustavana. Koin tämän

vuoksi onnistuneeni draamaohjaajana, sillä yksi draamaohjaajan tehtävistä on toimia ryhmän innostajana (Heikkinen 2007, 164-165).

”Ja sit ku sä et oo yhtään silleen myrksi, etkä mitenkään silleen. Sä oot aina ollu silleen, et jee nyt tehdään ja kaikkea tolleen.” (Haastattelu, Aada)

Yksi nuori toi myös esille, että ohjaajan positiivisuus oli tärkeä tekijä koko ryhmässä vallitsevan positiivisen ilmapiirin syntymisessä. Kysyttäessä, mistä voisi johtua, että nuoret kokivat ryhmän ilmapiirin positiivisena, nuori vastasi seuraavasti:

”Ko sä oot niin positiivinen, ko sä opetit meille sen joo asenteenkin silleen niin ku.” (Haastattelu, Selja)

Kokonaisuutena näyttäisi siltä, että onnistuin tuomaan draamaryhmään positiivista ilmapiiriä omalla asenteellani, ja onnistuin ainakin jossain määrin myös innostamaan nuoria, mikä edesauttoi nuorten motivoitumista ja innostumista draamaryhmässä.

Useat nuoret ilmaisivat haastattelussa kokeneensa ohjaajan myös kärsivälliseksi. Kärsivällisyys nähtiin positiivisessa valossa ilmeisesti, koska ohjaajan kärsivällisyys loi ryhmään turvallista ilmapiiriä. Myös Aallon mukaan (2000, 39) nuorten ohjaajan tulee olla kärsivällinen, sillä ohjaajan tehtävä on antaa nuorten tunneilmaisuille tilaa ja hyväksyä ne.

”No ko siis sä et oo sillee, ko jotkut vetäjät voi olla silleen tai ohjaajat niin ku et jos joku ei menekään suunnitelmien mukaan niin se alkaa silleen niin kuin suuttua ihan kamalasti, niin sä et oo semmonen.” (Haastattelu, Selja)

Yksi nuorten ilmaisemista hyvistä piirteistä draamaohjaajassa oli ohjaajan kyky ymmärtää ja kuunnella ryhmän jäseniä. Aallon mukaan (2000, 38-39) ohjaajan kyky ymmärtää nuoria on tärkeä ominaisuus, sillä kyky ymmärtää nuoria mahdollistaa myös sen, että ohjaaja pystyy myös keksimään keinoja nuorten tukemiseksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Draamaprosessin muutoskertomuksen tulokset

Tutkimukseni tavoite oli luoda draamaprosessi, joka edesauttaisi nuorten voimaantumista. Lähdin luomaan prosessia suunnittelemalla kuuden kerran draamaprosessin, jonka pohjana olivat voimaantumista, sekä draamakasvatusta käsittelevät teoriat. Muodostin Siitosen voimaantumisteorian ja muiden voimaantumisteorioiden, pohjalta neljä teemaa, joiden pohjalta rakensin draamakertojen suunnitelmat. Suunnitelmat kuitenkin luonnollisesti elivät jokaisen draamatyöpajan aikana sekä draamatyöpajojen välissä. Muokkasin kertojen teemoja, sekä harjoituksia prosessin edetessä tarkoitukseni luoda voimaantumista edesauttava draamatyöpajojen kokonaisuus.

Lähdin ryhmän alussa luomaan ryhmään turvallista ja hyväksyvää ilmapiiriä tuomalla esille ajatuksen mokien hyväksymisestä. Tämä näytti vapauttavan ilmapiiriä ja tuomaan turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta toisiin ryhmän jäseniin. Pysin myös ryhmän alussa sitouttamaan nuoret draamaryhmään draamasopimuksen avulla, mikä näytti myös toimivan hyvin.

Kautta draamaprosessin, pyrimme prosessoimaan tehtyjä harjoituksia ja niiden herättämiä ajatuksia nuorten kanssa. Reflektion avulla pystyin keräämään tietooni nuorten kokemuksia harjoituksista ja pyrin muokkaamaan draamakertojen rakenteita nuorten reaktioiden ja palautteiden perusteella. Lisäksi nuorten mahdollisuus vaikuttaa draamaryhmän toimintaan näytti edesauttavan voimaantumista prosessin aikana. Tarkoitukseni oli myös toimintaa refleктоimalla ja pohtimalla auttaa nuoria prosessoimaan käsiteltyjä teemoja, joista toiset jäivät selkeämmin nuorten mieleen ja toiset vähemmän.

Draamaryhmässä ilmeni myös voimaantumista haittaavia tekijöitä, kuten väsymystä ja levottomuutta. Levottomuuteen näytti vaikuttavan ryhmädynamiikka, epäselvät ohjeistukset sekä draamaryhmän ulkopuoliset tekijät. Tutkijan näkökulmasta epäilin, että myös ohjaajan ajoittainen epävarmuus saattoi heijastua nuoriin. Levottomuutta ja epävarmuutta näytti lieventävän toiminnan ennustettavuuden lisääminen, ohjeistuksen selkeyttäminen, ohjaajan oman innostuksen ilmaiseminen ja nuorten omien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Tutkijana sain myös huomata, että aina levottomuuteen tai nuorten mielialaan ei ollut mahdollista vaikuttaa ohjaajana.

Myös Owens & Barber (2002, 43.) ovat todenneet tämän ja he neuvovat draamaohjaajaa mukautumaan ryhmän tunneilmapiiriin ja valitsemaan harjoitukset sen mukaan.

Nuorten voimaantumista näytti edistävän mahdollisuus ilmaista ja tutkia tunteita, ja tämän mahdollisuuden evääminen koettiin negatiivisesti. Improvisaatio koettiin hyvin positiivisesti, ja se näytti vahvistavan ainakin joidenkin nuorten kontekstiuskomuksia. Nuorten ideoiden hyväksyminen ja vieminen eteenpäin, kuten markkinoilla esiintyminen, kasvatti nuorten kokemusta, että he pystyivät vaikuttamaan draamaryhmän toimintaan. Nuorten kannustaminen ja positiivisen palautteen tarjoaminen näytti kannustavan nuoria, mutta myös nuoren itsekriittisyys saattoi vaikeuttaa ohjaajan yrityksiä. Ohjaajan liiallinen puuttuminen nuorten henkilökohtaisiin kiistoihin koettiin turhauttavana. Opin myös, että toimintaa kannattaa pyrkiä mukauttamaan nuorten mielialaan entistä enemmän.

Tarinankerronta koettiin pääosin helppona ja innostavana toimintana, ja omista tarinoista tehtiin mielellään esityksiä. Mielikuvitusta käytettiin runsaasti draamaprosessin aikana, joten näkisin sen voimaantumista edesauttavana resurssina. Luottamus siihen, että muut hyväksyvät omat ideat saattoi ruokkia mahdollisuutta olla luova ja ilmaista omia ideoita. Omien elämäkokemusten ja minäkuvan prosessoiminen koettiin osittain haastavana, osittain mielekkäänä nuorten puolesta. Tulkitsin tästä, että nuorten itsereflektiotaidot olivat eritasoisia, ja niitä kannattaisi pyrkiä kehittämään draamatoiminnassa. Nuorten kokemukset päämääristä ja unelmista vaikuttivat puolestaan nuorille tärkeiltä ja henkilökohtaisilta aiheilta, joita voisi olla hedelmällistä tutkia yhdessä syvemmin. Draamaprosessin lopuksi yhteiset päättäjäiset ja julkinen esiintyminen näyttäytyivät koko ryhmää energisoivina ja innostavina tapahtumina, sekä luultavasti voimaantumista edistävinä kokemuksina. Nämä yhteisölliset kokemukset näyttivät myös tiivistävän loppua kohden yhteishenkeä entisestään.

Draamaprosessin muutuskertomuksen perusteella voidaan tulkita, että draamaprosessi koettiin nuorten puolesta pääosin positiivisesti ja prosessissa oli monia voimaantumista edesauttavia elementtejä. Voidaan myös päätellä, että ohjaajan ja nuorten kokemukset saattoivat toisinaan olla erilaisia. Tutkimusaineistojen pohjalta vedin myös johtopäätöksen, että draamaprosessi koettiin nuorten puolesta vielä positiivisemmassa valossa kuin ohjaajana olin prosessina aikana tulkinnut.

8.2 Draamaprosessin ryhmähaastattelujen tulokset

Tutkimukseni yksi aineistonkeruu menetelmä oli ryhmähaastattelut, jotka suoritettiin draamatyöpaja kokonaisuuden lopuksi. Haastattelujen perusteella muodostin nuorten kokemuksista viisi teemaa.

Haastattelujen perusteella voimaantumista edesauttoivat ainakin viisi seuraavaa teemaa: draamaprosessin yhteisöllisyys, ryhmässä opitut tiedot sekä taidot, ohjaajan toiminta, motivaatio ja sitoutuminen ryhmään, sekä nuorten kykyuskomusten vahvistuminen. Haastattelujen perusteella, nuoret kokivat draamatyöpajojen kokonaisuuden erittäin positiivisessa valossa. Voimaantumista edesauttoivat nuorten kokemukset ryhmästä hyväksyvänä, kannustavana ja tuttuna sosiaalisena kontekstina. Ryhmässä opittujen taitojen, kuten joo asenteen ja mokaamisen taidon, merkitykset näyttivät vapauttavan ryhmän ilmapiiriä ja vahvistivat luottamusta ryhmään.

Nuorten oppimat taidot, sekä kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri näyttivät vahvistavan nuorten kontekstiuskomuksia. Nuoret näyttivät luottavan itseensä ja rohkaistuneen esiintyjinä draamaryhmän kontekstista. Myös itseluottamuksen kasvua näytti tapahtuneen ainakin joidenkin nuorten kohdalla. Myös ohjaajan toiminnalla ja roolilla nähtiin merkitystä. Ohjaajan kärsivällisyys ja positiivinen suhtautuminen nuoriin ja draamatoimintaan nähtiin motivoivana ja innostavana tekijänä.

Draamaprosessin aikana nähtiin syntyneen myös vahva motivaatio käydä ja sitoutua draamaryhmään. Sitoutumisen taustalla näytti olevan toiminnan mielekkyys ja hauskuus, ryhmän yhteisöllisyys ja halu työskennellä muiden nuorten kanssa, sekä yhteinen halu näytellä. Sitoutumisen draamaryhmään nähtiin tässä tutkimuksessa kertovan, että voimaantumista oli ainakin jossakin määrin tapahtunut tämän tutkimuksen kontekstissa.

8.3 Yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista

Tutkimukseni tavoite oli luoda voimaantumista edesauttava draamatyöpajojen kokonaisuus. Haastattelujen, omien kokemuksieni, sekä nuorten kirjoittamien päiväkirjojen ja käsipurien valossa voidaan todeta, että draamaryhmän toiminta edesauttoi ainakin jossakin määrin nuorten voimaantumista. Se kuinka paljon draamaryhmän sisällöillä oli merkitystä voimaantumisen

kokemuksen syntymiseen jäi tämän tutkimuksen perusteella vielä avoimeksi. Näyttäisi siltä, että ainakin draamatoiminnan avulla muodostettu sosiaalinen konteksti edisti voimaantumisosprosessia. Seuraavaksi nostan esille tutkimukseni tutkimuskysymykset ja pyrin vastaamaan niihin tutkimustulosten valossa. Tutkimuskysymykseni olivat seuraavat:

Minkälainen tämän tutkimuksen draamaprosessi on luonteeltaan?

Draamaprosessia pystyin avaamaan parhaiten kuvaamalla prosessin kulun muutuskertomuksen avulla (kts luku: 6) Draamaprosessi näyttäisi toimintatutkimuksen ja muutuskertomuksen pohjalta olevan yhteisöllinen, aktivoiva ja osallistava prosessi, jonka päämäärä on osallistaa nuoria, ja tukea heidän persoonallista kasvuaan, ja sisäisen voimantunteen vahvistumista.

Miten tämä draamaprosessi on vaikuttanut nuorten voimaantumiseen?

Tässä tutkimuksessa voimaantumisosprosessia tarkastellaan pääosin Siitosen voimaantumisteorian valossa. Siitosen mukaan (1999) voimaantuminen syntyy viiden osaprosessin kautta. Näitä ovat: Päämäärät, kontekstiuskomukset, kykyuskomukset ja emootiot. Lisäksi voimaantumisen kanssa nähdään vahvasti yhteydessä sitoutuminen, joka toimii katalyyttinä voimaantumisosprosessissa.

Kartoittamani voimaantumisteorioiden ja tutkimuksien pohjalta päätin pyrkiä tutkimuksessani edesauttamaan edellä mainittujen osaprosessien syntymistä draamaryhmässä. Tutkimustulosten valossa ryhmässä oli aktiivinen 10 nuoren ryhmä, jotka olivat vahvasti sitoutuneita ryhmään, mikä näyttäisi tukevan ajatusta voimaantumisen tapahtumisesta. Tutkimustuloksista myös käy ilmi, että draamaryhmään osallistuvat nuoret näyttäisivät käyneen läpi kaikkia voimaantumisosprosessin osaprosesseja draamaryhmässä. Lisäksi nuoret vaikuttivat kokeneen monia voimaantumiseen liittyviä kokemuksia, kuten itsevarmuuden kasvua, rohkaistumista, kykyä asettaa draamaryhmässä yhteisiä päämääriä ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Voidaan kyseenalaistaa olivatko nuoret valmiiksi voimaantuneita. On vaikeaa todentaa kuinka voimaantuneita nuoret olivat draamatoiminnan alussa, mutta Siitosen mukaan voimaantuminen on kontekstikohtaista (1999). Draamaryhmä oli nuorille uusi sosiaalinen konteksti, ja koska draamatyöpajan konteksti oli nuorille uusi, voidaan nuorten voimaantumista tarkastella

ainutlaatuisena ilmiönä nimenomaan nuorten draamaryhmän kontekstissa. Lisäksi nuoret osoittivat ainakin tämän tutkimuksen puitteissa kykyä ja halua sitoutua ryhmään, mikä Siitosen teorian mukaan kertoo voimaantumista tapahtuneen. Lisäksi haastattelujen, päiväkirjojen sekä käsipuiden valossa monet nuoret omaksuivat uusia tietoja sekä taitoja, sekä itsevarmuutta ryhmän aikana, joka kertoo että voimaantumista on tapahtunut ainakin joissakin yksilöissä.

Minkälaiset tekijät näyttävät edesauttavan voimaantumista.

Nuorten voimaantumista näytti tässä tutkimuksessa edesauttavan ennen kaikkea draamaryhmän sosiaalinen konteksti ja ryhmän sosiaalisen ilmapiirin kokeminen turvalliseksi. Turvallisessa ilmapiirissä nuoret kokivat voivansa osallistua rohkeasti draamaryhmän toimintaan. Turvallisen ilmapiirin puolestaan mahdollisti toisten ryhmän jäsenten tunteminen, luottamuksen ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset, sekä epäonnistumisten hyväksyminen ryhmässä. Turvallista ilmapiiriä auttoi rakentamaan myös ohjaajan hyväksyvä, kärsivällinen ja positiivinen asennoituminen nuoriin ja ryhmän ohjaamiseen.

Draamaryhmän tavoitteita olivat myös nuorten kykyuskomusten tukeminen onnistumisen kokemusten avulla. Näytti siltä, että nuorten kykyuskomuksissa tapahtui positiivisia muutoksia ainakin muutaman nuoren suhteen. Kykyuskomusten vahvistuminen näkyi itseluottamuksen, sekä rohkeuden kasvamisena. Vaikutti siltä, että nuorten itseluottamusta pystyttiin tukemaan tarjoamalla onnistumisen kokemuksia, sekä kannustusta ja kehuja ryhmän jäseniltä draamatoiminnan puitteissa. Myös nuorten mahdollisuus vaikuttaa draamaryhmän toimintaan ja nuorten omien ideoiden vieminen eteenpäin näytti vaikuttavan positiivisesti nuorten voimaantumiseen.

9 POHDINTA

9.1 Tutkijan kaksoisrooli

Toimintatutkimukseen päädytään yleensä tutkijan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta, sekä halusta sitoutua aiheeseen. Toimintatutkimus on kuitenkin haasteellinen tutkimuksen muoto tutkijan monien roolien vuoksi. (Rovio, Klemola, Lautamatti & Tiihonen, 2006, 131-132.) Tutkijalle on haasteellista olla toisaalta ulkopuolinen objektiivinen tutkija, toisaalta tutkimuskontekstin sisäpuolinen osallistuja (Kuula, 1999 166-169). Tämän koin haasteena myös omassa tutkimuksessani. Välillä huomasin, että jännitin draamaryhmän ohjaamista, koska arvioin omaa suoritustani draamaohjaajana kaiken aikaa. Lisäksi koin paineita ja pelkoja siitä, mikäli epäonnistuisin draamaohjaajana, ja aiheuttaisin tämän vuoksi myös tutkimuksen epäonnistumisen. Onneksi selvisin epäilyistäni nopeasti, vaikka niitä ilmaantuikin pitkin prosessin kulkua.

Objektiivisen tutkijan, ja draamaohjaajan roolit oli haastavaa erottaa etenkin tutkimuksen analyysin vaiheessa. Oman toimintansa ja itse luomansa draamaprosessin jatkuva kriittinen arviointi oli haasteellisempaa kuin olin kuvitellut. Etäisyyden ottaminen aineistoon ajallisesti auttoi minua tutkijana etäännyttämään itseäni ohjaajan roolista ja suhtautumaan aineistoon objektiivisemmin. Sain myös nuorten näkökulmien valossa huomata että ohjaajana olin suhtautunut turhan kriittisesti ja ankarasti omaa toimintaani kohtaan, mikä ei näyttäisi olevan tulevaisuudessa tarpeellista. Toimintatutkimuksessa kohtaamani kaksoisrooli on haaste, joka toimintatutkijan kannattaa ottaa huomioon kun hän lähtee toimintatutkimusta tekemään. Se ei kuitenkaan ole este, vaikka saattaa tehdä toimintatutkimuksen teon tutkijalle haastavammaksi kuin perinteisemmät tutkimusstrategiat ja menetelmät.

9.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Perinteisesti tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tutkimuksen validiteetin ja reliabiliteetin kautta validiteetilla tarkoitetaan sitä kuinka hyvin todellisuus, sekä tutkimustulokset vastaavat toisiaan.

Reliabiliteetilla puolestaan tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkimustulokset pysyvät samoina jos tutkimus toistetaan. (Huttunen, Kakkori, Heikkinen 1999, 113.)

Toimintatutkimus on tutkimusmetodin saanut kritiikkiä epätieteellisyydestä. Toimintatutkimusta on syytetty esimerkiksi kyvyttömyydestä tuottaa yleistettävää tietoa, sekä kyvyttömyydestä tehdä arvovapaata tutkimusta. (Kuula 1999, 186-187.) Toimintatutkimus voidaan nähdä kuitenkin käytännönläheisemmän näkökulman tarjoajana perinteisten tutkimusmetodien rinnalla. Toimintatutkimuksen antia on nimenomaan tuoda arvottavaa näkökulmaa siitä, minkälaiset muutokset olisivat toivottavia, jotta haluttuun lopputulokseen voidaan päästä. Mitä tulee toimintatutkimuksen kyvyttömyyteen tuottaa yleistettävää tietoa, mielestäni on hyvin vaikeaa, miltei mahdotonta tuottaa täysin yleistettävää tutkimustietoa inhimillisistä tekijöistä.

Myös muut tutkijat myöntävät, että toimintatutkimukselta on todella vaikeaa vaatia reliabiliteettia ja toistettavuutta, sillä toimintatutkimus itsessään tähtää muutokseen. Myös validiteetti on hankala vaatimus toimintatutkimukselle, sillä validiteetin vaatimus perustuu absoluuttisen totuuden olemassaololle. Toimintatutkimuksessa kuitenkin jo oletuksena tutkitaan ihmisten erilaisia näkökulmia, eikä yhtä ulkoapäin määräytyvää ”totuutta”. (Huttunen ym 1999, 113-114, Heikkinen & Syrjälä 2006, 148.) Miten sitten voimme arvioida toimintatutkimuksen luotettavuutta?

Luotettavuuden sijaan toimintatutkimusta voidaan kuvata myös toisenlaisten käsitteiden kautta, kuten pätevyys, laadukkuus ja uskottavuus (Huttunen ym. 1999, 111). Mielekkäämpänä mittarina toimintatutkimuksen pätevyydelle voidaan pitää validiteetin ja reliabiliteetin sijaan näkemystä siitä kuinka hyvin toimintatutkimukselle asetetuissa tavoitteissa on onnistuttu. (Huttunen ym. 1999, 118-119.) Kuulan (1999, 10) mukaan toimintatutkimuksen tavoitteita on kolme. Ne ovat: muutokseen pyrkiminen, käytäntöihin suuntautuminen ja tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin.

Tässä tutkimuksessa tavoitettiin mielestäni kaikki kolme ulottuvuutta. Alusta asti tutkimuksessani oli pyrkimys voimistaa nuorten sisäisen voiman tunnetta draamaryhmän kontekstissa. Tähän muutokseen pyrittiin luomalla uudenlaisia ryhmätoiminnan käytäntöjä, sekä luomalla voimaantumista edesauttava sosiaalinen konteksti. Nuorten osallistuminen tutkimusprosessiin oli oleellista niin draaman toimintatapana kuin ylipäätään toimintatutkimuksen menetelmänä. Toisin

sanoen tutkimukseni näyttäisi täyttäneen sille asetetut tavoitteet.

Vaikka toimintatutkimuksen validiteetti onkin hankala aihe, haluan silti käsitellä tutkimukseni validiteettia tai ennemminkin pätevyyttä tarkemmin. Laadullisen tutkimuksen pätevyys ymmärretään yleensä ennen kaikkea tutkimustulosten uskottavuutena ja vakuuttavuutena. Laadullisessa tutkimuksen arvioinnissa halutaan siis arvioida kuinka hyvin tutkijan muodostavat tulokset vastaavat tutkittavien näkemyksiä, ja osaako tutkija ilmaista tulokset ymmärrettävästi lukijalle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämän tutkimuksen pätevyyttä arvioitaessa on vaikeaa tai peräti mahdotonta sanoa kuinka paljon voimaantumista draamaprosessina aikana tapahtui tai kuinka pysyvä voimaantumisen tila oli. Tutkimuksen validiteettia olisi voitu parantaa tekemällä kertovan muutoselonteon menetelmään liittyvää jatkokartoitusta tutkittavien kokemuksista. Tällä tavoin olisi voitu selvittää aineiston keruun ja analyysin jälkeen nuorten käsitysten ja tutkimustulosten yhteneväisyyksiä. Tässä tutkimuksessa tähän jatkokartoitukseen ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta. Nuorten näkökulmat tulevat kuitenkin ilmi nuorten kirjoittaminen päiväkirjojen, käsipuiden sekä ryhmähaastattelujen avulla. Nuorten näkökulmat ovat siis vahvasti läsnä läpi tutkimuksen.

Tutkimustulosten validiteettia olisi voitu parantaa kiinnittämällä enemmän huomiota haastattelukysymyksiin, sekä huomioimalla muutamia käytännön seikkoja. Näitä olivat levottoman ilmapiirin vaikutus käsipuiden laatimiseen draamaprosessin lopussa. Lisäksi käsipuiden laatiminen olisi pitänyt tehdä ensimmäisen kerran aivan draamaryhmän alussa eikä ensimmäisen työpajan lopussa. Nämä ovat kuitenkin sellaisia tekijöitä, joita en osannut tutkimuksenteossa harjaantumattomana nähdä ennalta. Koen, että tämän toimintatutkimuksen prosessi oli joka tapauksessa kokonaisuudessaan opettavainen ja auttoi minua huomaamaan miten tulevaisuudessa vastaavat sudenkuopat voidaan välttää.

9.3 Tutkimuksen merkitys

Tutkimuksestani on ollut hyötyä ennen kaikkea itselleni. Olen kiinnostunut draamaohjaajan työstä, sekä toiminnallisten opetusmenetelmien soveltamisesta käytäntöön. Lisäksi haluan tulevaisuudessa kehittää eteenpäin erilaisia menetelmiä joiden avulla voidaan edesauttaa nuorten voimaantumista.

Tämän tutkimuksen avulla olen pystynyt lisäämään taitoja sekä tietoja, joita tarvitsen kasvatuksen asiantuntijana. Ennen kaikkea tämän tutkimuksen prosessi on ollut minulle henkilökohtainen kasvuprosessi, ja aion tulevaisuudessa hyödyntää tässä tutkimusprosessissa syntyneitä ideoita ja oivalluksia työssäni.

Suurella mittakaavassa tutkimukseni tuloksia ei voida pitää yleistettävänä. Ei voida myöskään vetää sellaista johtopäätöstä, jonka mukaan nuorten voimaantuminen ylettyisi draamaryhmän lisäksi muille elämänalueille. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että voimaantuminen on kontekstisidonnainen ilmiö, eikä sitä voida pitää pysyvänä tilana (Siitonen 1999).

Tutkimukseni perusteella näyttää kuitenkin siltä, että draamakasvatuksen toimintatavoilla voidaan luoda sellainen ainutlaatuinen sosiaalinen konteksti, jonka avulla voidaan tukea siirtymävaiheessa olevia nuoria. Tämä näyttäisi olevan mahdollista yhteisöllisen ilmapiirin avulla, jossa kannustetaan nuoria heittäytymään vapautuneesti ja turvallisesti oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Itselleni tämän tutkimuksen tärkein anti on sen tuoma varmuus, että draamamenetelmien avulla on mahdollista edesauttaa nuorten sisäisen voimantunteen kasvua vähintäänkin draamaryhmän kontekstissa.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2001: Ryppäästä ryhmäksi. Tampere: My generation.

Aaltola, Juhani & Syrjälä, Leena 1999. Tiede toiminta ja vaikuttaminen. Teoksessa: Heikkinen, L.T, Hannu & Huttunen, Rauno, Moilanen, Pentti (toim.) Siinä tutkija, missä tekijä, toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Juva: Atena Kustannus. 18.

Aho, Sirkku. & Laine, Kaarina. 1997. Minä ja muut, kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Kustanneosakeyhtiö Otava.

Beard, Colin & Wilson, P, John. 2006. Experiential learning. London and Philadelphia: Kogan page.

Bolton, Gavin 1984. Luova toiminta kasvatuksessa. Helsinki: Tammi.

Cargo, Margaret. Grams, Garry D. Ottoson, Judith M. Ward, Patricia Green, Lawrence W. 2003. Empowerment as Fostering Positive Youth Development and Citizenship . American Journal of Health Behavior, Volume 27 Supplement 1, May. 66-79

Dewey, John. 1957. Koulu ja yhteiskunta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Eklund, Lena 1999. From Citizen participation Towards Community empowerment. Tampere: University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Heikkinen, Hannu 2007. Vakava leikillisuus Draamakasvatusta opettajille. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, Hannu 2002. Draaman maailmat oppimisalueina – draamakasvatuksen vakava

leikillisyyss. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Heikkinen, Hannu 2001. Pohdintaa draamakasvatuksen perusteista. Teoksessa: Pekka Korhonen & Anna-Lena Østrem (toim.) *Katarsis: Draama, teatteri ja kasvatus*. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy, 91, 97-99.

Heikkinen, L.T, Hannu & Jyrkämä, Jyrki 1999. Mitä on toimintatutkimus. Teoksessa: Heikkinen, L.T, Hannu & Huttunen, Rauno & Moilanen, Pentti (toim.) *Siinä tutkija, missä tekijä, toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Juva: Atena Kustannus, 35.

Heikkinen, L.T, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä Leena (toim.) 2006. *Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, L.T, Hannu 2006: *Toimintatutkimuksen lähtökohdat*. Teoksessa: Heikkinen, L.T, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.) *Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 20.

Heikkinen L.T, Hannu 2006. Teoksessa: & Syrjälä, Leena. 2006. *Tutkimuksen arviointi*. Teoksessa: Heikkinen, L.T, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.) *Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 148.

Helminen, Jari 2005. *Kiintopisteitä nuoruusaikaan. Psykososiaalinen tuki ja työ nuorten kanssa toimiessa*. Helsinki: Diakonia Ammattikorkeakoulu.

Huttunen, Kakkori, Heikkinen 1999. *Toiminta, tutkimus ja totuus*. Teoksessa: Heikkinen, L.T, Hannu & Huttunen, Rauno & Moilanen, Pentti (toim.) *Siinä tutkija, missä tekijä, toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Juva: Atena Kustannus, 111, 113-114.

Huovinen, Terhi & Rovio, Esa. 2006. *Toimintatutkija kentällä*. Teoksessa: Heikkinen, L.T, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.) *Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 104-108.

Jaari, Aini. 2007. *Kylliksi itselleni*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Järvinen, Tomi. 2007: Empowerment challenge of Non-Governmental Organisations Development Co operation Partnership. Tampere: Tampereen Yliopisto Oy.

Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho. 2010. Arki hallintaan, nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry.

Kiviniemi, Kari. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 74-75.

Kenneth W. Thomas & Velthouse, A. Betty 1990. Cognitive elements of empowerment: an 'interpretive' model of intrinsic task motivation, The Academy of Management Review Vol. 15, No. 4, 666-681.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 1996. Hyvä itsetunto. Juva: Wsoy.

Koberg, S Christine & Boss, R, Wayne & Senjem, C, Jason & Goodman, A, Eric 1999. Antecedents and Outcomes of Empowerment : Empirical Evidence from the Health Care Industry Group & Organization Management. March, 24: 71-91

Koskenniemi, Pieta. 2007. Osallistava Teatteri Devising ja muita merkillisyyksiä. Sivistysliitto kansalaisfoorumi.

Kuula, Arja 1999. Toimintatutkimus, kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.

Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola Juhani & Valli Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 26.

Laitinen, Matti 1999. Kertovan muutosselonteon menetelmä. Aikuiskasvatus 19 (3) (204-212) <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/kas/opiskelu/perusopinnot/Teksti2.pdf> (Viitattu: 15.4.2013)

Leikkonen, Jouni 2001. Alkuharjoitteista roolin rakentamiseen. Teoksessa Pekka Korhonen & Anna-Lena Østrem (toim.) Katarsis: Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 168-169.

Linnankangas, Ritva & Suikkanen, Asko 2004. Varhainen puuttuminen: Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki: Sosiaali ja Terveysministeriö.

Owens, Allan & Barber, Keith 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus.

Owens, Allan & Barber, Keith 2002. Draama suunnistus -prosessidraaman arviointi ja reflektointi. Helsinki: Tmi Raija Airaksinen, Draamatyö.

Rappaport, Julia 1987. Terms of Empowerment /Exemplars of prevention: Toward a theory for Community Psychology. American Journal of Community Psychology. Vol 2. No 2. 121-148.

Rappaport, Julia & Zimmerman, A, Marc 1988. Citizen Participation, Perceived Control and Psychological Empowerment. American Journal of Community Psychology. Vol 16. No 5. 725-750

Rainio, Elina 2009. Prosessidraama ja tutkiva teatterityö. Sivistysliitto kansalaisfoorumi.

Rami saarniaho, 2005: Ihmisen elämänkaaren vaiheet. Internetix opinnot.
http://opinnot.internetix.fi/fi/materiaalit/ps/ps2/2_kehitykseen_vaikuttavat_tekijat/03_ihmisen_elamankaaren_vaiheet?C:D=gjsY.eyaN&m:selres=gjsY.eyaN (Viitattu 1.4.2013)

Rauhala, Lauri 1991. Humanistinen psykologia. Helsinki: Yliopistopaino.

Reeve, Johnmarshall 2009. Understanding motivation and emotion. University of Iowa. USA: John Wiley & Sons inc.

Repo-Kaarento, Saara 2007. Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Rodwell CM 1996. An Analysis of the concept of empowerment. Journal of Advanced Nursing 23:

305–313.

Rovio, Esa & Klemola, Ulla & Lautamatti, Liisa & Tiihonen, Arto 2006: Toimintatutkimuksen ohjaaminen. Teoksessa: Heikkinen, L.T, Hannu & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.) Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 131-132.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> (Viitattu 24.4.2013)

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopiston kirjasto <http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf> (Viitattu 29.4.2013)

Sinivuori, Päivi & Timo 2001. Esiripusta aplodeihin, opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Zimmerman, A Marc 1990. Taking aim on empowerment research: On the distinction between individual and psychological conceptions, American Journal of Community Psychology, Vol 18, No 1, 169-177.

Østern, Anna-Lena & Korhonen, Pekka (toim) 2001. Katarsis: draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.